

Annastiina Koskela

KOSMETOLOGISTEN HUONEISTOJEN JA LAITOSTEN VALVONTA JA SEN KEHITTÄMINEN SUOMESSA

Opinnäytetyö

Tekniikan ammattikorkeakoulututkinto

Ympäristötekniikan koulutusohjelma

2021



**Kaakkois-Suomen
ammattikorkeakoulu**

Tutkintonimike	Insinööri (AMK)
Tekijä/Tekijät	Annastiina Koskela
Työn nimi	Kosmetologisten huoneistojen ja laitosten valvonta ja sen kehittäminen Suomessa
Toimeksiantaja	Mikkelin seudun ympäristöpalvelut
Vuosi	2021
Sivut	66 sivua, liitteitä yksi sivu
Työn ohjaaja	Henna Kauppi

TIIVISTELMÄ

Kosmetologisia huoneistoja ja laitoksia valvotaan valtakunnallisesti osana kuntien suorittamaa terveydensuojelulain mukaista valvontaa. Opinnäytetyössä tutkittiin Suomen ympäristöterveydenhuollon yksiköiden suorittaman valvonnan vaatimuksenmukaisuutta, yhdenvertaisuutta sekä valvonnassa havaittuja haasteita ja puutteita. Tutkimuksella etsittiin myös keinoja valvonnan kehittämiseksi.

Tutkimus suoritettiin kyselytutkimuksena, johon vastasivat kosmetologisten huoneistojen ja laitosten valvontaa suorittavat viranhaltijat. Kysely suoritettiin sähköisesti keväällä 2021. Vastauksia saatiin 45 yksiköstä Suomen 62 yksiköstä.

Tulokset osoittivat, että valvonta toteutuu pääosin vaatimustenmukaisesti. Eroja toimintatavoissa havaittiin yksiköiden ilmoitusmenettelyssä ja valvonnan toteuttamisessa. Yhdenvertaisuuden näkökulmasta valvonta ei toteudu täysin vaatimustenmukaisesti. Eroja havaittiin valvontakohteissa, ilmoitusmenettelyssä ja tarkastusmaksujen kohtuullistamisessa. Haasteet ja puutteet, joita valvonnassa havaittiin, olivat viranhaltijoiden kokema osaamisvaje kauneudenhoitoalasta sekä tarkastuksilla havaitut haasteet terveyshaitan riskinarvioinnissa, käytettävissä laitteissa sekä omavalvonnassa. Toimijoiden toiminnassa suurimpia puutteita havaittiin omavalvonnassa ja tilavaatimusten täyttymisessä. Haasteita havaittiin lisäksi yhteistyön sujuvuudessa ja valvonnan toteuttamisessa, sillä ilmoitusvelvollisuus ei täyty kaikkien toimijoiden kohdalla.

Tutkimuksessa esitetyt keinot valvonnan kehittämiseksi olivat yhteisten periaatteiden asettaminen valvonnan toteuttamiseksi, toimijoiden selkeämpi ohjeistaminen sekä tarkastajien kouluttaminen. Tutkimuksen tulokset annettiin Valviran ja yksiköiden käyttöön vuoden 2021 lopussa. Tulosten toivotaan yhteistä valvontakäytäntöä Suomessa ja antavan hyödyllistä tietoa Valviralle valvonnan kehitystyötä varten.

Asiasanat: ympäristöterveydenhuolto, terveydensuojelu, terveysvalvonta, terveydensuojeluviranomainen, kosmetologiset huoneistot ja laitokset

Degree	Bachelor of Engineering
Author (authors)	Annastiina Koskela
Thesis title	Quality Monitoring of Beauty Salon Premises and Methods for Improvement
Commissioned by	Mikkelin seudun ympäristöpalvelut
Time	2021
Pages	66 pages, 1 page of appendix
Supervisor	Henna Kauppi

ABSTRACT

Beauty salon premises are monitored nationwide as part of the monitoring carried out by municipalities. Monitoring is performed under the Health Protection Act. The objective of the thesis was to examine the compliance and equality of monitoring. The study also sought ways to improve monitoring by identifying its challenges and shortcomings.

The study was carried out as a questionnaire survey. The respondents were the officials in charge of the monitoring of beauty salon premises. The survey was conducted electronically in the spring 2021 and was answered by 45 units of the 62 units in Finland.

The results showed that monitoring was mostly carried out in compliance with the requirements. Differences in practices were found in the notification procedure and in the implementation of monitoring. From an equality point of view, controls were not carried out in line with the requirements. Differences were found in the objects to be monitored, in the notification procedure and in the moderation of monitoring fees. The challenges and shortcomings identified were the officials' lack of knowledge of the beauty sector and the challenges identified in the inspections related to the risk assessment of health hazards, the equipment used and self-monitoring. The main shortcomings in the operators' activities were found in the areas of self-monitoring and compliance with the requirements for the premises. Challenges were also found in cooperation and in the implementation of monitoring, as not all operators were yet monitoring targets.

The methods of improvement suggested included establishing common principles for the implementation of monitoring, providing clearer instructions to operators and training officials. The results of the study will be made available to Valvira and the monitoring units at the end of 2021. It is hoped that the results will harmonize monitoring practices in Finland and provide Valvira with useful information for its monitoring development work.

Keywords: environmental health care, health protection, health control, health protection authority, beauty salon premises

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	6
2	VALVONNAN VAATIMUKSET JA TAVOITTEET	7
2.1	Yhdenvertaisuus.....	8
2.2	Suunnitelmallinen valvonta	8
2.2.1	Ilmoitusvelvolliset kohteet	9
2.2.2	Terveysuojelulain muutoksen vaikutus valvontakohteisiin	11
2.2.3	Tarkastukset	12
2.2.4	Valvontakohteiden tarkastustiheys	13
2.3	Riskinarviointi ja -hallinta	13
2.3.1	Ihonkäsittelyn riskit	14
2.3.2	Ihonkäsittelyn riskien ennaltaehkäisy.....	15
2.3.3	Tilavaatimukset ja terveydelliset olosuhteet.....	16
2.3.4	Toiminnanharjoittajan omavalvonta	17
2.3.5	Toiminnanharjoittajan ohjaus ja neuvonta.....	18
3	AINEISTO JA MENETELMÄT	19
3.1	Menetelmän valinta.....	20
3.2	Kyselyn sisältö	21
3.3	Tutkimuksen suoritus.....	22
4	TULOKSET JA NIIDEN TULKINTA	23
4.1	Valvonnan resurssit	23
4.2	Yksiköiden valvontakohteet ja valvontakäytännöt.....	30
4.3	Viranhaltijoiden ammattitaito ja heidän kokemansa haasteet	39
4.4	Toiminnanharjoittajien toiminnan riskit ja niiden vakavuus	46
4.5	Toiminnanharjoittajien ohjeistus ja neuvonta	54
5	JOHTOPÄÄTÖKSET	61
	LÄHTEET.....	64
	KUVALUETTELO	

LIITTEET

Liite 1. Yksiköille lähetetyn kyselyn kysymykset

1 JOHDANTO

Kosmetologiset huoneistot ja laitokset kuuluvat terveydensuojelulain (19.8.1994/763) mukaisiin ilmoitusvelvollisiin toimintoihin (13. § 1. mom.), joita valvotaan valtakunnallisesti osana kuntien suorittamaa säännöllistä valvontaa (Terveydensuojelulaki 6. § 1. mom.). Suomessa on 62 ympäristöterveydenhuollon valvontayksikköä, joiden tehtävänä on suorittaa valvontaa omilla valvonta-alueillaan (Valvira 2021a). Terveydensuojelulain mukaisen valvonnan päätavoite on edistää ja ylläpitää väestön ja yksilön terveyttä sekä ennalta ehkäistä, vähentää ja poistaa terveyshaittaa aiheuttavia tekijöitä (Terveydensuojelulaki 1. § 1. mom.).

Terveydensuojelun valvonta perustuu lakiin ja voimassa oleviin ohjeistuksiin, joissa valvonnan vaatimukset ja tavoitteet ovat esitetty. Terveydensuojelun valvonnassa noudatetaan Ympäristöterveydenhuollon yhteistä valtakunnallista valvontaohjelmaa (Valvira 2021b) sekä Valtakunnallista terveydensuojelun valvontaohjelmaa (Koskimies ym. 2019). Terveydensuojelun valvontaohjelma on tehty Ympäristöterveydenhuollon valvontaohjelman perusteella (Valvira 2021b, 5).

Terveydensuojelun valvontaohjelman tarkoitus on ohjata ja yhtenäistää valvontakäytäntöjä koko Suomessa (Valvira 2021b, 5). Sen lainvoimaisuus tulee terveydensuojelulaista, jossa on veloitettu kuntaa laatimaan kunnan valvontasuunnitelma kyseisen ohjeiston pohjalta (Terveydensuojelulaki 6. § 3. mom.). Terveydensuojelun valvontaohjelman yhtenä päätavoitteena on vuosina 2020-2024 ”yhtenäistää valvontakäytäntöjä koko maassa ja saattaa toiminnanharjoittajat samanarvoiseen asemaan valvonnan tiheyden ja laadun osalta” (Valvira 2021b, 5). Valvontaohjelmakausien teemat vuosina 2020-2024 ovat yhdenmukainen valvonta ja yhteistyö (Koskimies ym. 2019, 3).

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on selvittää, miten valvonta toteutuu Suomessa kosmetologisten huoneistojen ja laitosten osalta ja miten valvontaa voitaisiin kehittää. Valvonnan onnistumista tarkastellaan näkökulmista, jotka ovat merkityksellisiä valvonnan vaatimuksenmukaisuuden ja laadun kannalta (ks. luku 2). Valvonnan vaatimuksenmukaisuudessa on huomioitu voimassa oleva

lainsäädäntö sekä valvontaa ohjaavat valvontaohjelmat. Tämä opinnäytetyö etsii vastauksia seuraaviin kysymyksiin:

- Toteutuuko valvonta vaatimustenmukaisesti?
- Kuinka yhdenvertaista valvontaa on?
- Mitä haasteita tai puutteita valvonnassa on ja kuinka valvontaa voitaisiin kehittää?

Tutkimus suoritettiin kyselytutkimuksena, jossa kyselyyn vastasivat kosmetologisten huoneistojen ja laitosten valvontaa suorittavat viranhaltijat. Kysymyksissä huomioitiin valvonnan onnistumisen kannalta merkittäviä tekijöitä sekä haasteita, jotka voivat vaikeuttaa valvonnan toteuttamista. Lopulliset tulokset ja raportti luovutettiin valvontayksiköiden sekä Valviran käyttöön vuoden 2021 lopussa. Tulosten toivotaan yhtenäistävän valvontakäytäntöjä Suomessa ja antavan hyödyllistä tietoa Valviralle valvonnan kehitystyötä varten.

2 VALVONNAN VAATIMUKSET JA TAVOITTEET

Terveysuojelulaissa todetaan: ”Valvonnan tulee olla laadukasta, riskiperusteista ja terveyshaittoja ehkäisevää” (6. § 2. mom.). Näin on kirjattu myös valtakunnallisiin ohjeistuksiin, jotka ohjaavat terveysuojelun valvontaa (Valvira 2021b, 9; Koskimies ym. 2019, 13). Tässä luvussa käsitellään viranomaisen toimintaa ohjaavia vaatimuksia ja tavoitteita, joita käytetään tutkimuksessa valvonnan vaatimustenmukaisuuden arvioinnissa. Toiminnanharjoittajien velvollisuuksia ja osuutta valvonnassa esitellään soveltuvin osin.

Tutkimuksen kohteeksi valitut vaatimukset ja tavoitteet perustuvat terveysuojelulaissa määriteltyyn kuvaukseen siitä, minkälaista valvonnan tulee olla (Terveysuojelulaki 6. § 2. mom.). Kuvauksessa mainitulle laadukkaalle valvonnalle on arvioitu ja nimetty sitä tarkoittavia tekijöitä. Laadulla voidaan tarkoittaa vaatimustenmukaisuutta, riskinhallintaa, asiakaspalvelun onnistumista sekä tavoitteiden täyttymistä (Anttila & Jussila 2016).

2.1 Yhdenvertaisuus

Velvoite viranomaisen valvontatoimen yhdenvertaisuudesta on kuvattu jo Suomen perustuslaissa (11.6.1999/731), jonka mukaan ”Ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä.” (6. § 1. mom.). Yhdenvertaisen toiminnan edistämiseen velvoittaa myös yhdenvertaisuuslaki (30.12.2014/1325, 5. § 1. mom.).

Hallintolaki (6.6.2003/434) on kunnallisen viranomaisen toimintaa ohjaava laki, jonka tarkoituksena on edistää hyvää hallintoa ja hallinnon palvelujen laatua (Hallintolaki 1. §). Hallintolain mukaan ”Viranomaisen on kohdeltava hallinnossa asioivia tasapuolisesti sekä käytettävä toimivaltaansa yksinomaan lain mukaan hyväksyttäviin tarkoituksiin.” (6. §). Tasapuoliseen kohteluun velvoittaa lisäksi myös laki kunnallisesta viranhaltijasta (11.4.2003/304).

Yhdenvertaisuusperiaate esiintyy voimassa olevissa valvontaohjelmissa kantavana teemana. Yhdenvertaista toimintaa on lisäksi edistetty, kun ympäristöterveydenhuollon keskitetty toiminnanohjaus ja tiedonhallintajärjestelmä ”Vati” otettiin käyttöön vuoden 2019 alussa. Vati on tietojärjestelmä, jota käytetään päivittäisen valvonnan työkaluna. Vatia käytetään valvontakohteiden hallinnoimiseen sekä siihen liittyvään raportointiin ja seurantaan. Vatin tarkoitus on ollut edistää valvonnan suunnittelua ja sen toteutusta, ja lisäksi edistää yhteistä ja laadukasta valvontaa. (Ruokavirasto 2019; Koskimies ym. 2019, 3, 7.)

2.2 Suunnitelmallinen valvonta

Kunnan valvontayksiköt toimeenpanevat terveydensuojelulain mukaista valvontaa omilla valvonta-alueillaan. Kunnan valvontasuunnitelma on apuväline, jonka avulla kunta suunnittelee valvonnan toteuttamista. Valvontasuunnitelmaan sisällytetään valvonnan suunnittelun kannalta olennaisia asioita, kuten valvontakohteiden määrät, resurssit ja niiden jakautuminen sekä tarkastusten suunnittelu ja toteutus. (Koskimies ym. 2019, 13.)

Valvonnan suunnittelua ja toteutusta ohjaavat voimassa olevat valtakunnalliset valvontaohjelmat Ympäristöterveydenhuollon yhteinen valtakunnallinen valvontaohjelma sekä Valtakunnallinen terveydensuojelun valvontaohjelma.

Näistä Ympäristöterveydenhuollon valvontaohjelma on koko ympäristöterveydenhuollon toimintaa ohjaavaa valvontaohjelma, joka on laadittu yhteistyössä Valviran ja Ruokaviraston kanssa. Terveysuojelun valvontaohjelma on Valviran laatima toimialakohtainen valvontaohjelma, joka on laadittu ohjaamaan yksinomaan terveysuojelun valvontaa. (Koskimies ym. 2019, 3; Valvira 2021, 5.)

2.2.1 Ilmoitusvelvolliset kohteet

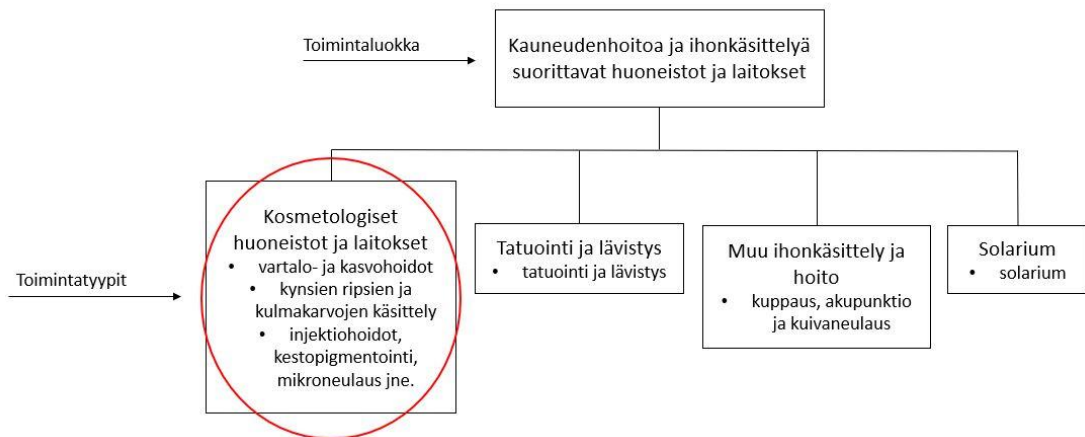
Terveysuojelulain mukaiset ilmoitusvelvolliset toiminnot ovat toimintoja, joista toiminnanharjoittajan tulee tehdä ilmoitus kunnan terveysuojeluviranomaiselle (Terveysuojelulaki 13. § 1. mom.). Toiminnot, jotka edellyttävät ilmoitusmenettelyä ovat yleensä sellaisia, joissa ”terveydellisten riskien hallitseminen edellyttää käyttäjämäärä tai toiminnan luonne huomioon ottaen erityisiä toimenpiteitä” (HE 124/2016). Ilmoitusvelvollisuus koskee toiminnan aloittamisen lisäksi toiminnan olennaista muuttumista. Todetaan, että uuden toiminnanharjoittajan tulee ilmoittaa toiminnanharjoittajan vaihtumisesta kunnan terveysuojeluviranomaiselle (Terveysuojelulaki 13. § 2. mom.).

Kosmetologiset huoneistot ja laitokset ovat yksi terveysuojelulain mukaisista ilmoitusvelvollisista toiminnoista (Terveysuojelulaki 13. § 1. mom.). Kosmetologiseksi huoneistoksi tai laitokseksi määritellään kohteet, joissa harjoitetaan *ihonkäsittelyksi* rinnastettavaa toimintaa. Ihonkäsittelyllä tarkoitetaan toimenpiteitä, joilla käsitellään ihon yläpuolisia kudoksia (Valvira 2020d). Ihonkäsittelyksi rinnastettavia toimintoja kosmetologisessa huoneistossa ja laitoksessa ovat muun muassa (Valvira 2020a):

- vartalo-, kasvo- ja käsihoidot
- meikkaus ja ripsien ja kulmien värjäys
- jalkahoidot
- kynsihoidot
- happokuorinnat
- IPL-hoito (intense pulsed light) ja laserlaittehoidot
- injektiohoidot
- plasma pen -hoidot

- mikroneulaus ja mesoterapia
- kestopigmentoinnit, microblading ja micropigmentointi
- ripsien pidennykset ja kestoripset.

Valvontakohteet kategorisoidaan Vati-tietojärjestelmässä toimintaluokkiin sekä toimintatyyppeihin. Toimintaluokka on niin kutsuttu yläkategoria, jonka alle valvontakohteet tyypitetään harjoitettavan toiminnan mukaan. Kosmetologiset huoneistot ja laitokset on toimintatyyppi, joka kuuluu toimintaluokkaan ”Kauneudenhoitoa ja ihonkäsittelyä suorittavat huoneistot ja laitokset”. (Valvira 2021b, 25.) Toimintatyyppien jaottelu mainitussa toimintaluokassa sekä tutkimuksen rajaus on esitetty kuvassa 1.



Kuva 1. Toimintatyyppien jaottelu Vati-tietojärjestelmässä ja tutkimuksen rajaus

Harjoitettava ihonkäsittely määrittää valvontakohteen toimintatyyppin. Esimerkiksi kohde, jossa tehdään ripsenpidennyksiä, luokitellaan toimintatyyppiltään kosmetologiseksi huoneistoksi ja laitokseksi. Kohde, jossa tehdään kuppausta, luokitellaan toimintatyyppiksi ”Muu ihon käsittely ja hoito”. (Valvira 2020a.) Opinnäytetyössä käsitellään ainoastaan kosmetologisten huoneistojen ja laitosten valvontaa sekä siellä suoritettavaa ihonkäsittelyä. Opinnäytetyössä käytetään kuvan 1. mukaisia käsitteitä.

2.2.2 Terveysuojelulain muutoksen vaikutus valvontakohteisiin

Kosmetologisten huoneistojen ja laitosten ilmoitusvelvollisuus on ollut terveydensuojelulaissa sen voimaantulosta 1.1.1995 lähtien. Alkuperäisessä säädöksessä ilmoitusvelvollisuus (13. § 1. mom.) on määritelty seuraavasti:

Toiminnanharjoittajan on tehtävä – – ilmoitus – – seuraavista toiminnoista:

6) asetuksella säädettävän muun huoneiston tai laitoksen perustamisesta tai käyttöönotosta, jonka hygieenisille olosuhteille on sen käyttäjämäärä tai toiminnan luonne huomioon ottaen asetettava erityisiä velvoitteita.

Vuonna 2017 voimaan tulleessa terveydensuojelulain muutoksessa (Laki terveydensuojelulain muuttamisesta 11.11.2016 942/2016) pykälää on muutettu kieliasultaan selkeämmäksi: ”5) solariumliikkeen, tatuointiliikkeen ja kauneushoitolan sekä muun huoneiston, jossa harjoitetaan ihonkäsittelyä, käyttöönotosta;”

Lakimuutoksen perusteena on ollut tarkoitus kohdistaa valvontaa riskiperusteisemmin. Valvonnasta on poistettu kohteita, joiden terveystaitan riski on koettu pieneksi eikä toiminnassa ole huomattu merkittäviä puutteita. Yksi tällainen toiminta on parturi-kampaamot. (HE 124/2016.) Koska harjoitettava toiminta vaikuttaa ilmoitusvelvollisuuteen, ovat parturi-kampaamot edelleen tänä päivänä ilmoitusvelvollisia, jos siellä harjoitetaan ihonkäsittelyä. Tällöin kohdetta valvotaan terveydensuojelulain 13. §:n mukaisena kosmetologisena huoneistona ja laitoksena.

Hallituksen esityksessä eduskunnalle terveydensuojelulain muuttamisesta (HE 140/2021), on esitetty helpotuksia tämänhetkiseen ilmoitusmenettelyyn liittyen. Lakimuutos tulisi voimaan 1.1.2022.

Lakimuutoksen seurauksena tulisi ilmoitusvelvollisuus koskemaan kosmetologisten huoneistojen ja laitosten osalta enää ihoa rikkovia toimenpiteitä sekä erillisessä liiketilassa harjoitettavaa ihonkäsittelyä, jossa toiminta edellyttää erityistä hygieniää. Esityksessä on todettu, että ”Ilmoitusvelvollisuuden määrittelyyn liittyä valvontayksikön harkintaa.”. Kohteissa, joissa ihonkäsittelyä

harjoitettaisiin samassa toimitilassa kuin jotain muuta yritystoimintaa, tarkastukset perustuisivat ainoastaan terveyshaittaepäilyihin. (HE 140/2021, 29.)

2.2.3 Tarkastukset

Olennainen osa suunnitelmallista valvontaa ovat tarkastuskäynnit, joita tehdään terveydensuojelulain mukaisille ilmoitusvelvollisille kohteille (Valvira 2021b, 9). Tarkastuskäyntien päätarkoitus on ehkäistä toiminnasta tai olosuhteista mahdollisesti aiheutuvaa terveyshaittaa (Valvira 2021b, 10). Terveyshaitalla tarkoitetaan ihmisessä todettavaa sairautta tai terveyden häiriötä, tai jonkin olosuhteen esiintymistä, joka voi vaikuttaa terveyteen heikentävästi (Valvira 2016b).

Tarkastuksilla tarkastetaan tilojen ja toiminnan vaatimustenmukaisuutta. Tarkastettavat osa-alueet valitaan riskiperusteisesti (Koskimies ym. 2019, 14). Tarkastuskäynnillä arvioidaan muun muassa tilojen riittävyyttä, toiminnan aiheuttamia riskejä sekä toiminnanharjoittajan omavalvontaa (ks. luku 2.3.4 s. 17) ja sen toteuttamista (Valvira 2020b). Kosmetologisten huoneistojen ja laitosten tarkastuksilla tärkeässä roolissa ovat hygieeniset olosuhteet (ks. luku 2.3.2 s. 15) kuten henkilökunnan hygienia, välinehuolto ja siivouskäytännöt, sillä nämä ovat merkittäviä tekijöitä terveyshaittojen ehkäisyn kannalta.

Tarkastetut osa-alueet arvioidaan ABCD -asteikolla; A (=vaatimustenmukainen), B (=vähäisiä puutteita), C (=vaatimustenvastainen) ja D (=vaatimustenvastainen). Arvosana A tarkoittaa vaatimustenmukaista toimintaa, josta ei seuraa minkäänlaisia toimenpiteitä. Arvosana B tarkoittaa, että toiminnassa on vähäisiä puutteita, joista toiminnanharjoittajalle annetaan ohjausta ja neuvontaa. Arvioinnit C ja D ovat arvosanoja, jotka tarkoittavat vaatimustenvastaista toimintaa. Näistä kumpikin edellyttää jatkotoimenpiteitä. Arvosanasta C viranhaltija joutuu antamaan kehotuksen terveyshaitan ehkäisemiseksi tai sen poistamiseksi. Korjattaville toimenpiteille annetaan määräaika ja toimenpiteiden suorittaminen varmennetaan jälkivalvonnalla. D arvosana tarkoittaa, että terveyshaitan poistamiseksi joudutaan turvautumaan hallintopakoon. (Valvira 2020b.) Viranomainen voi antaa muun muassa kieltoja tai määräyksiä terveyshaitan ehkäisemiseksi (Terveydensuojelulaki 51. § 1. mom.).

2.2.4 Valvontakohteiden tarkastustiheys

Valvontakohteiden tarkastustiheydet perustuvat lähtökohtaisesti Valviran asettamiin tarkastustiheyksiin, jotka on määritetty eri toimintatyypeille riskiluokituksen perusteella. Kosmetologisten huoneistojen ja laitosten lähtökohtainen tarkastustiheys on 0,25 kertaa vuodessa, eli neljän vuoden välein. Riskiluokituksessa riskiluokaksi on määritetty 1-2. Luokalla 1 tarkoitetaan matalariskisiä kohteita, joissa terveyshaittojen ilmaantuvuus ei ole todennäköistä. Luokalla 2 tarkoitetaan keski-suuren riskin omaavia kohteita, joista on mahdollista aiheutua terveyshaittaa, mutta joissa terveyshaitat eivät ole merkittäviä. (Valvira 2021b, 24-26.)

Tarkastustiheyden määräytymiseen vaikuttaa lisäksi valvontayksikön suorittama kohdekohtainen riskinarvio. Kohdekohtainen riskinarvio tehdään, kun valvontakohteeseen lisätään valvonnan kohteeksi. Riskinarvio uusitaan tarkastuskäytien yhteydessä sekä tarpeen mukaan. Lähtökohtaisia tarkastustiheyksiä voi näin ollen pidentää tai lyhentää riskinarvion perusteella, kuitenkin niin, että tarkastustiheys on enintään 0,2, eli viisi vuotta. Riskinarvioinnin kannalta olennaisia tekijöitä kosmetologisissa huoneistoissa ja laitoksissa ovat muun muassa tarjottavien toimenpiteiden tyyppi sekä toimijan oma riskinhallinta, eli omavalvonta (ks. luku 2.3.4 s. 17). Valvontayksikön valvontasuunnitelmassa on oltava kuvaus, miten riskinarviointiprosessi toteutetaan. (Valvira 2021b, 11.)

2.3 Riskinarviointi ja -hallinta

Riskinarviointiprosessi koostuu terveyshaitan tunnistamisesta, altistumisen arvioinnista ja riskin suuruuden arvioinnista (Terveystieteiden tutkimuskeskus 2019b). Riskinarvioinnin tuloksena saadaan kuvaus riskistä, jota voidaan käyttää riskinhallinnan tukena. Riskinhallinnalla tarkoitetaan toimenpiteitä, joilla jo todettuja riskejä pyritään hallitsemaan vähentämällä tai poistamalla niitä. Riskinarvioinnin avulla voidaan riskinhallintaa kohdistaa riskien kannalta merkittävimpiin kohteisiin. Riskinhallintatoimenpiteiden onnistumista voidaan tarkastella tietyn ajanjakson jälkeen uusimalla riskinarviointi. Näin pystytään näkemään, ovatko toimenpiteet riskin ehkäisemiseksi tai poistamiseksi onnistuneet toivotulla tavalla. (Terveystieteiden tutkimuskeskus 2019a.)

Valvonnan riskinarvioinnin ja -hallinnan kannalta olennaisia tekijöitä ovat toiminnan ja tilojen riskien tunnistaminen, keinot riskien vähentämiseen, toimijoiden omavalvonnan toteutuminen/toteuttaminen sekä viranhaltijan ja toimijan vuorovaikutteisen yhteistyön onnistuminen.

2.3.1 Ihonkäsittelyn riskit

Ihonkäsittelyn aiheuttama terveysriski on infektioriski, joka syntyy bakteerin, sienen tai viruksen päästessä elimistöön. Infektioriski syntyy, kun taudinaiheuttajamikrobi pääsee ihon lävitse, limakalvoille tai rikkinäiselle iholle. Mikrobiaaltistus voi syntyä suoraan likaisten toimenpidevälineiden tai käsien välityksellä, tai epäsuorasti esimerkiksi pintojen kautta. (Aalto 2014, 3.)

Toimenpiteet, joissa mikrobi voi päästä ihon lävitse, ovat kosmetologisissa huoneistoissa ja laitoksissa hoidot, jotka läpäisevät ihon. Tällaisia ovat esimerkiksi erilaiset injektiohoidot, kuten täyteainehoidot tai pistoshoidot sekä huulien tai kulmakarvojen kestopigmentointi. Limakalvoaltistumista voi tapahtua, kun työskennellään lähellä silmien, suun tai nenän limakalvoa. (Aalto 2014, 3.) Altistuminen on mahdollista esimerkiksi ripsenpidennyksissä, värjäyksissä, meikkauksessa ja erilaisissa kasvohoidoissa. Rikkinäisen ihon kautta tapahtuva tartuntariski on mahdollinen pienten haavojen kautta, joita voi aiheutua esimerkiksi jalkahoidon yhteydessä.

Mainituista altistumisreiteistä erityinen infektioriski on ihoa läpäisevissä toimenpiteissä, joissa voi altistua veriteitse tarttuville viruksille. Yleisimmät veriteitse välittyvät virukset Suomessa ovat hepatiitti B ja C sekä HIV (Aalto 2014, 9). Hepatiitti C:n tarttumista on pidetty näistä todennäköisimpänä, sillä tartuntoja todetaan vuosittain noin 1 200 kpl ja taudin merkittävin tartuntatapa on ollut pistohuumeiden välityksellä. Koska hepatiitti C tarttuu erityisesti neulojen välityksellä, voidaan ihoa läpäiseviä toimenpiteitä pitää mahdollisena altistumisreitinä (Jaakkola ym. 2018, 25).

Infektiot voivat esiintyä esimerkiksi lievinä tulehduksina, mutta pahimmillaan ne voivat aiheuttaa vakaviakin sairauksia. Esimerkiksi helikobakteeri on syövän riskitekijä. Jalkasilsa voi puolestaan aiheuttaa verenmyrkytyksen

henkilölle, jonka puolustuskyky on heikentynyt. Viruksista esimerkiksi hepatiitti C:n tiedetään aiheuttavan ajansaatossa maksasairauksia. HIV tartunta on parantumaton sairaus, joka hoitamattomana johtaa elimistön immuunikatoa aiheuttavaan AIDS:iin. (Brummer-Korvenkontio 2019.)

2.3.2 Ihonkäsittelyn riskien ennaltaehkäisy

Infektion torjunnan kannalta on tärkeää tunnistaa mikrobeille altistumisen reitti ja ennaltaehkäistä altistumisen mahdollisuutta (Luomio 2021). Kosmetologisessa huoneistossa ja laitoksessa altistumista voidaan ehkäistä noudattamalla korkeaa hygieniatasoa. Vaikka riski toimenpiteissä olisi pieni, on se kuitenkin mahdollinen. Noudattamalla asetettuja hygieniavaatimuksia voidaan minimoida infektioriskin mahdollisuutta (Brummer-Korvenkontio 2019).

Infektioriskiä on mahdollista vähentää oikeaoppisella välineiden ja toimenpidepintojen puhdistuksella sekä hygieenisillä työtavoilla. Seuraavissa kappaleissa on nostettu esimerkkejä hygieniavaatimuksista kosmetologisissa huoneistoissa ja laitoksissa. Hygieniavaatimukset perustuvat terveydensuojelun valvontaohjeistoon 7.1 ”Kauneushoitoloiden, tatuointiliikkeiden ja vastaavien tilojen hygieniavaatimukset” (Aalto 2014).

Välineiden puhdistus voidaan jakaa mekaaniseen puhdistukseen, desinfiointiin ja sterilointiin. Välineen käyttötarkoitus määrittää sen puhdistamiseen tarvittavan puhdistusmenetelmän. Karkea jako voidaan tehdä seuraavasti:

- Mekaaninen puhdistus on riittävä silloin, jos toimenpideväline ei ole kosketuksissa ihon kanssa.
- Mekaanista puhdistusta sekä desinfiointia edellytetään, kun välineet ovat suoraan tai välillisesti kosketuksissa ihon kanssa.
- Mekaaninen puhdistus, desinfiointi ja sterilointi tarvitaan silloin, jos toimenpiteessä läpäistään ihoa tai limakalvoa tai jos työväline on suoraan tai välillisesti kosketuksessa rikkiäisen ihon tai limakalvon kanssa.
(Aalto 2014.)

Toimenpidetilojen pintojen puhdistukseen vaikuttavat pintamateriaalit, siivousvälineet sekä tarjottavat hoidot. Työtilojen pintamateriaalien tulee olla helposti puhtaana pidettäviä ja toimintaan soveltuvia. Siivousvälineiden tulee olla puhtaita ja ne tulee pestä riittävän kuumassa (>60 C°) vedessä pyykinpesukoneessa. Hoitojen tyyppi vaikuttaa siihen, tuleeko pinnat mekaanisen puhdistuksen lisäksi desinfioida. Pinnat, jotka ovat kosketuksissa läpäistävään ihoon tai ovat infektoituneet verestä tai eritteistä, tulee desinfioida. (Aalto 2014.)

Ihmisen käsissä on jatkuvasti mikrobeja, jotka ovat peräisin elinympäristöstä. Käsissä on mikrobeja muista ihmisistä, maaperästä sekä kosketetuista pinoista. Suolistoperäisiä mikrobeja voi jäädä käsiin esimerkiksi wc-käynnin jälkeen, jos käsiä ei pestä kunnolla. (Valvira 2018, 15.) Henkilökunnan hygieeniisiin työtapoihin kuuluvat käsihygienia ja suojakäsineiden käyttö. Kädet tulee pestä riittävän usein ja oikeaoppisesti, jotta ne pysyvät puhtaana. Työntekijällä ei tule olla pitkiä kynsiä eikä koruja käsissään. Tehdaspuhtaita suojakäsineitä tulee pitää aina, kun toimenpiteissä kosketaan verta, eritteitä tai limakalvoa. Ihoa ja limakalvoa läpäisevissä toimenpiteissä käytetään steriilejä suojakäsineitä. Suojakäsineet puetaan desinfioituihin käsiin ja ne on vaihdettava jokaisen toimenpiteen jälkeen. Suojakäsineiden tulee olla ehjät ja puhtaat. (Aalto 2014.)

2.3.3 Tilavaatimukset ja terveydelliset olosuhteet

Tilojen soveltuvuuden arvioinnissa harjoitettavaan toimintaan otetaan huomioon tilojen varustelu sekä terveydelliset olosuhteet (Valvira 2020c, 14). Tilojen vaatimustenmukaisuuden arvioinnissa sovelletaan terveydensuojelulain lisäksi asumisterveysasetusta (Sosiaali- ja terveysministeriön asetus asunnon ja muun oleskelutilan terveydellisistä olosuhteista sekä ulkopuolisten asiantuntijoiden pätevyysvaatimuksista 23.4.2015/545).

Tilojen tarkoituksenmukaisuuteen vaikuttavat rakenteiden ja pintojen kunto, tilojen riittävyys, vesipisteiden ja wc-tilojen määrä sekä toiminnan käytännön toteuttaminen huoneistossa. Tilojen tulee olla riittävät ja soveltua harjoitettavaan toimintaan. Rakenteiden ja pintojen kunnan tulee olla helposti puhtaana pidettäviä. Esimerkiksi vesipisteiden sijoittelu ja niiden käyttötarkoitus vaikuttavat siihen, miten hygieenisesti ja tarkoituksenmukaisesti toimintaa voidaan

harjoittaa. Riittävä määrä säilytystilaa mahdollistaa sen, että välineet, tekstiilit ja siivousvälineet voidaan säilyttää asianmukaisesti erillään, jolloin niiden puhtaanapito on helpompaa. (Valvira 2020b.)

Tilojen terveydellisillä olosuhteilla tarkoitetaan fysikaalisia, biologisia ja kemiallisia olosuhteita. Fysikaalisilla olosuhteilla tarkoitetaan esimerkiksi ilmanlaatua, lämpötilaa sekä kosteutta. Biologisella olosuhteella muun muassa mikrobikasvustoa. Kemiallisia olosuhteita ovat esimerkiksi hiilidioksidipitoisuus sekä ilmassa esiintyvät haitta-aineet. (Valvira 2016b.) Tilojen terveydellisiä olosuhteita voidaan edesauttaa riittävällä ilmanvaihdolla – ilmanvaihdolla voidaan hallita huoneilman lämpötilaa, epäpuhtauksien määrää sekä kosteutta (Sisäilmäyhdistys ry 2008a). Terveydellisten olosuhteiden aiheuttamaa terveyshaittaa arvioidaan kokonaisuutena arvioimalla altistumisen todennäköisyys, toistuvuus ja kesto sekä mahdollisuudet vaikuttaa terveyshaittaan alentavasti tai poistamalla se kokonaan. (Valvira 2016a, 7.) Tarkastajan tehtävä on arvioida aistinvaraisesti huoneiston terveydellisten olosuhteiden asianmukaisuus sekä tilojen soveltuvuus harjoitettavaan toimintaan.

2.3.4 Toiminnanharjoittajan omavalvonta

Terveydensuojelulain 2. §:n mukaan toiminnanharjoittajan on toteutettava toimintansa niin, että terveyshaittoja ehkäistään ja väestön ja yksilön terveyttä ylläpidetään. Periaatteen toteutumista edesautetaan toiminnanharjoittajan omavalvontavelvoitteella. Omavalvonta on riskinhallintajärjestelmä, jonka tarkoitus on auttaa toimijaa tunnistamaan toimintansa riskit ja keinot ennaltaehkäistä niitä (Terveydensuojelulaki 2. § 2. mom.). Osana omavalvontaa toimija arvioi toimintaansa ja seuraa sen riskeihin vaikuttavia tekijöitä (Valvira 2021b, 18). Kosmetologisissa huoneistoissa riskien seuranta on muun muassa steriloinnin tehon onnistumisen seuranta (Aalto 2014, 5-6).

Omavalvonnan toteuttamista seurataan osana säännöllistä valvontaa. Toiminnanharjoittajan on esitettävä omavalvonnan toteutuminen kirjallisesti tai suullisesti viranhaltijan pyytäessä (Valvira 2021b, 11). Yhtenä terveydensuojelun valvontaohjelman painopisteistä vuosina 2020-2024 on omavalvonnan tukeminen. Toimijaa voidaan auttaa toiminnan riskien tunnistamisessa sekä ohjeistaa omavalvonnan toteuttamisessa (Valvira 2021b, 17).

Omavalvontaperiaatetta tukee terveydensuojelulain lisäksi myös kuluttajaturvallisuuslaki (22.7.2011/920). Kuluttajaturvallisuuslain mukaan toiminnanharjoittajan on huolehdittava siitä, ettei palvelusta aiheudu terveystahetta. Toiminnanharjoittajan on arvioitava palveluunsa liittyvät riskit. Kuluttajaturvallisuuslaki edellyttää toiminnanharjoittajan ammattitaitoa: ”toiminnanharjoittajalla on oltava riittävät ja oikeat tiedot kulutustavarasta ja kuluttajapalvelusta”. (Kuluttajaturvallisuuslaki 5. §.)

Toiminnanharjoittajan vastuu tuottaa palvelunsa terveystahetta ehkäisevästi on ollut terveydensuojelulaissa yleisperiaatteena sen voimaantulosta saakka. Toiminnanharjoittajan vastuuta on lisäksi myöhemmin korostettu lisäämällä terveydensuojelulakiin omavalvonnan käsite. Omavalvontakäsite sekä 2. §:n tarkennus hyväksyttiin terveydensuojelulakiin 1.1.2017 alkaen. Siitä lähtien on terveydensuojelulaissa veloitettu, että ”toiminnanharjoittajan on tunnettava toiminnastaan aiheutuvat terveystahetit ja seurattava niihin vaikuttavia tekijöitä (omavalvonta)”. Omavalvontakäsitteen lisäämistä lakiin on perusteltu sillä, että se korostaa toimijoiden vastuuta toiminnanharjoittamisesta sekä mahdollistaa sen, että valvontaa voidaan kohdistaa riskiperusteisemmin. (HE 124/2016.)

Suomen terveydensuojelulain kaltaista omavalvontamenettelyä ja toiminnan riskinarviointia edellytetään kosmetologisissa huoneistoissa ja laitoksissa useissa eri maissa. Omavalvonnan mukaista dokumentaatiota edellytetään, näistä esimerkkinä mainittuna steriloinnin tehon seuranta. (State of Victoria 2020, 90-91; Karlstads Kommun 2020; NHBF 2018.)

2.3.5 Toiminnanharjoittajan ohjaus ja neuvonta

Osana valvontaa on kunnan viranomaisen annettava toiminnanharjoittajalle ohjausta ja neuvontaa. Ohjauksen ja neuvonnan tarkoitus on edistää ja valvoa terveydensuojelua sekä turvata asukkaille terveellinen elinympäristö (Terveydensuojelulaki 6. § 1. mom.). Ohjausta ja neuvontaa annetaan valvonnan kaikissa vaiheissa.

Ohjauksella ja neuvonnalla tarkoitetaan toiminnanharjoittajan ja viranhaltijan välistä vuorovaikutteista yhteistyötä. Viranhaltijan tulee ohjeistaa toiminnanharjoittajaa lainsäädännön vaatimuksista sekä terveydensuojelua edistävästä toimintatavoista. Toiminnanharjoittajalle on annettava tarpeen mukaan neuvontaa ja vastattava asiointiin liittyviin kysymyksiin (Hallintolaki 8. § 1. mom.). Toiminnanharjoittajaa on ohjeistettava selkeällä ja ymmärrettävällä kielellä. Havaittuihin terveyshaittoihin tulee puuttua terveydensuojelulain mukaisesti. Terveyshaitan riskiä voidaan ehkäistä jo ilmoituksen käsittelyvaiheessa ohjeistamalla toimijaa tai esimerkiksi antamalla määräyksiä terveyshaitan poistamiseksi (Koskimies ym. 2019, 10-11; Valvira 2020c, 10-11).

Yhteistyö ja avoin vuoropuhelu toimijan ja viranomaisen välillä edistävät valvonnan vaikuttavuutta (Koskimies ym. 2019, 7). Luottamusta viranomaistointia kohtaan voidaan edistää valvontatoimen avoimuudella sekä viestinnällä. Viranomaisen velvollisuutta toteuttaa toimintaansa avoimesti säädetään julkisuuslaissa (Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta 21.5.1999/621). Terveysuojelun viestintää voidaan toteuttaa monipuolisesti, hyödyntämällä esimerkiksi yksikön internet-sivuja (Valvira 2020c, 10).

Valvonnan toteuttaminen vaatii viranhaltijalta ammattitaitoa. Viranhaltijalla tulee olla riittävä osaaminen; hänen tulee tuntea valvottavan toimialansa lainsäädäntö ja osata soveltaa sitä (Koskimies ym. 2019, 15). Kosmetologisten huoneistojen ja laitosten valvonnan kannalta riittävä tuntemus kauneudenhoitoalasta on välttämätöntä. Viranhaltijan on osattava tunnistaa ihonkäsittelyn ja toiminnan aiheuttamat riskit sekä riskinhallintamenetelmät. Tilojen ja toiminnan vaatimustenmukaisuuden arviointi edellyttää asiakokonaisuuksien hallitsemista ja ymmärtämistä.

3 AINEISTO JA MENETELMÄT

Tutkimuksessa käytettiin kyselytutkimusta. Kyselytutkimus on tutkimuksen muoto, jossa vastaukset halutusta aiheesta kerätään kyselylomakkeen avulla. Kyselytutkimusta voidaan käyttää, kun halutaan kerätä tietoa laajemmista aiheista kuten ihmisten toiminnasta tai mielipiteistä. (Vekalahti 2019, 11.)

3.1 Menetelmän valinta

Tutkimusmenetelmän valinnassa on huomioitava tutkimuksen tavoite, eli mihin etsitään vastauksia ja millaisia vastauksia halutaan (Vekalahti 2019, 13). Tutkimus voidaan tehdä kvantitatiivisena eli määrällisenä tai kvalitatiivisena eli laadullisena tutkimuksena. Tutkimus voidaan myös suorittaa näiden yhdistelmänä (Heikkilä 2014, 7-8).

Määrällistä tutkimusta hyödynnetään silloin, kun aihetta halutaan kuvata tilastojen ja numeroiden avulla. Määrällinen tutkimus vastaa muun muassa kysymyksiin: ”paljonko?” ja ”kuinka usein?”. Määrällisen menetelmän avulla aihetta tutkitaan yleisellä tasolla – vastauksilla ilmenetään olemassa olevaa tilannetta, ei tilanteen syvempää merkitystä. Määrällinen menetelmä sopii kyselyyn, jossa kohderyhmä on suuri tai kysely käsittelee laajaa aihealuetta. Tulosten esittäminen numeerisesti edellyttää riittävää vastaajamäärää. Kyselyyn, jolla kerätään määrällistä aineistoa, on nopeampi vastata, sillä kyselyssä käytetään suljettuja kysymyksiä. Suljetuilla kysymyksillä tarkoitetaan kysymyksiä, joissa vastaajalle on annettu ennalta vastausvaihtoehdot. (Heikkilä 2014, 7-8, 36-37.)

Laadullisella tutkimuksella pyritään ymmärtämään tai kuvailemaan tutkittavaa aihetta, esimerkiksi henkilön toimintamalleja tai hänen päätöstensä syitä. Laadullinen tutkimus vastaa kysymyksiin: ”miten?”, ”miksi?” ja ”millainen?”. Laadullinen otantamenetelmä sopii tutkimukseen, jossa toimintaa pyritään kehittämään. Sitä käytetään yleensä tutkimuksiin, joissa kohderyhmä on pienempi. Laadullisen tutkimuksen tavoitteena on ymmärtää aihetta, ei esittää tietoa esimerkiksi tilastollisesti. Avoimet kysymykset, joihin vastaaja voi vapaasti kirjoittaa aiheesta, ovat tyypillinen tapa kerätä laadullista aineistoa. (Heikkilä 2014, 7-8.)

Opinnäytetyöhön valittu otantamenetelmä oli määrällisen ja laadullisen menetelmän yhdistelmä, joka painottui määrälliseen menetelmään. Kysymysten pääpaino oli määrällisessä menetelmässä, sillä vastausten yhdenvertaisuutta ja valvonnan tilaa haluttiin kuvata numeerisesti.

3.2 Kyselyn sisältö

Kyselyn kysymykset on esitetty liitteessä 1. Kysymykset oli jaettu viiteen osa-alueeseen. Karkeasti kuvattuna osa-alueet olivat seuraavat; lähtötiedot valvonnasta, yksiköiden valvontakohteet ja valvontakäytännöt, viranhaltijoiden ammattitaito ja heidän kokemansa haasteet, toiminnanharjoittajien toiminnan riskit ja niiden vakavuus sekä toiminnanharjoittajien ohjeistus ja neuvonta.

Kyselyssä oli yhteensä 30 kysymystä, jotka koostuivat suljetuista (23) sekä avoimista (7) kysymyksistä. Suljetut kysymykset olivat yhden valinnan valintakysymyksiä (11), monivalintakysymyksiä (8) sekä vastausasteikko-kysymyksiä (4). Osa kysymyksistä olivat jatkokysymyksiä edeltävään kysymykseen ja ne paljastuivat vastaajan vastatessa tiettyyn vastausvaihtoehtoon. Osa kysymyksistä oli myös asetettu ei-pakollisiksi kysymyksiksi, joten vähimmillään vastaaja vastasi 16 kysymykseen.

Yhden valinnan valintakysymyksillä tarkoitetaan kysymyksiä, joiden vastausvaihtoehtoista vastaaja pystyy valitsemaan yhden vastausvaihtoehdon. Monivalintakysymyksessä vastaaja voi valita useamman vastausvaihtoehdon. Osaa monivalintakysymyksistä tarkennettiin lisäämällä vastausvaihtoehtoihin avoin kysymys, kuten ”Muu, miksi?” -vaihtoehto.

Kyselyn vastausasteikko -kysymyksissä hyödynnettiin Likert-asteikkoa. Likert-asteikko on järjestysasteikko, jossa vastaajan mielipidettä selvitetään halutulla mitta-asteikolla, esimerkiksi 1-5. Vastausvaihtoehdot, jotka ovat toistensa vastakohtia, asetetaan mitta-asteikon ääripäihin (Vekalahti 2019, 35). Likert-asteikkoa hyödynnettiin kyselyssä tyypillisenä 5-portaisena asteikkona, jossa 1 tarkoittaa ”täysin eri mieltä”, 2 ”jokseenkin eri mieltä”, 3 ”ei samaa eikä eri mieltä”, 4 ”jokseenkin samaa mieltä” ja 5 ”täysin samaa mieltä”. Likert-asteikkoa käytettiin myös osassa kysymyksistä niin, että vastaukset kuten ”Aina” ja ”Ei koskaan” erotettiin toisistaan 5-portaisella asteikolla.

Avoimia kysymyksiä käytettiin sanallisten vastausten keräämiseen. Avoimet kysymykset ovat hyödyllisiä, kun kysymys on niin laaja, että vastausvaihtoehtoja on vaikea rajata tai nimetä etukäteen. Avoimet kysymykset mahdollistavat sen, että aiheesta voidaan saada tietoa, jota suljettujen kysymysten avulla ei

välttämättä saataisi (Vekalahti 2019, 25). Avoimet kysymykset auttavat aiheen syvempää ymmärtämistä. Niiden avulla voidaan täydentää vastauksia sekä selvittää niiden syitä (Heikkilä 2014, 7-8).

3.3 Tutkimuksen suoritus

Tutkimuksen kohderyhmänä olivat kosmetologisten huoneistojen ja laitosten valvontaa suorittavat viranhaltijat. Kysely muodostettiin Webropol-kyselytyökalulla ja se lähetettiin valvontayksiköille sähköpostitse. Vastauksia kyselyyn pyydettiin yksi jokaisesta yksiköstä. Yksiköistä, joissa kosmetologisten huoneistojen ja laitosten valvontaa suoritti useampi kuin yksi viranhaltija, pyydettiin viranhaltijoilta yhteinen vastaus.

Kyselyn saatekirjeeksi kirjoitettiin kuvaus tutkimuksesta ja sen tarkoituksesta. Saatekirje sisälsi muun muassa kyselyn vastausajan, tutkimuksen rajauksen sekä tiedon vastausten nimettömyydestä. Tieto tulosten julkistettavuudesta Valviralle sekä yksiköille myöhemmin vuonna 2021 ilmoitettiin kuvauksessa.

Kyselyn jakelulistaa varten pyydettiin tiedot Valviralta Suomen valvontayksiköistä. Valvontayksiköiden sähköpostiosoitteet ja nimet tarkistettiin sekä tarvittaessa päivitettiin valvontayksiköiden verkkosivuilta. Kysely lähetettiin sähköposteihin 18.5.2021.

Kyselyn vastausaika oli 2 viikkoa, jonka aikana yksiköille lähetettiin 2 muistutusviestiä kyselyyn vastaamisesta. Ensimmäinen muistutusviesti lähetettiin viikon jälkeen kyselyn lähettämisestä ja toinen kaksi päivää ennen kyselyn sulkeutumista. Muistutusviestit lähetettiin sähköpostitse yksiköille, jotka eivät olleet vielä vastanneet kyselyyn. Kysely suljettiin 1.6.2021. Kyselyn sulkeuduttua tulokset siirrettiin Webropol-työkalusta Excel-ohjelmaan, jossa vastauksista piirrettiin tulososiossa esitetyt kuvaajat. Kirjallisten vastausten käsittely ja yhteenveto tehtiin Microsoft Word -ohjelmalla.

4 TULOKSET JA NIIDEN TULKINTA

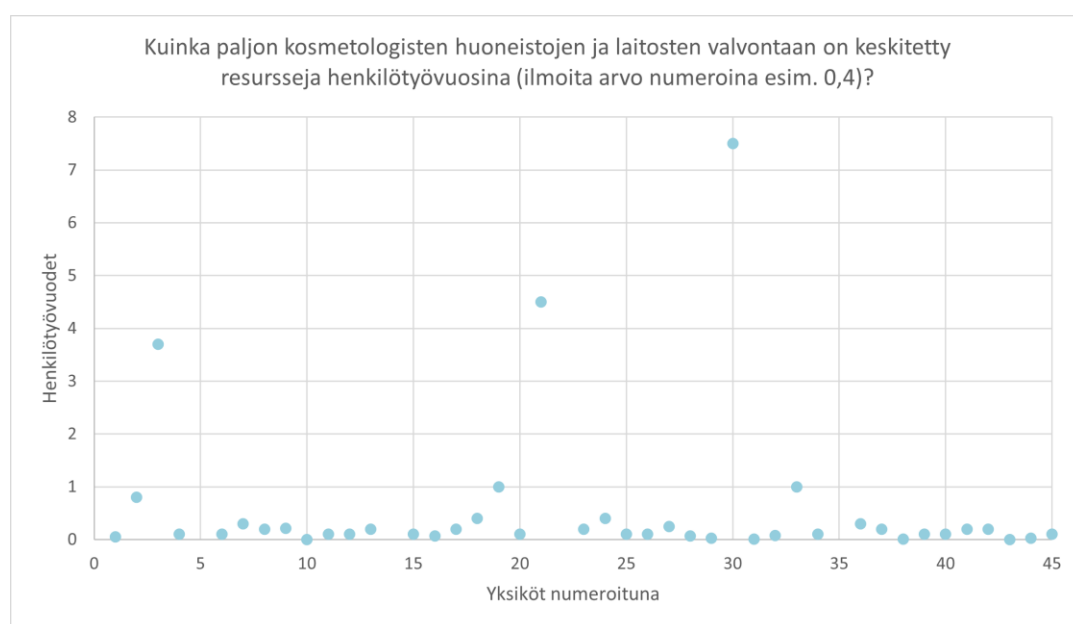
Vastauksia saatiin 45 yksiköstä, eli vastausprosentti oli 73. Vastaukset on esitetty tulososiossa kysymyskohtaisesti. Pakollisia kysymyksiä ovat kysymykset, jotka on merkitty tähdellä (*). Kyselyn ensimmäistä eikä viimeistä kysymystä esitetä tulososiossa.

4.1 Valvonnan resurssit

*Kysymys 2: Kuinka paljon kosmetologisten huoneistojen ja laitosten valvontaan on keskitetty resursseja henkilötyövuosina (ilmoita arvo numeroina esim. 0,4)?**

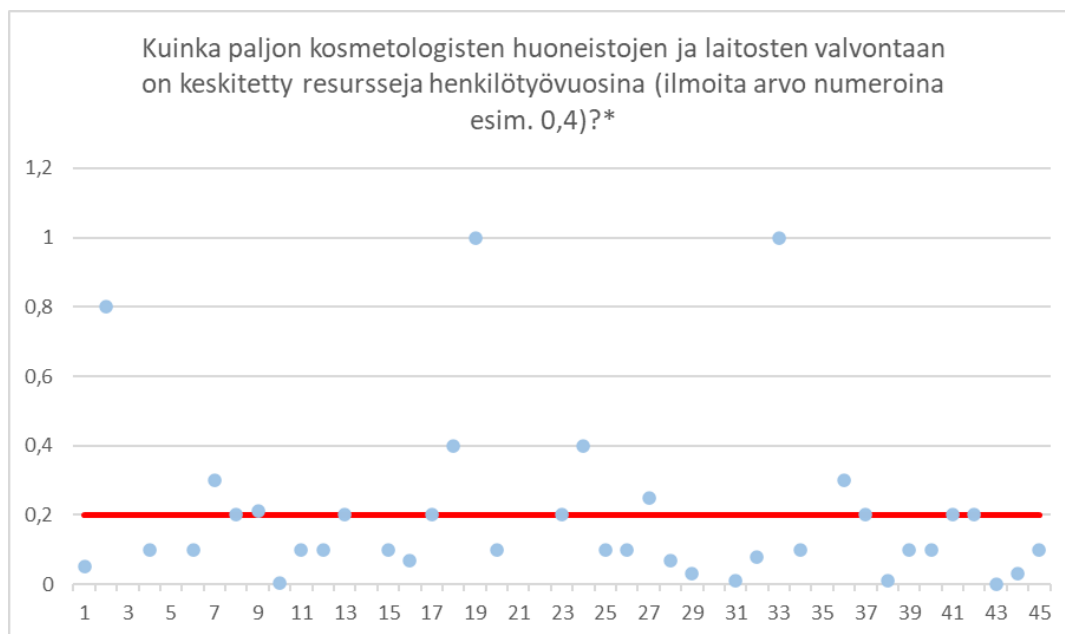
Kysymys 2 oli avoin kysymys, johon vastauksen pystyi kirjoittamaan sanallisesti tai antamaan numeroina. Vastaaajista 91 % (41) ilmoitti vastauksensa numeroina. Pienin annettu vastaus oli 0,005 htv ja suurin oli 7,5 htv.

Kuvassa 2 on esitetty yksikkökohtaiset valvontaan kohdistetut resurssit henkilötyövuosina. Sanallisesti esitettyjä vastauksia ei ole esitetty kuvassa. Kuvasta voidaan todeta, että kolme vastauksista poikkeaa muista vastauksista merkittävästi. Vastauksia, jotka olivat yli 1 htv, oli kolme kappaletta (7 %).



Kuva 2. Yksikkökohtaiset valvontaan kohdistetut resurssit henkilötyövuosina

Vastausten keskiarvo oli 0,57 htv. Vastausten keskiarvo ilman havaittuja poikkeama-arvoja oli 0,20 htv. Kuvassa 3 on esitetty yksikkökohtaiset valvontaan kohdistetut resurssit henkilötyövuosina ilman havaittuja poikkeama-arvoja.



Kuva 3. Yksikkökohtaiset valvontaan kohdistetut resurssit henkilötyövuosina ilman havaittuja poikkeama-arvoja

Vastausten perusteella henkilötyövuosia kohdistetaan keskimäärin melko vähän kosmetologisten huoneistojen ja laitosten valvontaan. Yksi henkilötyövuosi tarkoittaa, että yhden ihmisen koko työpanos keskitetään kyseisen toimintatyyppin valvontaan. Keskiarvo 0,20 htv tarkoittaa, että kosmetologisten huoneistojen ja laitosten valvontaan on varattu keskimäärin viidesosa vuodesta, eli 2,4 kuukautta.

*Kysymys 3: Kuinka paljon yksiköllä on valvontakohteina kosmetologisia huoneistoja ja laitoksia? Ilmoita arvo numeroina (tarkastettavissa Vatista hake-malla kohteita toimintatyyppillä).**

Vastaukset vaihtelivat 6-440 välillä. Vastausten keskiarvo oli 69 kpl. Yksiköistä 82 % (37) kohteiden lukumäärä on alle 100. 36 % (16) kohteiden lukumäärä on 50-100 väliltä. 47 % (21) kohteita on alle 50 kpl. Kuvassa 4 on esitetty yksikkökohtaisesti valvonnan kohteena olevien kosmetologisten huoneistojen ja laitosten määrät.



Kuva 4. Valvonnan kohteena olevien kosmetologisten huoneistojen ja laitosten määrät yksikkökohtaisesti

Vastausten perusteella kohteiden lukumäärä on melko samalla tasolla suurimmassa osassa yksiköistä. Muutamalla yksiköllä kohteiden lukumäärä on huomattavasti enemmän, mikä johtuu todennäköisesti yksikön sijainnista tai väkiluvusta. Valvontakohteiden lukumäärään voi vaikuttaa, että joissain yksiköissä valvotaan tai ei valvota kaikkia valvontaan kuuluvia toimijoita. Syynä voi olla, että valvontakohteita on karsittu riskiperusteisuuden takia tai että kaikki toimijat eivät ole tehneet ilmoitusta toiminnastaan. Kaupungeissa, joissa valvontaa toteutetaan näkyvästi ja kauneudenhoitoalan yrittäjiä on enemmän, on mahdollisesti myös valvonta tunnetumpaa ja ilmoituksia tulee enemmän uusilta yrittäjiltä.

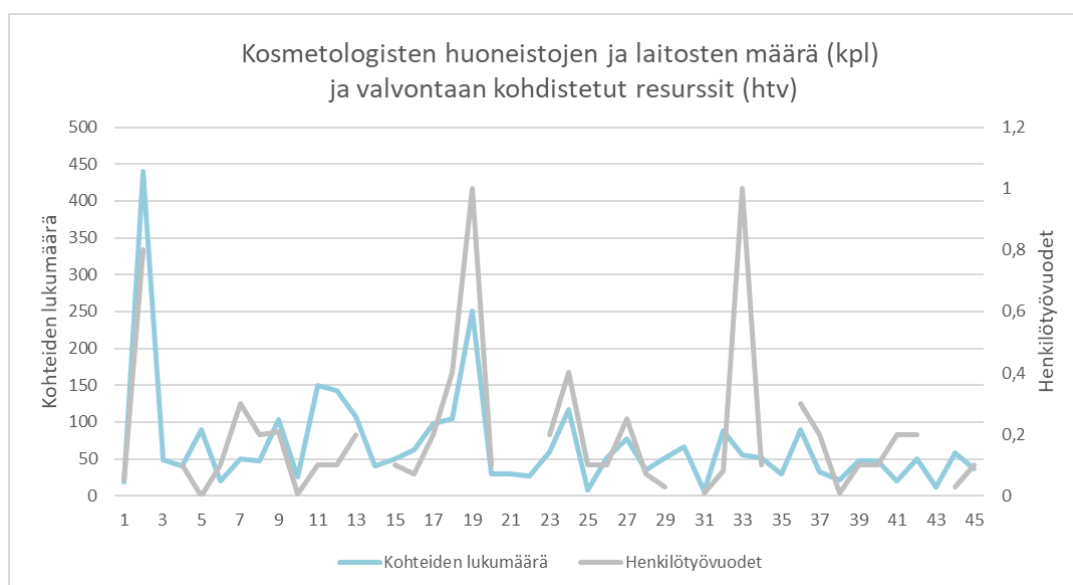
Valvontakohteita ei määrällisesti ole kovin paljon, jos huomioi kohdetyypillisen tarkastustiheyden. Karkeasti arvioituna 69 valvontakohdetta tarkoittaa noin 17 tarkastusta vuodessa, kun kohteiden tarkastustiheys on neljän vuoden välein ($69/4 = 17,3 \approx 17$). Kosmetologisten huoneistojen ja laitosten valvontaan on varattu vuodesta keskimäärin 2,4 kuukautta. 17 tarkastuksen tekeminen 2,4 kuukaudessa tarkoittaa 1,63 tarkastusta viikossa:

$$\frac{52 \text{ vk}}{12 \text{ kk}} * 2,4 \text{ kk} = 10,4 \text{ vk}$$

$$\frac{17 \text{ tarkastusta}}{10,4 \text{ vk}} = 1,63 \text{ tarkastusta/vk}$$

Suoritettavien tarkastusten määrä vaikuttaa vähäiseltä, mutta on huomioitava, että tarkastusten lisäksi yksiköissä tehdään muitakin valvontaan liittyviä tehtäviä. Yhdellä tarkastajalla voi olla kosmetologisten huoneistojen ja laitosten valvonnan lisäksi muitakin vastuualueita, kuten elintarvikevalvontaa. Suunnitelmallisesti valvottavia valvontakohteita on näin ollen vielä paljon enemmän, mikä tarkoittaa suurempaa resurssien tarvetta.

Kuvassa 5 on esitetty yksikkökohtaisesti valvontaresurssit henkilötövuosina ja valvontakohteina olevien kosmetologisten huoneistojen ja laitosten lukumäärät. Tulosten perusteella henkilötövuodet ja kohteiden lukumäärät ovat jonkin verran verrannollisia toisiinsa.

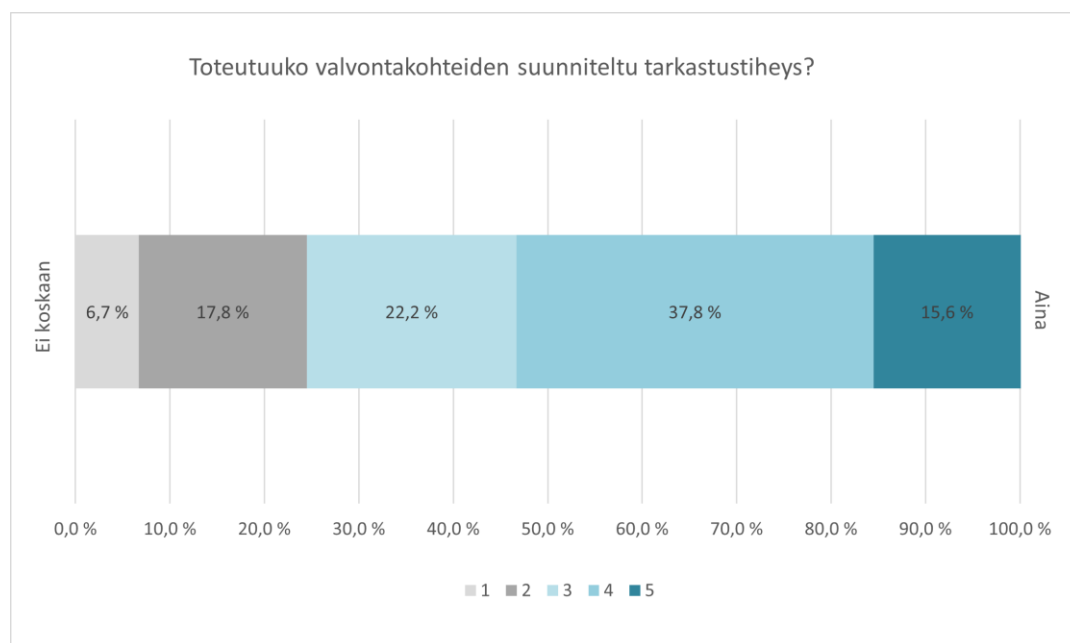


Kuva 5. Yksikkökohtaiset kosmetologisten huoneistojen ja laitosten lukumäärät sekä valvontaan kohdistetut resurssit henkilötövuosina

Muutamalla yksiköllä on vastausten perusteella keskitetty huomattavasti enemmän valvontaresursseja kohteiden lukumäärään nähden verrattuna muihin yksiköihin. Vastauksiin voi vaikuttaa, että yksikkö on antanut ainoastaan arvion henkilötövuosista, eikä niiden tarkkaa lukumäärää. Vastauksissa on myös voitu antaa henkilötövuosien määrä, joka on keskitetty koko kauneushoitoalan toimintaluokkaan, joka sisältää kosmetologisten huoneistojen ja laitosten lisäksi myös kolme muuta toimintatyyppiä (ks. kuva 1 s. 10).

Kysymys 4: *Toteutuuko valvontakohteiden suunniteltu tarkastustiheys?** oli kysymys, jossa vastattiin 5-portaisella liukuvalla asteikolla. Vastausvaihtoehto 1 tarkoitti ”Ei koskaan” ja 5 tarkoitti ”Aina”.

Kuvassa 6 on esitetty, miten valvontakohteiden tarkastustiheys toteutuu yksiköissä. Vastausten keskiarvo oli $3,37 \approx 3$. Mediaani oli 4. Vastaajista 6,7 % (3) vastasi, ettei suunniteltu tarkastustiheys toteudu koskaan. Yksiköitä, jotka vastasivat tarkastustiheyden toteutuvan aina, oli 15,6 % (7). Vastaajista 17,8 % (8) vastasi vastausasteikolla kohdan 2 ja 22,2 % (10) kohdan 3. Eniten vastauksia, eli 37,8 % (17) vastauksista, tuli asteikolla kohtaan 4.

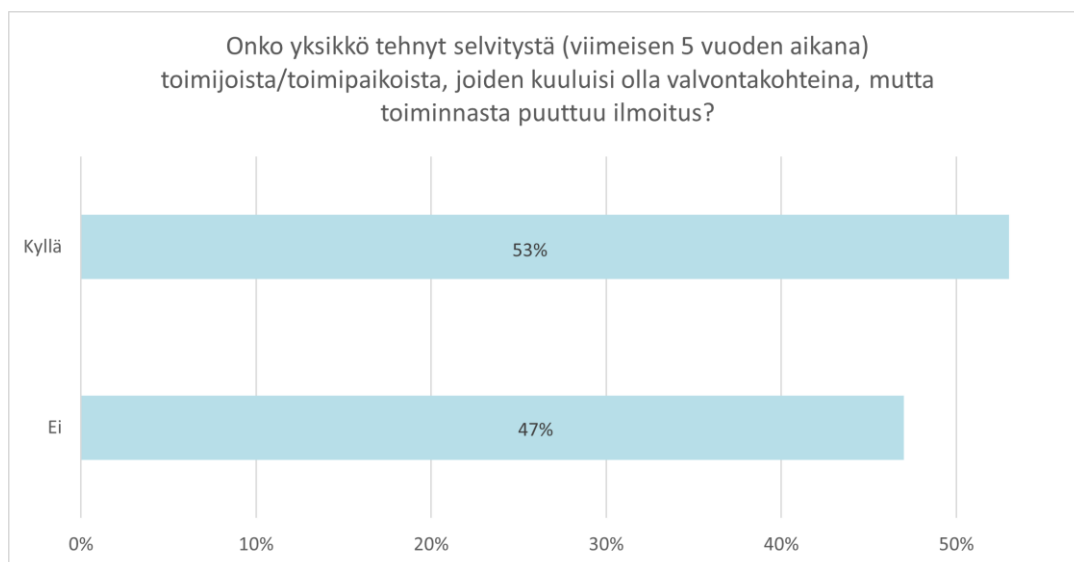


Kuva 6. Kosmetologisten huoneistojen ja laitosten suunnitellun tarkastustiheyden toteutuminen

Tulosten perusteella tarkastustiheys toteutuu yksiköissä kohtalaisesti. Vaatimusten mukaan kohteet tulee tarkastaa määritellyn tarkastustiheyden mukaisesti, joten tulosten tulisi sijoittua kohtaan 5. Vain seitsemällä yksiköllä tämä toteutui. 53 % vastauksista sijoittuu kohtiin 4 tai 5, joten hieman yli puolessa yksiköistä tarkastustiheys toteutuu suhteellisen hyvin. Muiden yksiköiden kohdalla tarkastustiheys toteutuu heikommin.

Kysymys 5: *Onko yksikkö tehnyt selvitystä (viimeisen 5 vuoden aikana) toimijoista/toimipaikoista, joiden kuuluisi olla valvontakohteina, mutta toiminnasta puuttuu ilmoitus?**

Vastausten mukaan 53 % yksiköistä (24) on tehnyt selvityksen viimeisen viiden vuoden aikana ja 47 % (21) yksiköistä ei ole tehnyt selvitystä. Vastaukset on esitetty kuvassa 7.



Kuva 7. Yksiköt, jotka ovat kartoittaneet valvonnan ulkopuolella olleet kosmetologiset huoneistot ja laitokset viimeisen viiden vuoden aikana

Selvityksellä tarkoitetaan käytännössä, että yksikkö kartoittaa valvonta-alueellansa olevat ilmoitusvelvolliset toimijat. Ilmoitus pyydetään toimijoilta, jotka ovat ilmoitusvelvollisia. Monessa yksikössä selvitystä tehdään säännöllisesti niin, että ilmoituksia pyydetään toimijoilta, kun ilmoitusvelvollista toimintaa huomataan. Perusteellista selvitystä, jossa ”etsimällä etsitään” valvonnan ulkopuolella olevia toimijoita, ei todennäköisesti tehdä säännöllisesti, sillä selvitys on aikaa vievää ja vaatii perehtymistä, kun kyseessä on kymmeniä valvontakohteita.

Lainsäädäntö ei edellytä kuvatun selvitystyön tekemiseen. Vastaukset antavat kuitenkin näkökulmaa siitä, kuinka paljon valvontakohteita jää mahdollisesti valvonnan ulkopuolelle. Selvitystyö voi olla tarpeellinen kyseisen toimintatyyppien kohdalla, sillä on havaittu, että kaikki toimijat eivät tiedä ilmoitusvelvollisuudesta.

Kysymys 6: *Jatkokysymys kysymykseen 5. Paljonko tällaisia kohteita oli?*

Kysymys 6 oli avoin kysymys, johon vastauksia tuli sanallisesti sekä numeeroina. Kysymykseen vastasivat vastaajat, jotka vastasivat kysymykseen 5 ”Kyllä”. Vastauksia oli osin kuvailtu sanoilla ”noin”, ”yli” tai ”arviolta”. Keskiarvoissa ei oteta huomioon lukuja kuvailevia ilmaisuja.

Vastaajista 67 % (16) on vastannut kohteita löytyneen 0-10 väliltä tai vastannut kohteita löytyneen ”muutamia” tai ”yksittäisiä”. Keskiarvo 0-10 välille annetuista vastauksista on $4,69 \approx 5$ kohdetta. Laskussa ei olla huomioitu kolmea vastausta, jotka olivat sanallisia.

Vastaajista 25 % (6) vastasi kohteita löytyneen 16-40 väliltä. Vastausten keskiarvo oli $25,6 \approx 26$ kohdetta. Loput vastaajista, eli 8 % (2) antoivat vastauksia, joista lukumäärää ei ilmene. Toisen vastauksen mukaan: ”selvitys ei ollut täysin kattava, mutta uusia kohteita löytyi helposti”. Toisen vastauksen mukaan kohteita, joilta puuttuu ilmoitus, on noin 25 % valvontakohteista. Kyseisellä yksiköllä on valvontakohteita 30 kappaletta.

Vastauksissa korostuu, että joissain yksiköissä valvontaa tehdään säännöllisesti, vuosittain tai tietyin väliajoin. 29 % (7) vastauksista on kuvailtu, että valvontaa tehdään säännöllisesti tai, että ”vuosittain” löytyy tietty määrä kohteita. Yksiköt, jotka ovat kuvailleet tarkemmin toteuttamaansa seurantaa, ovat ilmaisseet löytävänsä valvontakohteita muun muassa lehtien ja sosiaalisen median kautta.

Vastausten perusteella suurimmalla osasta yksiköistä on ollut valvonnan ulkopuolella vain vähän kohteita. Joidenkin yksiköiden kohdalla valvonnan ulkopuolella on ollut kuitenkin lähemmäs kymmeniä kohteita.

Kun ottaa huomioon, että 82 % yksiköistä valvontakohteiden lukumäärä on alle 100 ja 47 % alle 50 kpl, on kymmenien kohteiden osuus kokonaismäärään verrattuna merkittävämpi. Vastauksista laskettiin, kuinka paljon valvonnan ulkopuolella olleiden kohteiden prosenttiosuus on yksikön valvontakohteiden kokonaismäärästä. Lasku suoritettiin yksiköille, jotka olivat vastanneet lukuja 16-40 väliltä sekä yksiköille, jotka olivat vastanneet lukuja 0-10 väliltä. Yksiköillä, joilla valvontakohteita on 16-40 kappaletta, on ollut valvonnan ulkopuolella

keskimäärin 20 % valvontakohteista. Vastaava luku yksiköille, joilla valvontakohteita on 0-10 kappaletta, on 17 %.

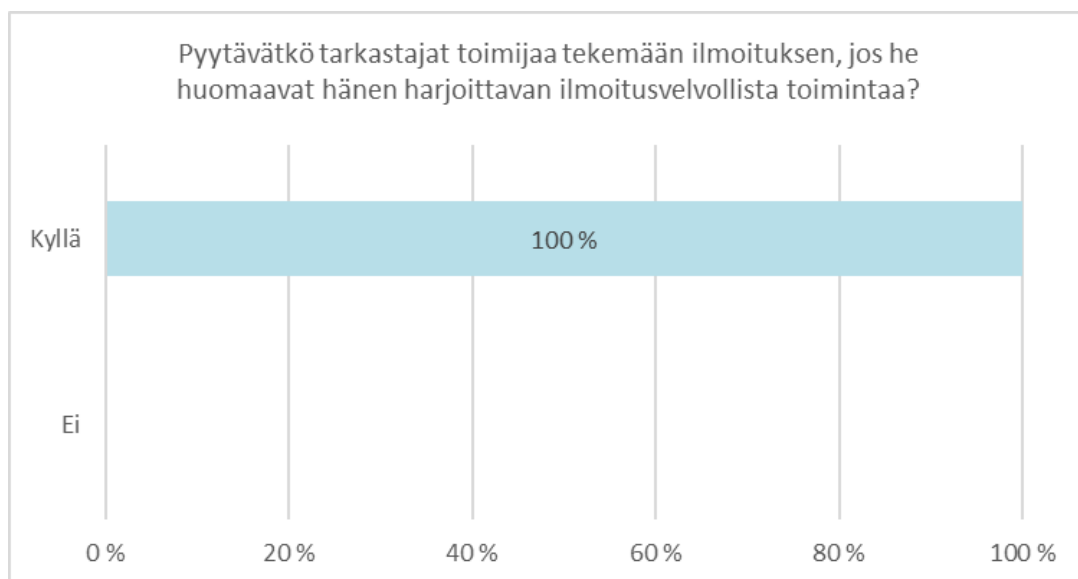
Valvontakohteiden jäämiseen valvonnan ulkopuolelle voi vaikuttaa se, etteivät toimijat tiedä toimintansa ilmoitusvelvollisuudesta. Lisäksi tuloksiin voi vaikuttaa se, ettei terveydensuojelun valvonta ole yhtä näkyvää kuin esimerkiksi elintarvikelain mukainen valvonta; asiakkaalle ei ulospäin selviä, onko toimipaikalle tehty valvontasuunnitelman mukaista tarkastusta, tai onko toimija tehnyt lakisääteistä ilmoitusta toiminnastaan.

Jotta yhteistyötä toimijoiden ja viranomaisten välillä voitaisiin parantaa, tulisi viranomaisten toimintaa tehdä entistä näkyvämmäksi ja toimijoiden ohjausta ja neuvontaa tehokkaammaksi. Jonkinlainen kuluttajien nähtävillä pidettävä dokumentti toimipaikan tarkastuksesta olisi tehokas lisä valvontaan, sillä tätä kautta kuluttajat pystyisivät tekemään tietoisia valintoja käyttämistään palveluista. Lisäksi toimijat tekisivät todennäköisesti ilmoituksen toiminnastaan oma-aloitteisemmin, sillä he haluaisivat positiivista näkyvyyttä yrityksellensä.

4.2 Yksiköiden valvontakohteet ja valvontakäytännöt

*Kysymys 7: Pyytävätkö tarkastajat toimijaa tekemään ilmoituksen, jos he huomaavat hänen harjoittavan ilmoitusvelvollista toimintaa?**

Vastausten perusteella kaikki tarkastajat pyytävät toimijaa tekemään ilmoituksen, jos he huomaavat hänen harjoittavan ilmoitusvelvollista toimintaa (kuva 8). Vastaajista 100 % vastasi kysymykseen "Kyllä".



Kuva 8. Ilmoituksen pyytäminen ilmoitusvelvollisilta toimijoilta

Vastausten perusteella kaikki yksiköt toimivat lainsäädännön vaatimusten mukaisella tavalla. Lainsäädännössä ei suoraan velvoiteta, että viranhaltijan tulee pyytää toiminnasta ilmoitus, sillä ilmoitusvelvollisuus on toimijalla. Terveysturvallisuuslaki kuitenkin epäsuorasti velvoittaa toimimaan niin, sillä sen mukaan ”kunnan tehtävänä on alueellaan edistää ja valvoa terveydensuojelua” (Terveysturvallisuuslaki 6. § 1 mom.).

*Kysymys 8: Pyydetäänkö ilmoitus tavanomaisten kohteiden lisäksi myös seuraavista kohteista? Valitse kohteet, joista ilmoitus pyydetään.**

Parturi-kampaamot / parturi-kampaajat, jotka harjoittavat ihonkäsittelyä

Kodin yhteydessä olevat toimipaikat (joissa erillinen sisäänkäynti)

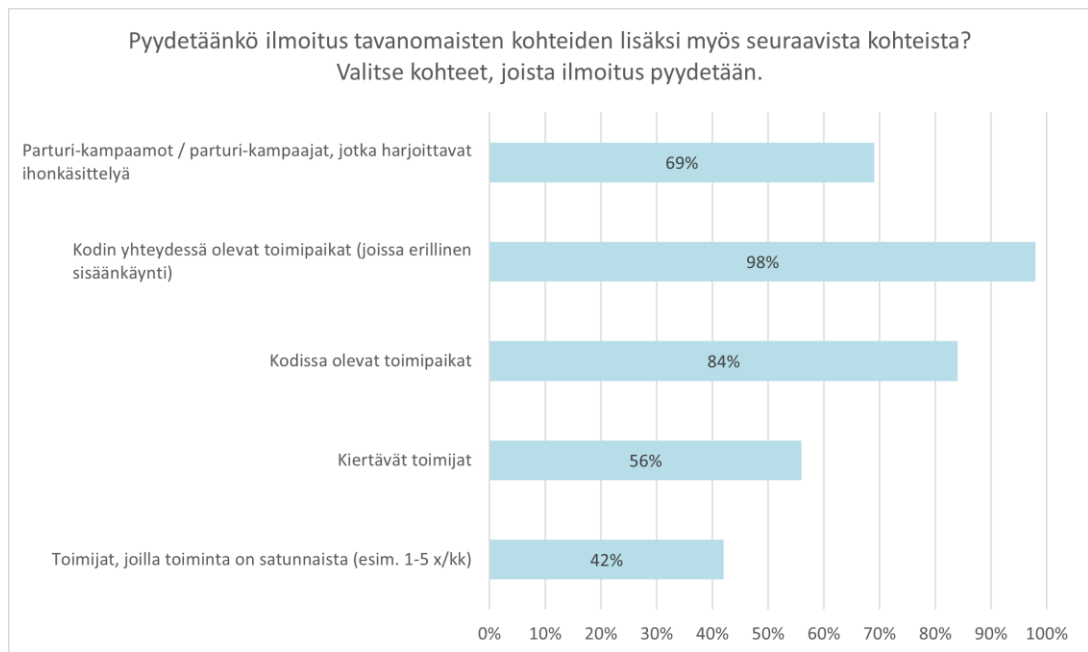
Kodissa olevat toimipaikat

Kiertävät toimijat

Toimijat, joilla toiminta on satunnaista (esim. 1-5 x/kk)

Kuvassa 9 on esitetty, mistä eri kohteista yksiköt pyytävät ilmoituksen, eli mitkä kohteet otetaan valvonnan kohteeksi. Vastausten perusteella 69 % (31) yksiköistä pyytää ilmoituksen tavanomaisten kohteiden lisäksi *parturi-kampaamoilta/parturi-kampaajilta, jotka harjoittavat ihonkäsittelyä*. 98 % (44) yksiköistä pyytää ilmoituksen *kodin yhteydessä olevilta toimipaikoilta, joissa on erillinen ulko-ovi*. 84 % (38) yksiköistä pyytää ilmoituksen *kodissa olevista toimipaikoista* ja 56 % (25) pyytää ilmoituksen *kiertäviltä toimijoilta*. Alhaisimman

prosentin on saanut *toimijat, joilla toiminta on satunnaista*. 42 % (19) yksiköstä pyytää ilmoituksen tällaisilta kohteilta.



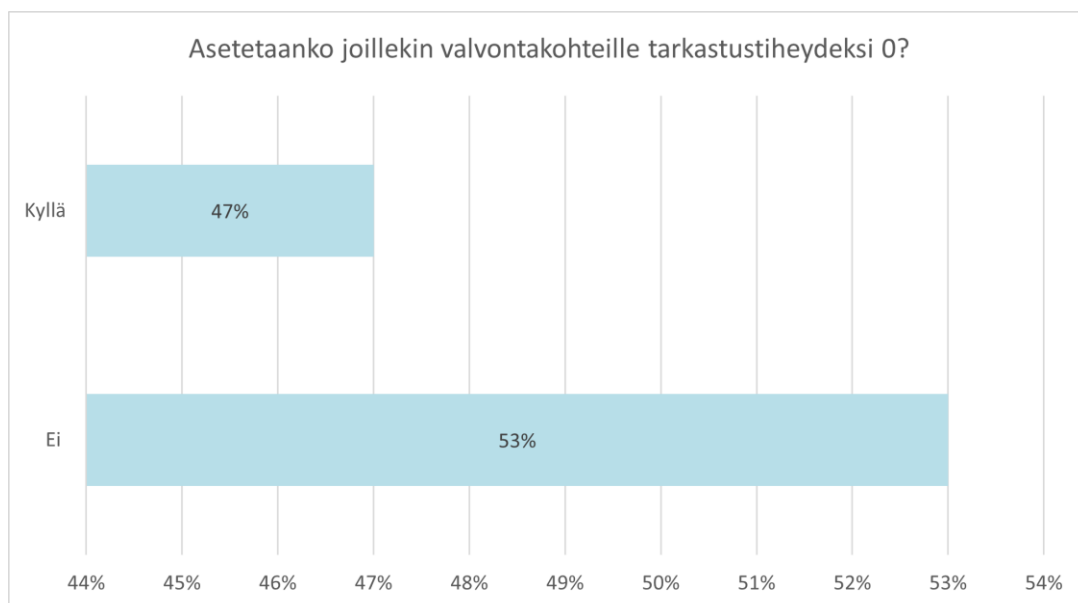
Kuva 9. Ilmoitusten pyytäminen erityyppisistä kosmetologisista huoneistoista ja laitoksista

Lainsäädännön mukaan kaikki kuvassa 9 mainitut kohteet ovat ilmoitusvelvollisia, eli kaikkien vastausvaihtoehtojen kohdalla tulisi vastausprosentin olla 100 %. Esimerkiksi ensimmäisen vastausvaihtoehdon kohdalla (Parturi-kampaamot / parturi-kampaajat, jotka harjoittavat ihonkäsittelyä) 14 yksikköä toimii vaatimusten vastaisesti.

Vastauksista voi päätellä, että yksiköiden välillä on jonkin verran eroja ilmoitusmenettelyssä. Eniten yhteneväiset toimintatavat ovat *kodissa olevien* tai *kodin yhteydessä olevien* toimipaikkojen kohdalla. Kuitenkin, koska viranomaisen toiminnan tulisi olla yhdenmukaista, on huomioitava, että joidenkin vastausvaihtoehtojen kohdalla on melko alhaiset vastausprosentit.

Kysymys 9: *Asetetaanko joillekin valvontakohteille tarkastustiheydeksi 0?**

Vastaajista 53 % (24) on vastannut kysymykseen ”Ei” ja 47 % (21) ”Kyllä”. Vastaukset on esitetty kuvassa 10.



Kuva 10. Tarkastustiheyden 0 asettaminen kosmetologisille huoneistoille ja laitoksille

Kysymyksen 9 vastauksissa on todennäköistä, että ”Ei” vastanneet ovat ajatelleet kysymyksen koskevan ainoastaan säännölliseen valvontaan kuuluvia valvontakohteita. Toimintatapa tarkastustiheyden asettamisessa on yksiköillä vaatimustenmukaista. ”Kyllä” vastanneisiin lukeutuvat yksiköt, jotka ovat katsooneet vastausvaihtoehdot, joita kysymyksen takaa paljastuu, sekä yksiköt, jotka asettavat tarkastustiheyden 0 muillekin kun kotirauhan piiriin kuuluville toimijoille. Tulosten tarkastelu on esitetty kysymyksen 10 yhteydessä.

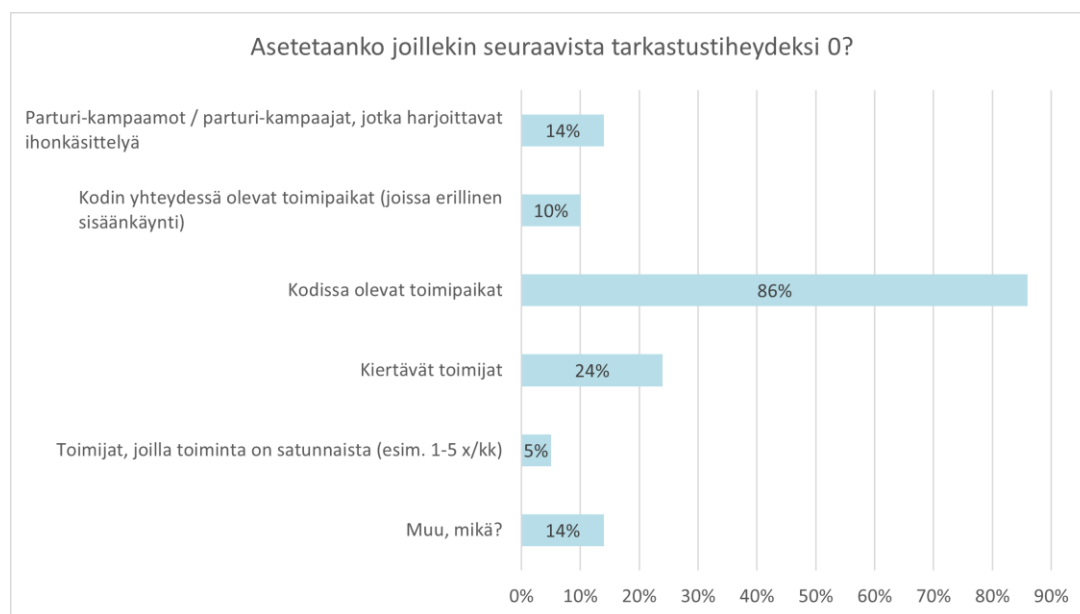
Kysymykset 10: *Asetetaanko joillekin seuraavista tarkastustiheydeksi 0?** sekä 11: *Mihin tarkastustiheys 0 perustuu?** olivat jatkokysymyksiä kysymykseen 9, ja ne avautuivat vastaajille, jotka vastasivat kysymykseen 9 ”Kyllä”. Kysymyksiin 10 ja 11 vastasivat 47 % vastaajista, eli 21 yksikköä.

Kysymys 10: *Asetetaanko joillekin seuraavista tarkastustiheydeksi 0?**

Kuvassa 11 on esitetty, mille kosmetologisille huoneistoille ja laitoksille asetetaan tarkastustiheys 0. Vastanneista 14 % (3) asettaa tarkastustiheyden 0 *parturi-kampaamoille tai parturi-kampaajille, jotka harjoittavat ihonkäsittelyä*. 10 % (2) asettaa tarkastustiheyden 0 *kodin yhteydessä oleville kohteille, joissa on erillinen sisäänkäynti*. 18 yksikköä, eli 86 % vastanneista, asettaa tarkastustiheyden 0 *kodissa oleville toimipaikoille ja 24 % (5) kiertäville toimijoille*. 5 %

(1) vastanneista on vastannut asettavansa tarkastustiheyden 0 *toimijoille, joilla toiminta on satunnaista*, esimerkiksi 1-5 x/kk.

Vastausvaihtoehdon ”Muu, mikä?” on valinnut 14 % vastanneista, eli kolme yksikköä. Vastausvaihtoehdon valinneet kirjoittivat vastauksensa avoimeen kenttään. Muiksi toiminnoiksi, joille asetetaan tarkastustiheydeksi 0 on mainittu ”kausiluontoinen toiminta, esim. kesä-elokuun ajan oleva kauneushoitola apteekissa”, ”korva-akupunktio” sekä ”ripsien pidennyksiä tekevät toimijat”.



Kuva 11. Tarkastustiheyden 0 asettaminen erityyppisille kosmetologisille huoneistoille ja laitoksille

Voimassa olevien ohjeistusten mukaan kosmetologisten huoneistojen ja laitosten tarkastustiheys on 0,25 x vuodessa, eli neljän vuoden välein. Riskinarvioinnin perusteella voi tarkastustiheyttä pidentää tarkastustiheyteen 0,2 x vuodessa.

Säännöllisen valvonnan ulkopuolelle on tällä hetkellä rajattu ainoastaan kotirauhan piiriin kuuluvat toimijat, joten muita valvontakohteita tulisi valvoa säännöllisesti. Kotirauhan piiriin kuuluvia kohteita on mahdollista valvoa säännöllisesti asiakirjatarkastuksin, mutta tämän toimintatavan oletetaan olevan harvinaisen. Vastausvaihtoehdoista kotirauhan piiriin kuuluvia toimijoita ovat ”Kodissa olevat toimipaikat” sekä ”Kiertävät toimijat”. Näin ollen vastauksia tulisi olla ainoastaan näiden vastausvaihtoehtojen kohdalla.

Vastausten perusteella suurimmassa osassa yksiköistä toimitaan ohjeistusten mukaan. Tarkastustiheys 0 asetetaan joissain yksiköissä muillekin kuin kotirauhan piiriin kuuluville toimijoille, mutta suhteutettuna kaikkiin vastauksiin, on tämä osuus pieni. Vaatimustenmukaisesti toimii vastausten perusteella 38 yksikköä, eli 85 % vastaajista. Vaatimustenvastaisesti toimii seitsemän yksikköä, eli 15 % vastaajista.

Vastauksista huomaa, että kotirauhan piiriin kuuluvat kohteet, eli kodissa olevat toimipaikat sekä kiertävät toimijat eivät ole saaneet 100 % vastausprosenttia. Kyselyissä oleva epävarmuustekijä on se, ettei vastaajat välttämättä ymmärrä kysymystä samalla tavalla. On myös mahdollista, ettei vastaajilla ole ollut aikaisempaa kokemusta kiertävistä toimijoista ja he ovat tästä syystä jättäneet vastaamatta kyseiseen vastausvaihtoehtoon.

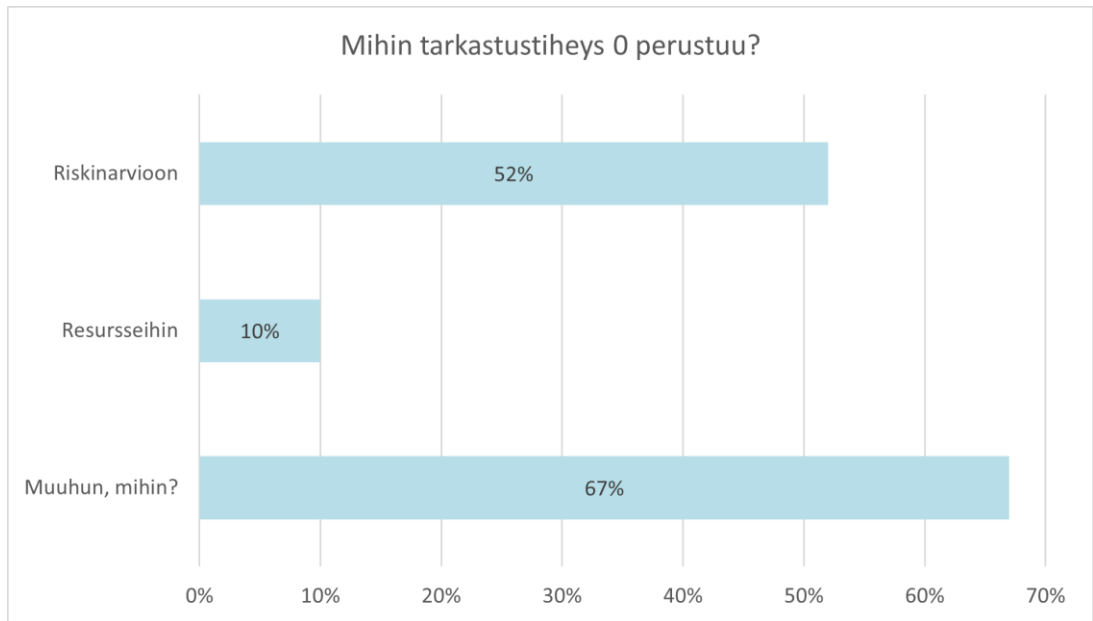
Kysymys 11: *Mihin tarkastustiheys 0 perustuu?**

Kuvassa 12 on esitetty perusteet kosmetologisten huoneistojen ja laitosten tarkastustiheyden 0 asettamiselle. Vastanneista 52 % (11) on vastannut tarkastustiheyden 0 perustuvan *riskinarvioon*. Vastanneista 10 % (2) on vastannut tarkastustiheyden perustuvan *resursseihin*. Vastanneista 67 % (14) on valinnut vastausvaihtoehdon ”Muuhun, mihin?”, joka paljastaa vastaajalle avoimen kentän.

Avoimeen kenttään tulleista vastauksista 93 % (13) on perustellut tarkastustiheyden 0 asettamista kotirauhan piiriin kuulumiseen. Vastauksista selviää, että kotirauhan piiriin kuuluvia kohteita valvotaan eri menettelyin; osa yksiköistä on vastannut tekevänsä kotirauhan piiriin kuuluville kohteille aloitustarkastuksen, ja osa on vastannut tekevänsä tarkastuksia valitusten perusteella. Asiakirjatarkastuksia tehdään osassa yksiköistä ja osassa ei. Vastauksissa on esitetty, että asiakirjatarkastusten tekeminen koetaan hieman epäselväksi.

Osassa vastauksista kerrotaan, että tarkastustiheys perustuu riskinarvioon. Yksi vastanneista ilmoittaa tekevänsä riskinarvion tarkastuksen jälkeen. Toisessa vastauksessa on kerrottu, että parturi-kampaamoiden tekemää

ihonkäsittelyä, kuten ripsien ja kulmakarvojen värjäämistä rinnastetaan ”hiusten käsittelyyn”, eli ei-ilmoitusvelvolliseen toimintaan.



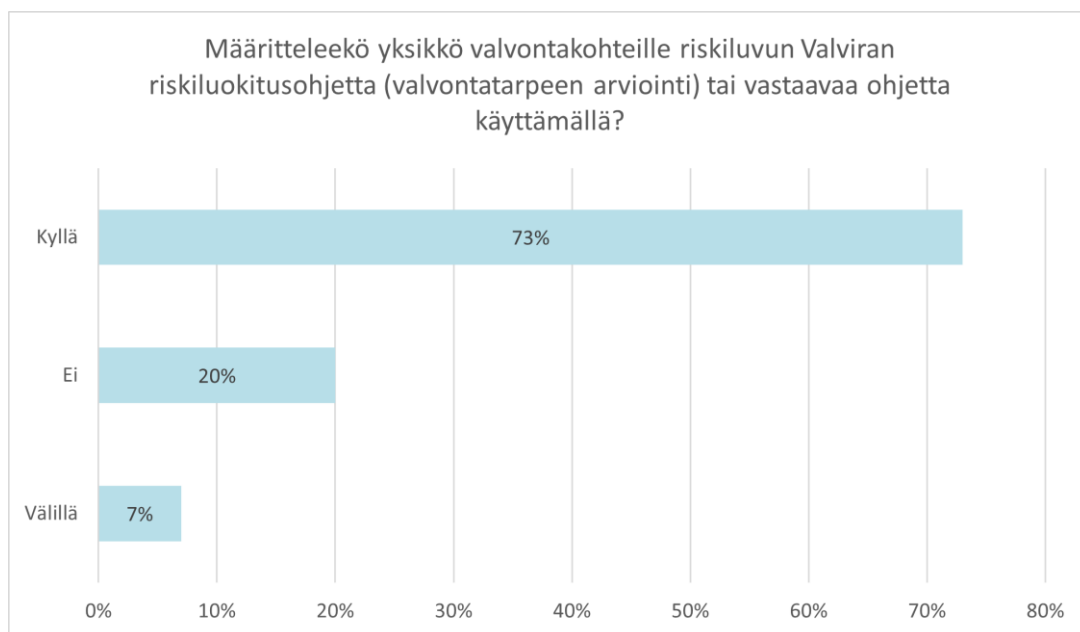
Kuva 12. Syyt kosmetologisten huoneistojen ja laitosten tarkastustiheyden 0 asettamiselle

Kysymyksellä 11 selvitettiin syitä tarkastustiheyden 0 asettamiselle. Olen-
naista on, miksi tarkastustiheys 0 asetetaan muille kuin kotirauhan piiriin kuu-
luvillle toimijoille. Vastausten perusteella seitsemän yksikköä toimi tällä tavalla.
Vastauksista ilmenee, että kaksi yksikköä on mieltänyt *kodin yhteydessä* ole-
vat toimipaikat kotirauhan piiriin kuuluviksi ja yksiköt ovat perustelleet tarkas-
tustiheyden 0 asettamista tähän vedoten. Loput viisi yksikköä ovat vastanneet
tarkastustiheyden perustuvan riskinarvioon.

Tällä hetkellä määritellään, että kodin yhteydessä olevat toimipaikat kuuluvat
säännöllisen valvonnan piiriin. Kodin yhteydessä olemisella tarkoitetaan, että
toimipaikkaan on esimerkiksi oma sisäänkäynti tai, että toimitilat ovat erillään
kotirakennuksesta, kuten kodin pihapiirissä. Tämänhetkisten ohjeistusten mu-
kaan riskinarvion perusteella ei tulisi jättää kohteita kokonaan säännöllisen
valvonnan piiristä. Riskinarvion perusteella on mahdollista pidentää tarkastus-
tiheyttä 0,2 kertaa vuodessa.

Kysymys 12: *Määritteleekö yksikkö valvontakohteille riskiluvun Valviran riski-
luokitusohjetta (valvontatarpeen arviointi) tai vastaavaa ohjetta käyttämällä?**

Kuvassa 13 on esitetty, käytetäänkö yksiköissä riskiluokitusohjetta tarkastustiheyden määrittämisessä. Vastausten perusteella 73 % (33) yksiköistä määrittelee valvontakohteille riskiluokituksen Valviran riskiluokitusohjetta tai vastaavaa ohjetta käyttämällä. Yksiköistä 20 % (9) ei käytä riskiluokitukseen riskiluokitusohjetta. 7 %, eli kolme yksikköä on vastannut käyttävänsä jonkinlaista riskiluokitusohjetta ”Välillä”.



Kuva 13. Riskiluvun määrittäminen kosmetologisille huoneistoille ja laitoksille riskiluokitusohjeen avulla

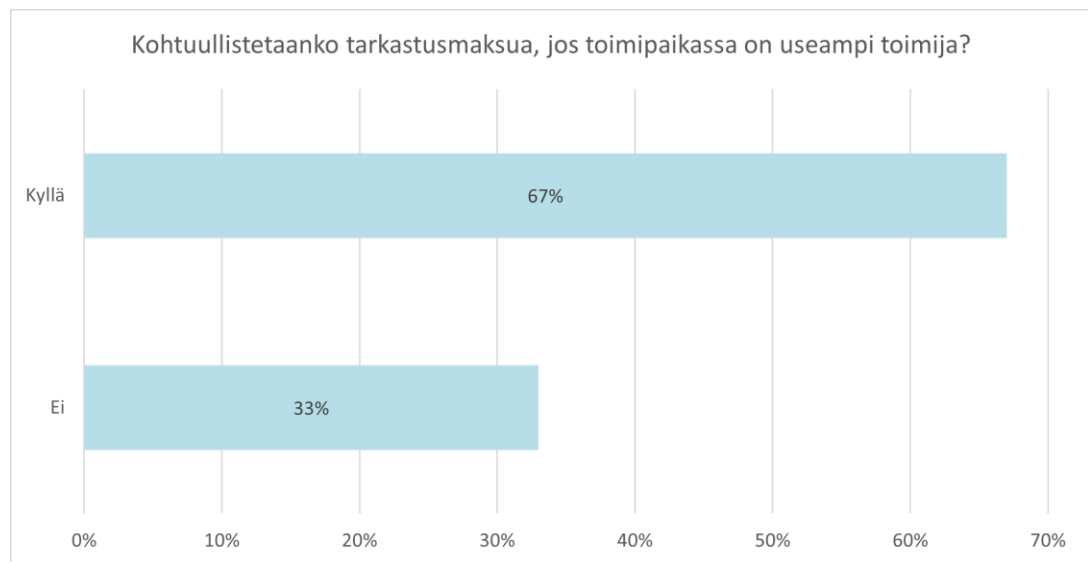
Vastausten perusteella suurin osa yksiköistä käyttää riskiluokituksessa jonkinlaista ohjetta. Suurin osa käyttää sitä myös säännöllisesti. Ohjeistusten mukaan valvontakohteiden tarkastustiheys perustuu riskiluokitukseen, joten jonkinlaista riskiluokitusta tulee valvontatyössä tehdä. Vastaajista yhdeksän on ilmaissut, ettei käytä riskiluokitusta tarkastustiheyden määrittämiseen. Kokonaisvastausprosenttiin verrattuna luku on suhteellisen pieni, mutta huomionarvoinen.

Yhdenmukaisuutta ajatellen tulisi riskiluokitusta tehdä kaikissa valvontayksiköissä. Kun riskiluku lasketaan yleisesti käytössä olevan ohjeen avulla, on menetelmä yksiköiden välillä yhdenmukainen ja kohteiden tarkastustiheys määräytyy samojen periaatteiden mukaisesti. Ohjeistuksissa ei ole erikseen määriteltä, miten riskiluokitus kohteelle tulee käytännössä tehdä. Näin ollen

toiminta on vaatimustenmukaista niin kauan, kun riskiluokitusta jollain menetelmällä tehdään.

Kysymys 13: *Kohtuullistetaanko tarkastusmaksua, jos toimipaikassa on useampi toimija?**

Kuvassa 14 on esitetty tarkastusmaksujen kohtuullistaminen yksiköissä, kun toimipaikassa toimii useampi kuin yksi toimija. Vastausten perusteella 67 % (30) yksiköistä tarkastusmaksua kohtuullistetaan ja 33 % (15) yksiköistä tarkastusmaksua ei kohtuullisteta.



Kuva 14. Tarkastusmaksujen kohtuullistaminen yksiköissä, kun kosmetologisessa huoneistossa tai laitoksessa toimii useampi kuin yksi toimija

Vastausten perusteella toimintatapa ei ole yhdenmukainen. Ero ”Kyllä” ja ”Ei” vastanneiden välillä on melko pieni, mikä tarkoittaa sitä, että toimintatavassa on eroja yksiköiden välillä. Tällä hetkellä vaatimuksissa ei ole esitetty tarkastusmaksujen kohtuullistamiselle yhteistä linjaa. Tarkastusmaksujen kohtuullistaminen määritetään yksikön sisäisesti, mikä näkyy kysymyksen vastauksissakin.

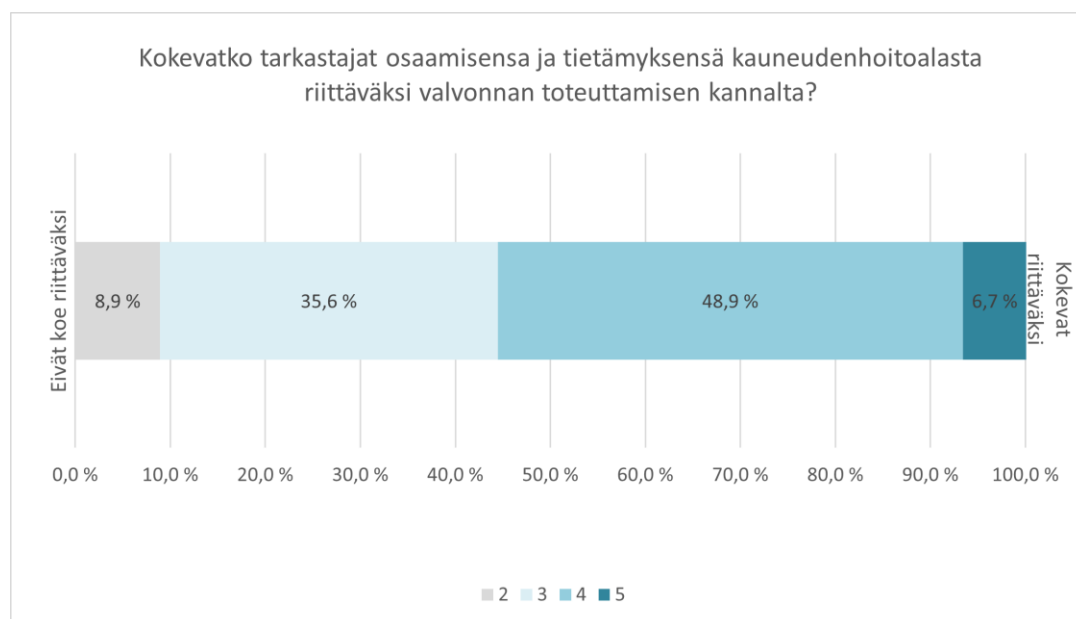
Tarkastusmaksun määräytymisessä olisi tärkeää, että toimintatapa on yhdenmukainen. Tasapuolisen kohtelun ja onnistuneen asiakaspalvelunkin nimissä tulisi tarkastusmaksujen määräytymiselle olla yhdenmukainen toimintatapa.

4.3 Viranhaltijoiden ammattitaito ja heidän kokemansa haasteet

Kysymys 14: *Kokevatko tarkastajat osaamisensa ja tietämyksensä kauneudenhoitoalasta riittäväksi valvonnan toteuttamisen kannalta?**

Kysymykseen 14 vastattiin 5-portaisella liukuvalla asteikolla, jossa 1 tarkoitti ”Eivät koe riittäväksi” ja 5 tarkoitti ”Kokevat riittäväksi”. Vastausten keskiarvo oli 3,5 ja mediaani oli 4. Kuvassa 15 on esitetty tarkastajien kokema osaaminen ja tietämys kauneudenhoitoalasta.

Vastauksista 0 % sijoittui kohtaan 1 ja 8,9 % (4) sijoittui kohtaan 2. Vastaajista 35,6 % (16) vastasi kohdan 3. Vastaajista suurin osa, eli 48,9 % (22) vastasi vastausvaihtoehdon 4. Vastaajista 6,7 % (3) vastasi kohdan 5.

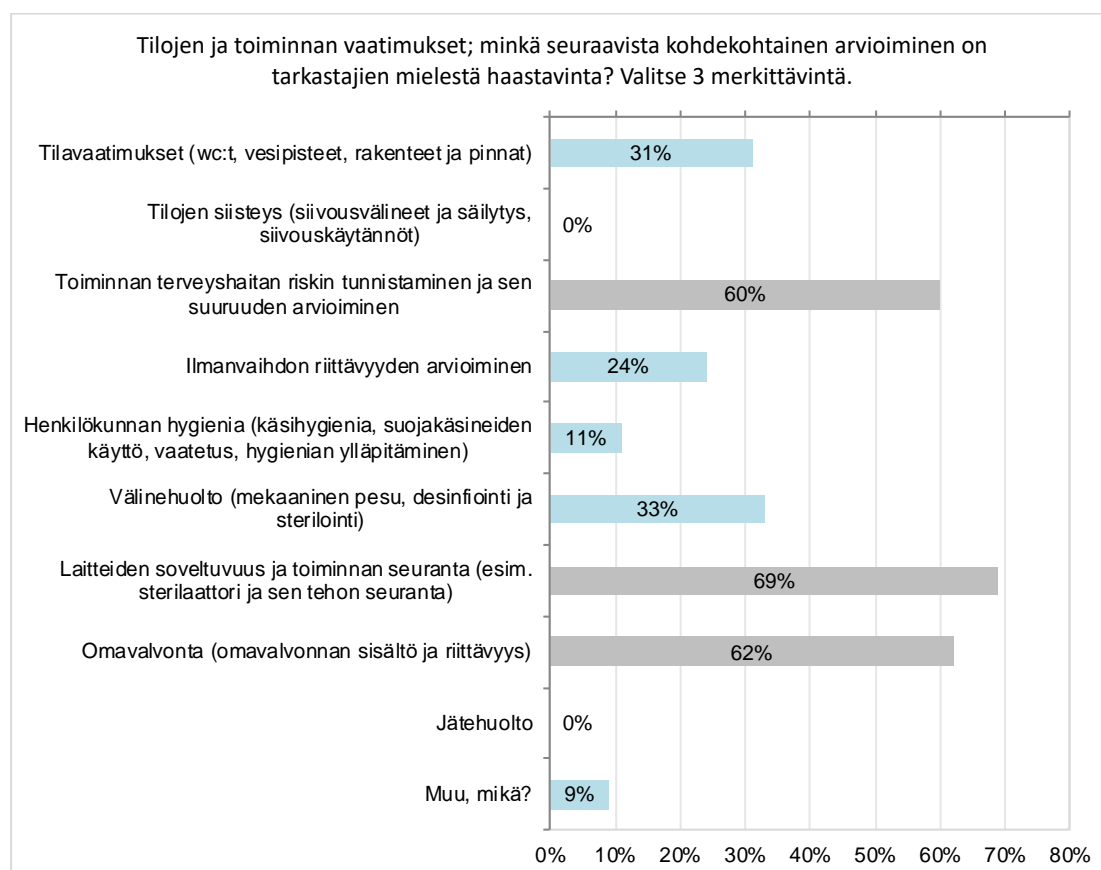


Kuva 15. Tarkastajien kokema osaaminen ja tietämys kauneudenhoitoalasta

Suurin osa (84,5 %) vastauksista sijoittuu kohtiin 3 tai 4, eli tarkastajat kokevat tietämyksensä melko hyväksi. Vastausten sijoittumista kohtaan 3 ei voida kuitenkaan pitää toivottavana, sillä tämä viittaa siihen, ettei osaamista koeta työtä varten täysin riittäväksi. On huomioitavaa, että vastauksia sijoittuu myös kohtaan 2. Vaikka kohdan 2 onkin vastannut vain muutama yksikkö, on tärkeää, että ammattitaitoa edistetään kaikissa Suomen valvontayksiköissä.

Kysymys 15: *Tilojen ja toiminnan vaatimukset; minkä seuraavista kohdekohtainen arvioiminen on tarkastajien mielestä haastavinta? Valitse 3 merkittävintä.**

Kolme eniten vastauksia saanutta kohtaa olivat *Toiminnan terveyshaitan riskin tunnistaminen ja sen suuruuden arvioiminen, Laitteiden soveltuvuus ja toiminnan seuranta* sekä *Omavalvonta*. ”Toiminnan terveyshaitan riskin tunnistaminen ja sen suuruuden arvioiminen” vastasi 60 % (27) vastaajista. ”Laitteiden soveltuvuus ja toiminnan seuranta” sai eniten vastauksia, eli 69 % (31). Vastausvaihtoehdon ”Omavalvonta” vastasi 62 % (28) vastaajista. Vastausvaihtoehto ”Tilojen siisteys” ja ”Jätehuolto” olivat ainoat kohdat, joita ei valittu ollenkaan. Vastaukset on esitetty kuvassa 16.



Kuva 16. Tarkastajien kokemuksen mukaan kolme haastavinta osa-aluetta arvioida kosmetologisten huoneistojen ja laitosten tarkastuksella

Kysymyksellä 15 selvitettiin, missä tarkastuksella tarkastettavassa osa-alueessa on koettu olevan eniten haasteita. Näissä voidaan olettaa olevan eniten koulutuksen tarvetta. Kysymyksellä haluttiin myös selvittää, onko tarkastajien kokemilla haasteilla yhteyttä toimijoiden toiminnassa havaittuihin puutteisiin.

Vastauksista selviää, että *omavalvonta* on koettu yhdeksi haastavimmaksi osa-alueeksi arvioida tarkastuksella, ja omavalvonta on lisäksi yksi osa-alueista, jossa on havaittu eniten puutteita toimijoiden toiminnassa. Toimijoiden toiminnassa havaittuja puutteita käsitellään kysymyksissä 21 ja 22.

Kysymys 16: Jatkokysymys kysymykseen 15. Mikä valituissa kohdissa on haastavinta? Voit halutessasi kertoa haasteita liittyen myös muihin vastausvaihtoehtoihin.

Kysymys 16 oli vapaavalintainen kysymys ja siihen vastasi 78 % (35) vastaajista. Seuraavissa kappaleissa käsitellään avoimeen kenttään tulleita vastauksia.

Tilojen vaatimuksenmukaisuuden arvioinnissa haastavuutta on herättänyt erityisesti vesipisteiden määrä, sijainti ja käyttötarkoitus. Noin puolet *Tilavaatimukset* valinneista on kertonut haasteiden liittyvän edeltäviin. Vesipisteisiin liittyen on ollut haasteellista arvioida, onko tiloissa riittävästi vesipisteitä ja ovatko vesipisteet riittävän lähellä hoitopistettä. Joissain kohteissa on mainittu olevan vain yksi vesipiste ja joissain kohteissa vesipiste voi sijaita esimerkiksi wc:ssä tai keittiössä toimenpidehuoneen sijaan. Kohteissa, joissa on vain yksi vesipiste, saatetaan vesipistettä käyttää useampaan toimintaan, kuten käsienpesuun että välinehuoltoon. Vastauksissa on ilmaistu, että valvontayksiköiden välillä on erilaisia vaatimuksia vesipisteiden määrän suhteen. Lisäksi on pohdittu, ovatko toimipaikoille asetetut tilavaatimukset kohtuullisia.

Muita haasteita, joita tilavaatimukseen liittyen on mainittu, on ollut tilojen ja wc:n riittävyys toimintaan nähden, siivouskomeron puuttuminen, sekä vanhemmat tilat, jotka on aikaisemmin hyväksytyt toimintaan soveltuvaksi, mutta eivät sovellu toimintaan enää tänä päivänä. Esimerkiksi toiminnan muuttuminen suurempi riskiseksi on vaikuttanut siihen, etteivät tilat tai esimerkiksi painovoimainen ilmanvaihto ole enää riittävät toimintaan nähden.

Terveyshaitan tunnistamisessa ja sen suuruuden arvioinnissa haasteita on aiheuttanut eniten uudet hoitomuodot alan kehittyessä sekä tarkastajien tietämättömyys hoidoista ja niiden vaikutuksista. Hoitoja, joita vastauksissa erikseen mainittiin haastavaksi arvioida, olivat laite- ja happohoidot, UÄ-hoidot,

ihoa rikkovat toimenpiteet sekä mesolankaus. Lisäksi vastauksissa pohdittiin puudutteen käyttöä hoitojen yhteydessä sekä sitä, miten esimerkiksi sisäilmassa esiintyvä terveyshaitta arvioidaan kuluttajan näkökulmasta.

Muita haasteita, joita kyseisessä kohdassa mainittiin, olivat toiminnanharjoittajien ammattitaidon vaihtelevuus, riskien tunnistaminen näkemättä käytännön toimenpidettä tai työtapoja, sekä koulutuksen vähäisyys. Kauneudenhoitoalan yrittäjillä ei välttämättä ole alan koulutusta, mikä aiheuttaa eroavaisuuksia toimijoiden ammattitaidon välillä. Vastausten mukaan toimijat paikoin liioittelevat hygieniakäytäntöjään ja riskinarvio jää haastattelun varaan. Lisäksi tarkastajien kokeman mukaan koulutusta on liian vähän, jotta tietämys kauneudenhoitoalasta ja eri hoitomuodoista olisi riittävää.

Ilmanvaihdon riittävyden arvioinnissa haasteita on aiheuttanut ilmanvaihdon riittävyden arviointi erilaisissa toimipaikoissa, toimenpiteiden vaikutus ilmanvaihtovaatimukseen sekä se, ettei ilmanvaihtovaatimukset täyty kaikissa kohteissa. Vastauksissa on pohdittu, onko joissain kohteissa painovoimainen ilmanvaihto riittävä. Vastauksissa on pohdittu myös, millaisia vaatimuksia tulee asettaa toimipaikoille, joissa tehdään suihkurusketuksia tai akryylikynsiä. Koneellisen ilmanvaihdon asettaminen vähimmäisvaatimukseksi aiheuttaa haasteita, sillä kaikissa kohteissa sellaista ei ole.

Henkilökunnan hygienian arviointiin liittyen mainittiin samankaltaisia asioita kuin kohdassa *toiminnan terveyshaitan tunnistaminen ja sen suuruuden arviointi*. Haasteita hygieniakäytäntöjen arvioinnissa on aiheuttanut, että tarkastukset sovitaan etukäteen ja käytännön työskentelyä on vaikeaa valvoa.

Välinehuoltoon liittyen haasteita on aiheuttanut erilaiset desinfiointimenetelmät, välinehuollon riittävyden arviointi sekä kestopöytäisten välineiden puhdistusmenetelmät. Desinfiointiaineisiin liittyen on mainittu, että desinfiointiaineita on saatavilla paljon erilaisia. Haasteita on aiheuttanut arvioida, onko menetelmä riittävä ja minkälaisen välineiden huoltoon desinfiointiaine on soveltuva. Kestopöytäisten välineiden puhdistamisessa on mietityttänyt esimerkiksi viilojen, jalkaraspien sekä kasvosienten puhdistaminen.

Laitteiden soveltuvuudessa ja toiminnan seurannassa haasteita on aiheuttanut, ettei laitteiden toimivuutta tai soveltuvuutta voida usein osoittaa ja laitteita on paljon erilaisia. On huomattu, että on paljon laitekohtaisia eroja ja toimijoilla ei ole laitteen käyttöohjeita tallella. Toimijoilla ei aina ole esimerkiksi sterilointiteippiä, jolla voitaisiin todentaa steriloinnin onnistuminen. Toimijat eivät myöskään aina itse seuraa laitteen toimintaa tai he eivät tiedä, mihin tai miten laitetta käytetään. Tarkastajista on ollut vaikea arvioida, mikä sterilointimenetelmä on riittävä eri välineille. Esimerkiksi kuumailmasterilaattorin riittävyttä jalkahoitovälineiden sterilointiin on pohdittu.

Omavalvontasuunnitelman arvioinnissa haasteelliseksi on koettu erityisesti, ettei omavalvontasuunnitelman tarvitse olla lain mukaan kirjallinen. Osa toimijoista ei tunne omavalvonnan käsitettä, eikä heillä näin ollen ole myöskään kirjainpitoa todennettavaksi. Kirjallisen omavalvonnan puuttuminen korostuu erityisesti, kun kyseessä on kotirauhan piiriin kuuluva toimija, jonka toimipaikkaa ei voida konkreettisesti tarkastaa. Tarkastajat ovat kokeneet haasteelliseksi arvioida, mitä omavalvontasuunnitelman tulisi käytännössä sisältää. Omavalvontapohjaa Valviralta toivottiin useammassa vastauksessa.

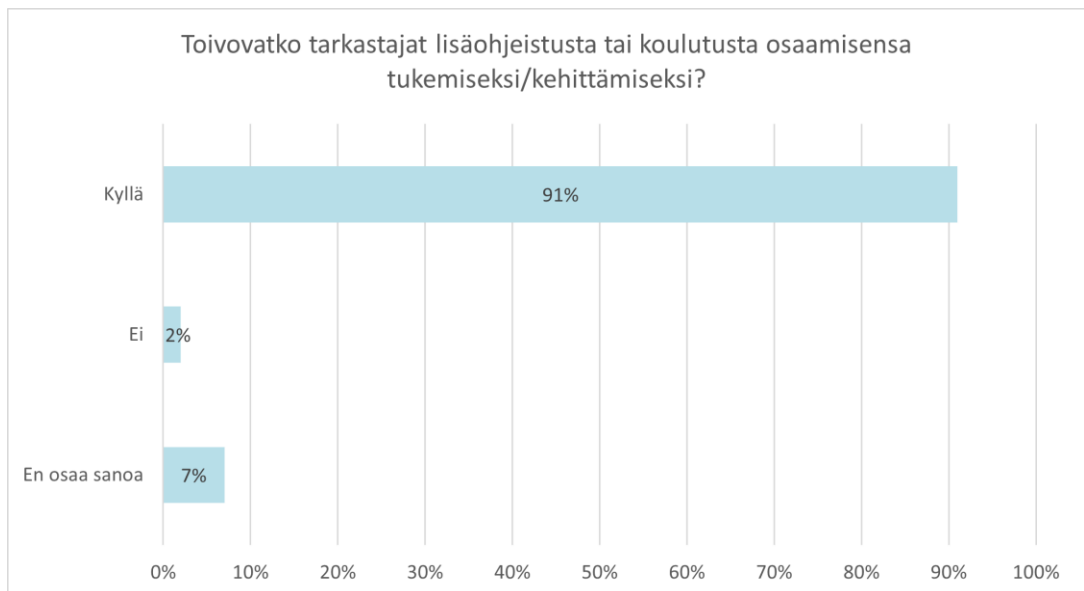
Muita haasteita, joita valvonnassa kerrottiin olevan, oli kokemuksen puute, sillä valvontakohteita on suhteellisen vähän, sekä haasteet liittyen ilmoitusmenettelyyn. Ilmoitusmenettelyssä haasteita on huomattu, kun toimipaikassa toimiikin useampi kuin yksi toimija. Koska jokaisen omasta toiminnastaan vastaavan toimijan tulee tehdä henkilökohtainen ilmoitus, vie asian käsittely yksiköltä paljon aikaa. Terveystieteiden ammattilaiset, jotka eivät kuulu ympäristöterveydenhuollon, vaan aluehallintoviraston valvontaan, koetaan välillä haasteellisena ilmoitusmenettelyn osalta. Toimijan toimintaa valvova taho tulee selvittää ja osa toimijoista ei itsekään tiedä, ovatko he rekisteröityneet tarjoamaan palveluita terveydenhuollon ammattilaisina. Lähetettyjen ilmoitusten sekä toiminnanharjoittajan valvovan tahon selvittäminen aiheuttaa näistä syistä haasteita.

Olisi hyvä, että valvontatyössä vastaan tulleita haasteita voisi jakaa yksiköiden kesken sekä Valviran kanssa. Kyselyllä on tunnistettu, missä suurimmat haasteet ovat olleet, ja mitä haasteita on käytännössä tullut vastaan. Ratkaisuja ongelmiin olisi hyvä käydä yhteisesti läpi, jotta toimintatavat olisivat

yhteneväiset yksiköiden välillä. Lisäksi, jos monessa yksikössä on koettu haasteita samoissa asioissa, on mietittävä, olisiko esimerkiksi koulutukselle tai yleiselle ohjeistukselle tarvetta.

*Kysymys 17: Toivovatko tarkastajat lisäohjeistusta tai koulutusta osaamisensa tukemiseksi/kehittämiseksi?**

Kuvassa 17 on esitetty, toivovatko tarkastajat lisäohjeistusta tai koulutusta osaamisensa kehittämiseksi. Vastaajista 91 % (41) on vastannut kysymykseen ”Kyllä” ja 2 % (1) on vastannut kysymykseen ”Ei”. 7 % (3) vastanneista on valinnut vastausvaihtoehdon ”En osaa sanoa”.



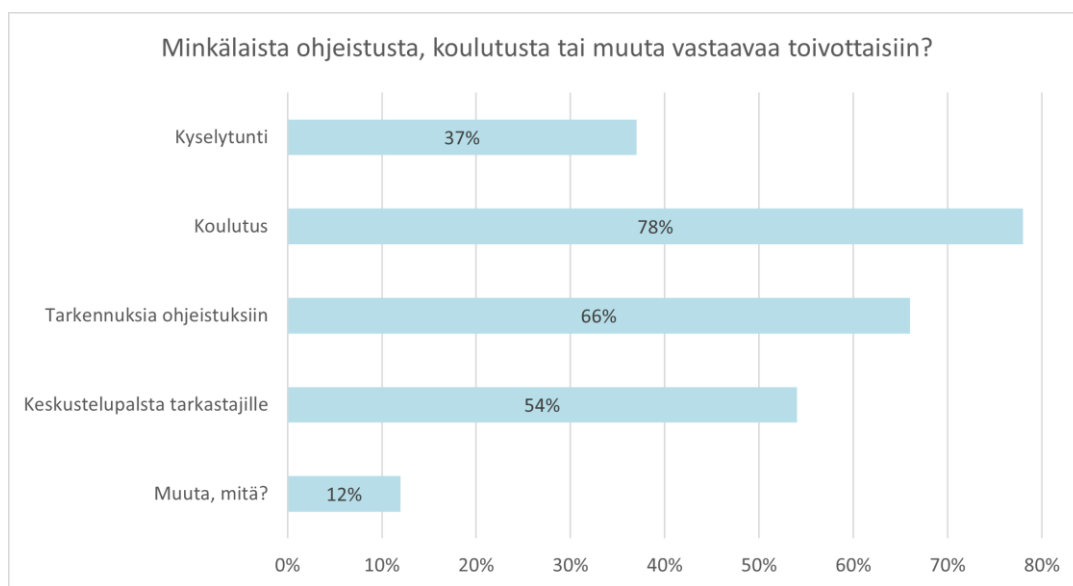
Kuva 17. Tarkastajien kokemus lisäohjeistuksen, koulutuksen tai vastaavan tarpeesta

Vastausten perusteella lähes kaikkien yksiköiden tarkastajat toivovat tukea osaamisensa kehittämiseksi. Tarkastajilla on halua kehittää ammattitaitoaan. Lisäksi, kun huomioidaan kysymyksen 16 vastaukset, voidaan päätellä, että lisäohjeistukselle tai koulutukselle on tarvetta.

*Kysymys 18: Minkälaista ohjeistusta, koulutusta tai muuta vastaavaa toivottaisiin?** oli jatkokysymys kysymykseen 17 ja se paljastui vastaajan vastatessa kysymykseen ”Kyllä”. Kysymykseen 18 vastasi 41 yksikköä (91 %).

Kuvassa 18 on esitetty tarkastajien toivomat keinot osaamisensa tukemiseksi ja kehittämiseksi. 37 % (15) vastaajista vastasi toivovansa kyselytuntia, 78 % (32) koulutusta, 66 % (27) tarkennuksia ohjeistuksiin ja 54 % (22) keskustelupalsta tarkastajille. Vastaajista 12 % (5) valitsi vastausvaihtoehdon ”Muuta, mitä?”, johon vastattiin sanallisesti.

Avoimen kentän vastaukset tarkensivat osin muita vastausvaihtoehtoja, mutta tarjosivat myös uusia ideoita. Yksiköt toivoivat muun muassa koulutusta, jossa syvennyttään ihonkäsittelyn eri hoitoihin, riskeihin sekä riskinhallintaan. Yhdessä vastauksessa toivottiin tietoa uusista hoitomuodoista. Ohjeistuksiin liittyen toivottiin yleistä linjausta ilmanvaihdon vaatimuksista sekä kirjallisia valvontaohjeita tai lomakkeita. Yhdessä vastauksessa toivottiin myös toimijoille kohdennettua koulutusta.



Kuva 18. Tarkastajien toivomat keinot osaamisen tukemiseksi ja kehittämiseksi

Kysymyksen 18 vastaukset ovat suoraan esitettyjä toiveita Valviralle. Vastausvaihtoehtoista pystyi valita useamman ja monessa vastausvaihtoehdossa on ollut melko paljon kannatusta. Eniten yksiköt ovat toivoneet koulutusta. Koulutusta on toivonut 32 yksikköä.

4.4 Toiminnanharjoittajien toiminnan riskit ja niiden vakavuus

Kysymys 19: Seuraavat väittämät koskevat kosmetologisia huoneistoja ja laitoksia, joiden toimijoina ovat kauneushoitolayrittäjät / kosmetologit. (Vastauksen jättäminen tyhjäksi vastaa vastausta "en osaa sanoa")

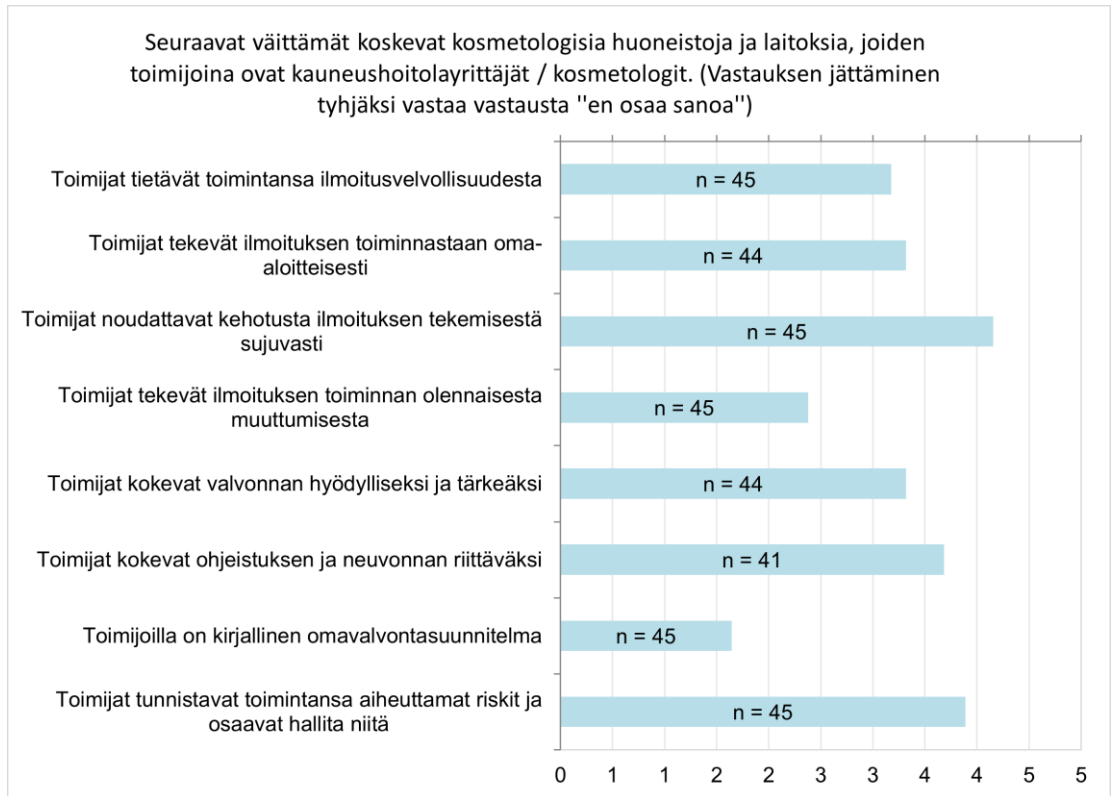
Kysymys 20: Seuraavat väittämät koskevat kosmetologisia huoneistoja ja laitoksia, joiden toimijoina ovat parturi-kampaajat. (Vastauksen jättäminen tyhjäksi vastaa vastausta "en osaa sanoa")

Kysymykset 19 ja 20 olivat vapaaehtoisia kysymyksiä, jotka sisälsivät kahdeksan samanlaista väittämää. Väittämät olivat kohdistettu koskemaan kosmetologisia huoneistoja ja laitoksia, joiden toimijoina olivat kauneushoitolayrittäjät / kosmetologit sekä kosmetologisia huoneistoja ja laitoksia, joiden toimijoina olivat parturi-kampaajat. Tulosten esittämisessä edeltäviin viitataan lyhenteillä "kauneushoitolatoimijat" ja "parturi-kampaamotoimijat".

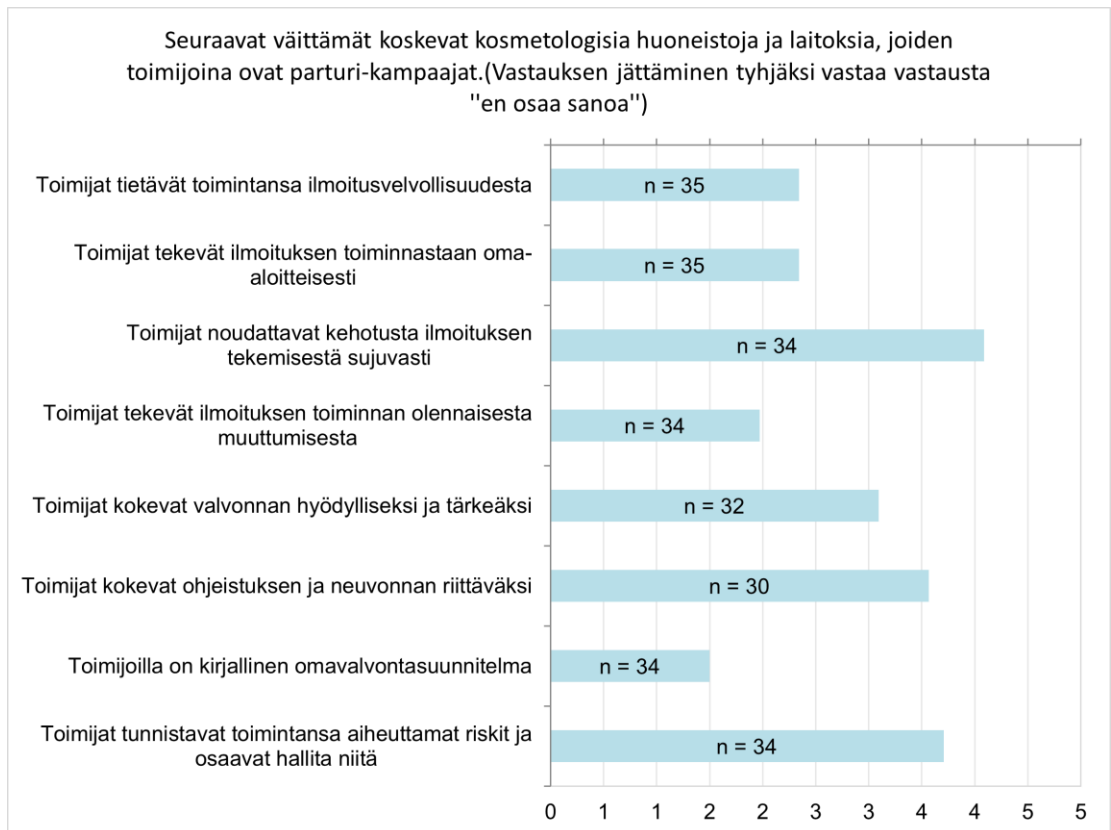
Väittämien vastausvaihtoehdot 1-5 olivat:

- 1 = täysin eri mieltä
- 2 = jokseenkin eri mieltä
- 3 = ei samaa eikä eri mieltä
- 4 = jokseenkin samaa mieltä, ja
- 5 = täysin samaa mieltä
- tyhjäksi jättäminen = en osaa sanoa.

Kuvissa 19 ja 20 on esitetty tulokset kahdeksasta väittämästä, jotka käsittelivät valvonnan sujuvuutta sekä toimijoiden ja tarkastajien välisen yhteistyön onnistumista. Numerot 0-5 vaakarivillä viittaavat yllä oleviin vastausvaihtoehtoihin. Palkin leveydestä asteikolla näkee, mihin vastausten keskiarvo on sijoittunut kysymyskohtaisesti. Symboli "n" tarkoittaa vastaajien lukumäärää.



Kuva 19. Kauneushoitolatoimijoita koskevat väittämät valvonnan sujuvuudesta sekä tarkastajien ja toimijoiden välisen yhteistyön onnistumisesta



Kuva 20. Parturi-kampaamotoimijoita koskevat väittämät valvonnan sujuvuudesta sekä tarkastajien ja toimijoiden välisen yhteistyön onnistumisesta

Ideaalitilanteessa vastaukset sijoittuisivat mahdollisimman lähelle vastausvaihtoehtoa 5, eli ”täysin samaa mieltä”. Kolmen kysymyksen kohdalla vastaukset sijoittuvat sekä kauneushoitola- että parturi-kampaamotoimijoiden kohdalla vastausvaihtoehtoon 4, eli ”jokseenkin samaa mieltä”. Kysymysten kohdalla, joissa vastausten keskiarvoksi on tullut 2 tai 3, nähdään kehittämisen tarvetta. Näitä on kummankin kohderyhmän kohdalla ollut viisi kappaletta.

Kun vertaa kysymysten 19 ja 20 vastauksia, huomaa, että parturi-kampaamo- ja kauneushoitolatoimijoiden välillä on pieniä eroja. Kysymykset olivat esitetty niin, että vastausvaihtoehto 5 ilmensi ideaalitulannetta ja vastausvaihtoehto 1 vähiten toivottua tilannetta. Taulukossa 1 on esitetty kummankin kohderyhmän saamat tulokset. Parturi-kampaamotoimijoiden kohdalla tulokset ovat olleet hieman alhaisemmat kuin kauneushoitolatoimijoiden kohdalla. Tuloksiin voi vaikuttaa se, etteivät vastausprosentit ole samat kysymysten kohdalla.

Taulukko 1. Vastausten erot kysymysten 19 ja 20 välillä

	n	Kauneushoitolatoimijat	n	Parturi-kampaamotoimijat
Toimijat tietävät toimintansa ilmoitusvelvollisuudesta	45	3,2	35	2,3
Toimijat tekevät ilmoituksen toiminnastaan oma-aloitteisesti	44	3,3	35	2,3
Toimijat noudattavat kehotusta ilmoituksen tekemisestä sujuvasti	45	4,2	34	4,1
Toimijat tekevät ilmoituksen toiminnan olennaisesta muuttumisesta	45	2,4	34	2,0
Toimijat kokevat valvonnan hyödylliseksi ja tärkeäksi	44	3,3	32	3,1
Toimijat kokevat ohjeistuksen ja neuvonnan riittäväksi	41	3,7	30	3,6
Toimijoilla on kirjallinen omavaltavontasuunnitelma	45	1,6	34	1,5
Toimijat tunnistavat toimintansa aiheuttamat riskit ja osaavat hallita niitä	45	3,9	34	3,7

Erot ovat yleisesti pieniä vastausten välillä. Suurin ero on ollut kysymyksessä 2: ”Toimijat tekevät ilmoituksen toiminnastaan oma-aloitteisesti”. Syitä siihen, miksi parturi-kampaamotoimijat eivät tee ilmoitusta yhtä oma-aloitteisesti kuin kauneushoitolatoimijat, voi olla, että he eivät tiedä ilmoitusvelvollisuudestaan.

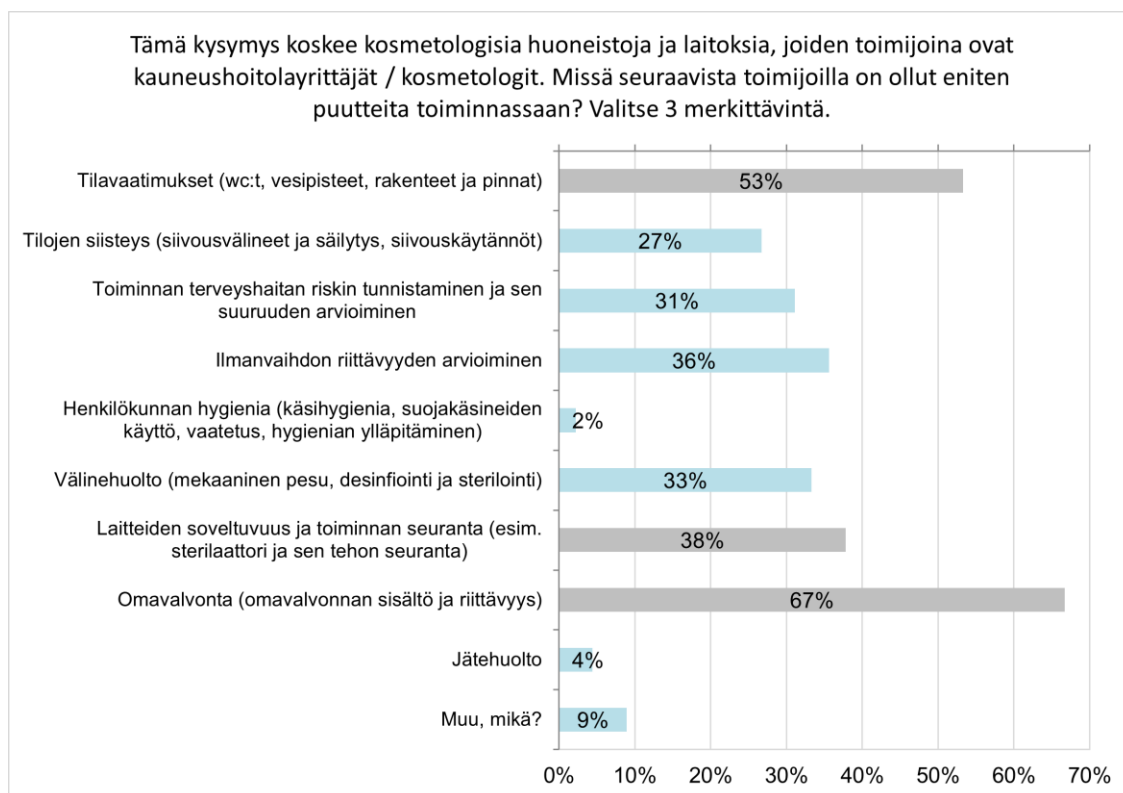
Oma-aloitteisuuden puuttumisella voidaan viitata myös siihen, että ilmoitus pyydetään tekemään, mutta se jätetään tekemättä. Ilmoitusvelvollisuuden lainmilyöminen voi johtua siitä, että valvontakohteita on lisätty valvonnan piiriin vasta viime vuosina. Toimijat, jotka ovat toimineet jo useita vuosia, eivät välttämättä halua tehdä ilmoitusta. Lisäksi ilmoitusvelvollisuutta voi olla vaikea ymmärtää, jos ilmoitusvelvollista toimintaa tehdään satunnaisesti esimerkiksi toisen työn ohessa.

Matalimmat tulokset ovat tulleet väittämään: ”Toimijoilla on kirjallinen omavalvontasuunnitelma”. Kirjallista omavalvontasuunnitelmaa ei lainsäädännössä vaadita, mikä selittää alhaisen tuloksen. On kuitenkin huomattava yhteys siinä, että toimijoiden toiminnan suurimmaksi puutteeksi on nimetty kysymysten 21 ja 22 vastauksissa puutteet omavalvonnassa. Olisiko siis kirjalliselle omavalvonnalle tarvetta? Tulisiko toimijoille jakaa omavalvontasuunnitelman mallipohja, joka auttaisi heitä tunnistamaan toimintansa aiheuttamia riskejä?

Toisiksi matalimmat tulokset ovat tulleet väittämään: ”Toimijat tekevät ilmoituksen toiminnan muutoksesta”. Ilmoitusten teossa on havaittu ongelmia aikaisemminkin. Jos toimijat eivät tee ilmoitusta esimerkiksi osoitteenvaihdoksesta, on se erityisesti heidän puoleltaan harmillista, sillä tilavaatimuksiin ei voida helposti vaikuttaa. Lisäksi ilmoitusten tekemättömyys aiheuttaa lisätyötä tarkastajille, jos ilmoituksia joudutaan pyytämään jälkikäteen.

Kysymys 21: Tämä kysymys koskee kosmetologisia huoneistoja ja laitoksia, joiden toimijoina ovat kauneushoitolayrittäjät / kosmetologit. Missä seuraavista toimijoilla on ollut eniten puutteita toiminnassaan? Valitse 3 merkittävintä.

Kuvassa 21 on esitetty tarkastajien havaitsemat suurimmat puutteet kauneushoitolaittoimijoiden toiminnassa. Vastausten perusteella kolme eniten vastauksia saanutta kohtaa olivat *Tilavaatimukset*, *Laitteiden soveltuvuus ja toiminnan seuranta* sekä *Omavalvonta*. ”Tilavaatimukset” vastasivat 53 % (24) yksiköistä, ”Laitteiden soveltuvuus ja toiminnan seuranta” 38 % (17) yksiköistä. ”Omavalvonta” on saanut eniten vastauksia, eli 67 % (30).

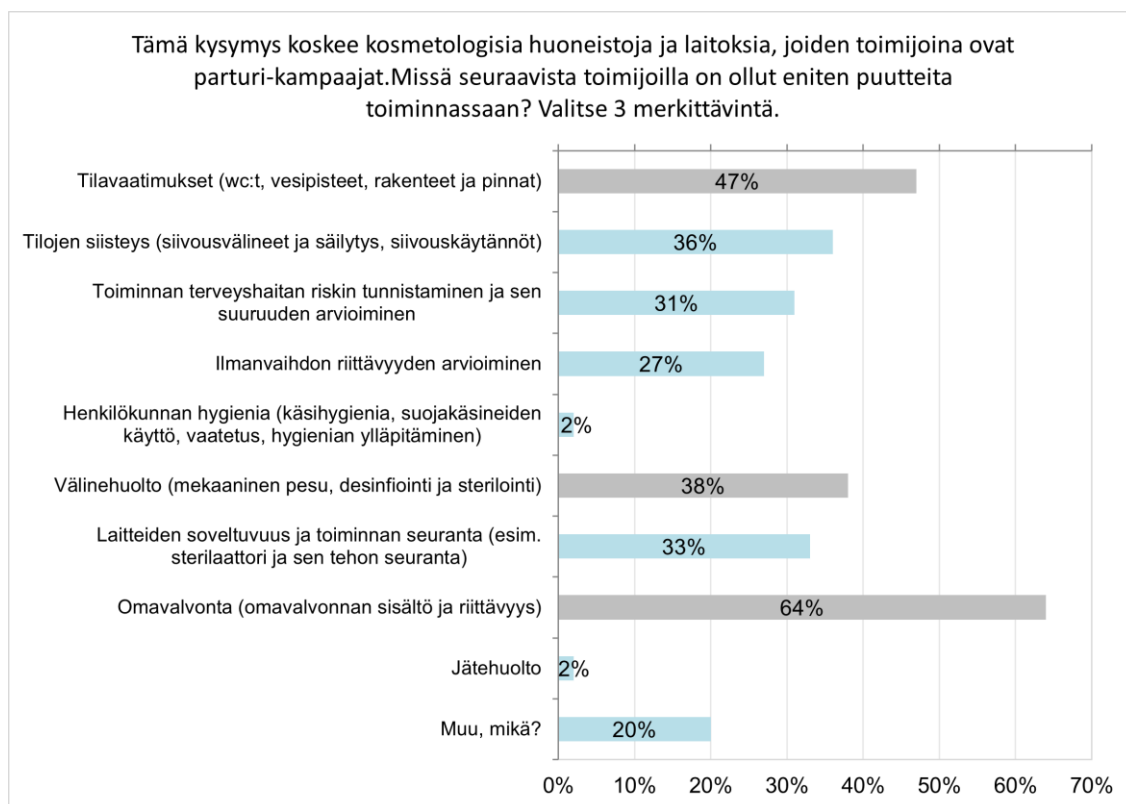


Kuva 21. Kauneushoitolatoimijoiden toiminnassa havaitut suurimmat puutteet

Tilavaatimuksissa havaittuja puutteita käsitellään kysymyksessä 16. Puutteilla omavalvonnassa viitataan mahdollisesti siihen, ettei toimijoilla ole kirjallista omavalvontaa. Jos kirjallista omavalvontaa ei ole, ei välttämättä ole myöskään omavalvonnan kirjanpitoa, minkä seurauksena ”Laitteiden soveltuvuus ja toiminnan seuranta” on korkealla sijalla. Puutteet omavalvonnassa ja omavalvonnan arvioinnin hankaluus toistuivat kyselyn vastauksissa useiden kysymysten kohdalla.

Kysymys 22: Tämä kysymys koskee kosmetologisia huoneistoja ja laitoksia, joiden toimijoina ovat parturi-kampaajat. Missä seuraavista toimijoilla on ollut eniten puutteita toiminnassaan? Valitse 3 merkittävintä.

Kuvassa 22 on esitetty tarkastajien havaitsemat suurimmat puutteet parturi-kampaamotoimijoiden toiminnassa. Vastausten perusteella kolme eniten vastauksia saanutta kohtaa olivat *Tilavaatimukset*, *Välinehuolto* sekä *Omaevalvonta*. ”Tilavaatimukset” vastasivat 47 % (21) yksiköistä ja ”Välinehuolto” 38 % (17) yksiköistä. ”Omaevalvonta” on saanut myös parturi-kampaajien kohdalla eniten vastauksia, eli 64 % (29).



Kuva 22. Parturi-kampaamotoimijoiden toiminnassa havaitut suurimmat puutteet

Kysymysten 21 ja 22 vastauksista selviää, että parturi-kampaamo- ja kauneushoitolaitosten toiminnassa on havaittu samankaltaisia puutteita, mutta myös pieniä eroja. Omaevalvonta sekä tilavaatimukset on tunnistettu kummankin kohderyhmän kohdalla kahdeksi osa-alueeksi, joissa on havaittu eniten puutteita. Sen sijaan parturi-kampaamotoimijoiden kohdalla kolmanneksi eniten ääniä saanut kohta on "Välinehuolto" ja kauneushoitolaitosten kohdalla "Laitteiden soveltuvuus ja toiminnan seuranta".

Parturi-kampaamoissa ihoa rikkovat toimenpiteet eivät ole yhtä yleisiä kuin kauneushoitoloissa, mikä voi vaikuttaa siihen, että "Laitteiden soveltuvuus ja toiminnan seuranta" ei ole kolmessa eniten ääniä saaneessa kohdassa. Parturi-kampaamoissa tarjotaan useammin vähäriskisempiä toimenpiteitä, joissa työvälineiden puhdistukseen riittää mekaaninen puhdistus ja desinfiointi.

Vaikka toimenpide on vähäriskisempi, voi siitä silti aiheutua jopa suurempaa terveyshaittaa kuin oletetussa korkeampi riskisessä toimenpiteessä. Erityisesti välinehuollon puutteellisuus on toiminnassa terveyshaitan riskiä nostava tekijä. Koska parturi-kampaamoiden toiminnassa on nimetty "Välinehuolto"

yhdeksi suurimmista puutteista, on tämä osa-alue, johon tarkastuksella kannattaa kiinnittää erityistä huomiota.

Kysymys 23: Onko yksikössä annettu kehotuksia viimeisen 3 vuoden aikana? Mistä syistä kehotuksia on yleisimmin annettu ja onko kehotuksia annettu usein/toistuvasti?

Kysymys 23 oli vapaavalintainen kysymys ja siihen vastasi 91 % (41) yksiköistä. Vastaajista 56 % (23) on ilmoittanut antaneensa kehotuksia viimeisen kolmen vuoden aikana. 44 % (18) vastanneista ei ole antanut kehotuksia.

Vastausten mukaan kehotuksia on annettu eniten siivouksesta/siivousvälineistä (11), ilmanvaihdosta (4), vesipisteistä (7) sekä ilmoitusvelvollisuuden laiminlyömisestä (5). Siivouksessa tai siivousvälineissä puutteita on havaittu siivousvälineiden kunnossa, varastoinnissa, riittävydessä, puhdistuksessa ja siivouksen tasossa. Näistä vastauksissa toistui eniten varastointi, siivousvälineiden puhdistus sekä siivouksen taso. Ilmanvaihdon puutteisiin liittyen mainittiin painovoimainen ilmanvaihto, ilmanvaihdon riittämättömyys kohteessa sekä kohdepoiston puuttuminen toimipaikoissa, joissa tehdään kynsiä. Vesipisteisiin liittyen kehotuksia on annettu vesipisteiden riittämättömyyden takia. Joissain toimipaikoissa ei ole ollut kuin yksi wc.

Muita syitä kehotuksille on ollut puutteellinen hygienia, kosteusvaurio, sterilointilaitteen toimivuuden seurannan puuttuminen (2), talousveden liian alhainen lämpötila (2), pintojen kunto, tuulikaapin/verhon puuttuminen, toimipaikan oman wc:n puuttuminen sekä välinehuollon riittämättömyys (2). Välinehuollossa ongelmat ovat liittyneet sterilointiin; kaikkia ohjeistusten mukaan steriloitavia välineitä ei steriloida. Lisäksi on huomattu, että desinfiointiliuoksilla on ollut liian pitkä vaihtoväli.

Kehotuksia ei ole suuressa osassa yksiköistä annettu toistuvasti tai useita. Noin puolissa vastauksista, joissa kehotusten syitä on avattu, on ilmaistu, ettei kehotuksia ole annettu usein tai toistuvasti. Muutamissa yksittäisissä vastauksissa on kerrottu, että kehotuksia on jouduttu antamaan useita. Kehotukset ovat liittyneet useimmiten ilmoitusvelvollisuuden laiminlyömiseen sekä siivousvälineisiin ja puhtaanapitoon.

Kehotusten antaminen tarkoittaa, että toiminta vaatimusten vastaista – toiminnasta voi aiheutua terveyshaittaa, jos tilannetta ei korjata. Kehotuksia on yksiköissä annettu suhteellisen vähän. Vaikka kehotuksia on annettu yli puolissa yksiköistä, ei kehotuksia lukumäärällisesti ole annettu paljon.

Kehotusten määrän vähäisyys viittaa siihen, että valvontakohteiden toiminnassa ei olla havaittu usein merkittäviä terveyshaitan riskejä. Tällöin lähtötarkastustiheyttä 0,25 x vuodessa voidaan pitää riittävänä tarkastustiheytenä kyseiselle toimintatyypille. Kehotusten määrän arvioinnissa on huomioitava, että osalla yksiköistä tarkastustiheys ei toteudu suunnitelman mukaisesti. Tästä syystä ei voida tietää, olisiko kehotusten määrä todellisuudessa suurempi.

Kehotusten syyt kuvaavat kuitenkin sitä, missä toiminnan vakavimmat terveyshaitan riskit on havaittu. Osa mainituista puutteista eivät aiheuta välitöntä riskiä terveyshaittaan. Osa puutteista on kuitenkin erityisen huomion arvoisia, sillä esimerkiksi puutteet siivouksen tasossa tai siivousvälineissä ovat puutteita, jotka voivat lisätä toiminnan terveyshaitan riskiä huomattavasti. Joissain yksiköissä siivouksen tasoon tai siivousvälineisiin liittyen oli jouduttu antamaan toistuvasti kehotuksia.

Ilmoitusvelvollisuuden laiminlyöminen kehotuksen syynä viestii yhteistyön toimimattomuudesta. Vaikka kehotuksia ilmoitusvelvollisuuden laiminlyömisestä on annettu vain viidessä yksikössä, on tärkeä huomioida asia valvontatyön sujumuuden näkökulmasta. Onko terveydensuojelulain mukainen valvonta tehty riittävän näkyväksi toimijoiden ja kuluttajien kannalta? Mikä motivoi ilmoituksen tekemiseen? Esimerkiksi Ruotsin Karlstadissa ilmoitusvelvollisuuden laiminlyömisestä seuraa noin 300 euron sakko, mikä on tiedotettu myös heidän verkkosivuillaan (Karlstad Kommun 2020).

Kysymys 24: Onko yksikössä jouduttu käyttämään pakkokeinoja viimeisen 3 vuoden aikana? Missä tilanteissa pakkokeinoja on käytetty ja kuinka usein niitä on jouduttu käyttämään?

Kysymys 24 oli vapaavalintainen kysymys, johon vastattiin 42 yksiköstä. Vastaa-
taajista 98 % (41) on vastannut, ettei pakkokeinoja ole jouduttu käyttämään.

Yhdessä yksikössä pakkokeinoja on melkein jouduttu käyttämään, mutta kuumemisen seurauksena asia on ratkennut. Pakkokeinojen syynä on ollut ilmoitusvelvollisuuden laiminlyöminen.

Vastausten perusteella välitöntä terveyshaitan riskiä ei ole havaittu kosmetologisissa huoneistoissa ja laitoksissa. Tämä on tietysti hyvä asia, ja tarkoittaa, että kiireellisiä toimia tarkastustiheyden tihentämiseksi ja kosmetologisten huoneistojen ja laitosten valvonnan priorisoimiseksi ei tarvita.

Ilmoitusvelvollisuuden laiminlyöminen pakkokeinon syynä on huolestuttava asia valvonnan sujuvuuden ja yhteistyön onnistumisen kannalta. Yhteistyön sujuvuutta toimijoiden ja viranhaltijoiden välillä tulisi parantaa, jotta yhteistyö olisi antoisampaa ja palvelisi kumpaakin osapuolta.

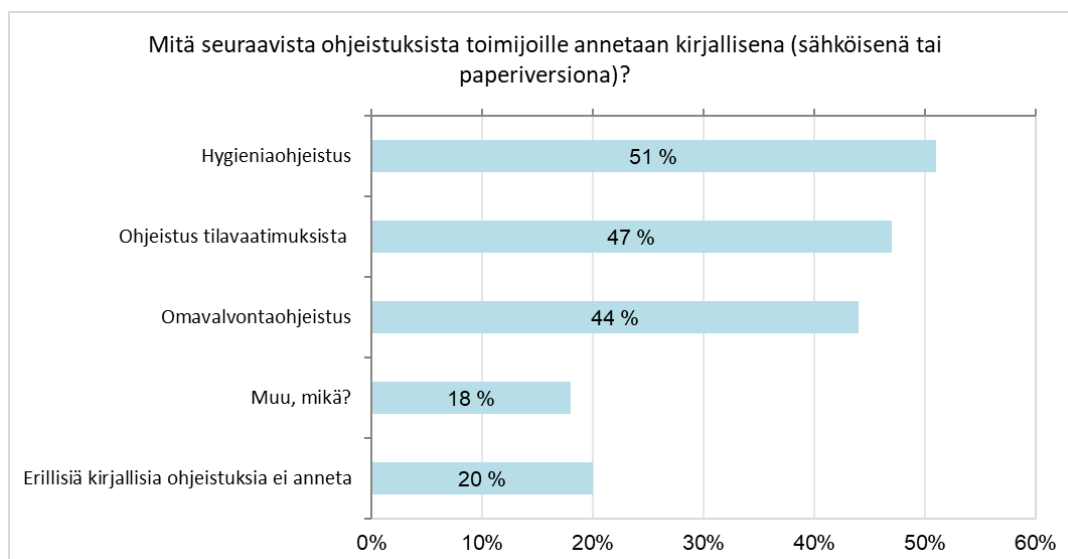
4.5 Toiminnanharjoittajien ohjeistus ja neuvonta

*Kysymys 25: Mitä seuraavista ohjeistuksista toimijoille annetaan kirjallisena (sähköisenä tai paperiversiona)?**

Kuvassa 23 on esitetty kosmetologisten huoneistojen ja laitosten toimijoille annettavat ohjeistukset. Yksiköistä 51 % (23) antaa toimijoille *hygieniaoheistuksen*, 47 % (21) *ohjeistuksen tilavaatimuksista*, 44 % (20) *omavalvontaohjeistuksen* ja 18 % (8) jonkin muun ohjeistuksen. Yksiköistä 20 % (9) ei anna toimijoille erillisiä kirjallisia ohjeistuksia.

Vastausvaihtoehtoon ”Muu, mikä?” annetut sanalliset vastaukset täydentävät suurimmilta osin muita vastausvaihtoehtoja. Yksiköissä annetaan ohjeistusta ja neuvontaa tarkastuskertomuksessa sekä toimijan pyytäessä. Osassa yksiköistä ohjeistusta ja neuvontaa annetaan ilmoituksen käsittelyn yhteydessä.

Muita ohjeistuksia, joita yksiköissä annetaan, ovat ohjeistus Ilmoitusvelvollisuudesta tai ilmoituksen tekemisestä sekä ohjeistus siivoussuunnitelman tekemisestä. Näistä ensimmäinen on mainittu useammassa vastauksessa.



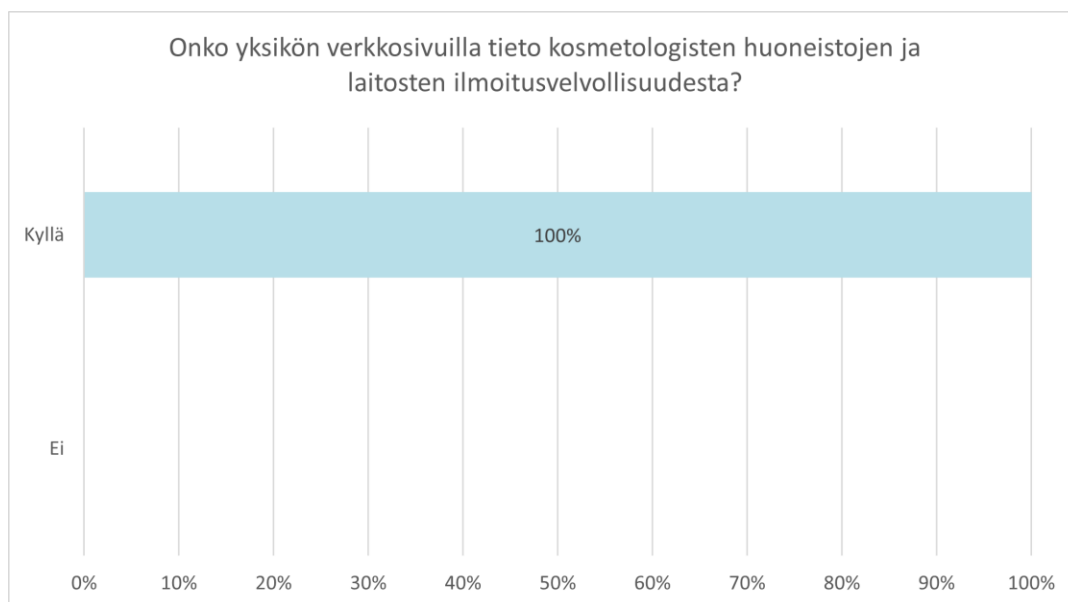
Kuva 23. Kosmetologisten huoneistojen ja laitosten toimijoille annettavat ohjeistukset

Suurimmassa osassa yksiköistä annetaan toimijoille jotain ohjeistuksia kirjallisena. 80 % yksiköistä on valinnut jonkun muun, kuin vaihtoehdon ”Erillisiä kirjallisia ohjeistuksia ei anneta”. Vaikka yksiköt antavat toimijoille jotain ohjeistuksia, vastauksista huomaa, että ohjeistuksia jaetaan yleisesti melko vähän. Vain noin puolet yksiköistä on vastannut antavansa toimijoille hygieniaoheistuksen. Omavalvontaohjeistuksen jakaa sitäkin pienempi määrä yksiköistä.

Ohjeistuksen ja neuvonnan näkökulmasta olisi hyvä, että toimijoille annettaisiin mahdollisimman paljon ohjeistuksia kirjallisena. Jos ohjeistukset olisivat helposti toimijoiden saatavilla, olisi mahdollista vaikuttaa terveyshaitan ehkäisyyn jo etukäteen. Jos ohjeistukset olisivat kaikkien saatavilla esimerkiksi yksikön verkkosivuilla, voisi näihin palata helposti hakemaan tietoa. Vaatimusten esittäminen kirjallisesti tuo näkyvyyttä viranomaistoiminnalle ja on toimijoita kohtaan tasapuolista. Lisäksi kirjalliset vaatimukset eivät jätä tulkinnan varaa toiminnan vaatimuksista tai toimijoiden velvollisuuksista.

Valvonnan tehokkuuden parantamiseksi olisi hyvä, että jaettavat ohjeistukset olisivat kaikilla yksiköillä samat. Yleisten linjausten asettaminen edistää toimijoiden yhdenvertaisuutta ja lisäksi säästää huomattavasti aikaa, jos jokainen yksikkö ei käytä työtunteja samanlaisen ohjeistuksen tekemiseen. Ohjeistusten tekemisessä on lisäksi vaarana, että yksiköiden välisissä ohjeistuksissa on eroja.

Kysymys 26: *Onko yksikön verkkosivuilla tieto kosmetologisten huoneistojen ja laitosten ilmoitusvelvollisuudesta?** Vastaajista 100 % (45) on vastannut, että yksikön verkkosivuilla on tieto kosmetologisten huoneistojen ja laitosten ilmoitusvelvollisuudesta (kuva 24).

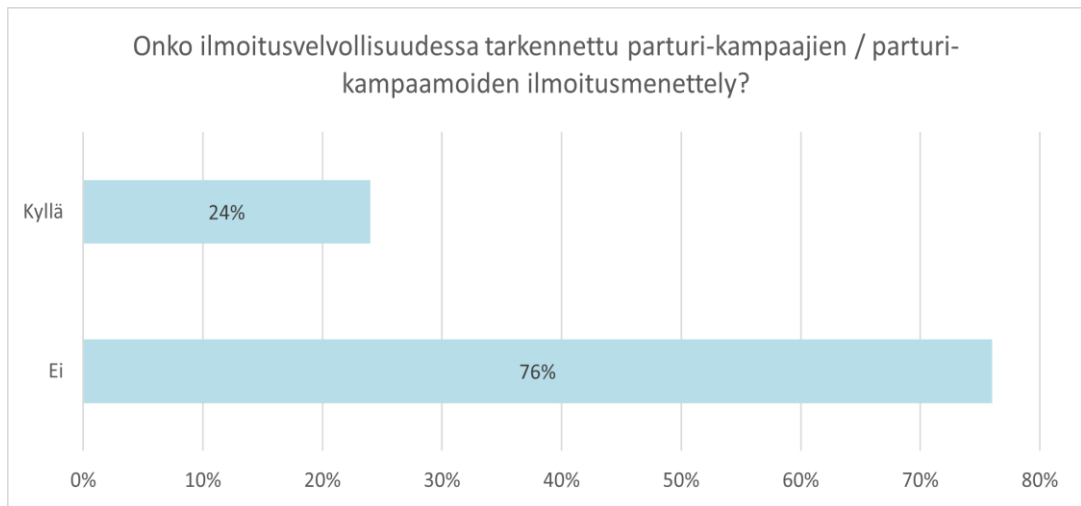


Kuva 24. Kosmetologisten huoneistojen ja laitosten ilmoitusvelvollisuuden ilmoittaminen yksiköiden verkkosivuilla

Kysymyksellä selvitettiin ohjeistuksen ja neuvonnan onnistumista. Yksiköiden toiminta on vastausten perusteella vaatimustenmukaista, sillä tiedon tulee olla yksiköiden verkkosivuilla toimijoiden nähtävillä. Jos tieto ilmoitusvelvollisuudesta ei olisi yksiköiden verkkosivuilla, olisi ohjeistus ja neuvonta puutteellista.

Kysymys 27: *Onko ilmoitusvelvollisuudessa tarkennettu parturi-kampaajien / parturi-kampaamoiden ilmoitusmenettely?** oli jatkokysymys kysymykseen 26. Se paljastui vastaajan vastatessa kysymykseen 26 "Kyllä". Kysymykseen vastasi 100 % (45) vastaajista.

Kuvassa 25 on esitetty, onko yksiköiden verkkosivuilla tarkennettu parturi-kampaamotoimijoita koskeva ilmoitusmenettely. 24 % (11) vastaajista on vastannut, että yksikön verkkosivuilla ilmoitusmenettely on tarkennettu. 76 % (34) vastaajista on vastannut, että ilmoitusmenettelyä ei ole tarkennettu.

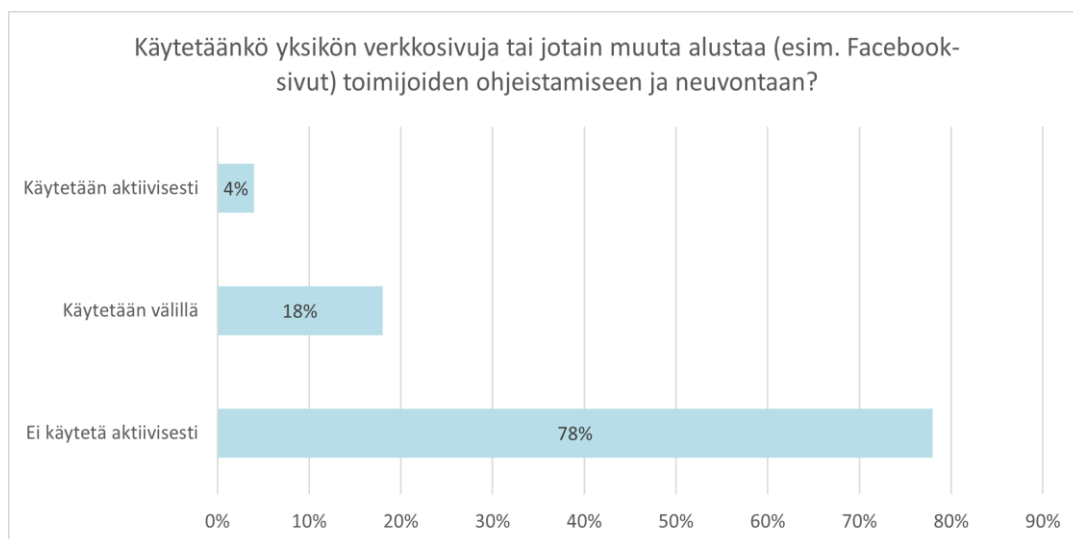


Kuva 25. Parturi-kampaaja/parturi-kampaamoita koskevan ilmoitusmenettelyn ilmoittaminen yksiköiden verkkosivuilla

Vastausten perusteella suurin osa yksiköistä ei ole esittänyt parturi-kampaamoita koskevaa ilmoitusmenettelyä verkkosivuillaan. Vastauksissa on huomioitava, että 31 yksikköä on kysymyksessä 8 ilmoittanut pyytävänsä ilmoituksen parturi-kampaamoilta/parturi-kampaajilta, jotka harjoittavat ihonkäsittelyä. Erityisesti näiden yksiköiden tulisi esittää verkkosivuillaan parturi-kampaamoiden ilmoitusvelvollisuus. Kyselyssä on selvinnyt, että toimijoiden keskuudessa on tietämättömyyttä ilmoitusvelvollisuudesta. Voidaanko toimijoiden odottaa tietävän ilmoitusvelvollisuudesta, jos ohjeistusta ei ole heidän saatavilla?

*Kysymys 28: Käytetäänkö yksikön verkkosivuja tai jotain muuta alustaa (esim. Facebook-sivut) toimijoiden ohjeistamiseen ja neuvontaan?**

Kuvassa 26 on esitetty sosiaalisen median käyttäminen toimijoiden ohjeistamisessa ja neuvonnassa. Vastaajista 4 % (2) on vastannut käyttävänsä yksikön verkkosivuja tai jotain muuta alustaa toimijoiden ohjeistamiseen ja neuvontaan ”aktiivisesti”. Vastaajista 18 % (8) on vastannut käyttävänsä verkkosivuja tai jotain muuta alustaa ”välillä”. 78 % (35) vastaajista on vastannut, että verkkosivuja tai jotain muuta alustaa ”Ei käytetä aktiivisesti” toimijoiden ohjeistamiseen ja neuvontaan.



Kuva 26. Kosmetologisten huoneistojen ja laitosten toimijoiden ohjeistaminen ja neuvonta sosiaalisen median avulla

Vastausten perusteella suurin osa yksiköistä (78 %) ei käytä sosiaalista mediaa aktiivisesti ohjeistuksen ja neuvonnan väylänä. Sosiaalista mediaa olisi mahdollista hyödyntää valvontatyössä ja toimijoiden tiedotuksessa. Esimerkiksi yksinkertaisten päivitysten tekeminen valvonnasta ja toimijoita koskevista vaatimuksista voisi auttaa toimijoita pysymään ajan tasalla ja edistää keskustelua toimijoiden ja yksiköiden välillä.

Kysymys 29: Ajatuksia kosmetologisten huoneistojen ja laitosten valvonnasta. Miten valvontaa ja asiakkaalle annettavaa palvelua voitaisiin kehittää?

Kysymys 29 oli vapaavalintainen kysymys, johon vastasi 64 % vastaajista, eli 29 yksikköä. Vastaukset kirjoitettiin avoimeen kenttään.

24 % (7) vastaajista on vastannut, että valvontaa voisi kehittää tarkastajien koulutuksilla. Koulutuksia on toivottu liittyen tilavaatimuksiin, toiminnan riskinarviointiin, kauneudenhoitoalalla käytettäviin laitteisiin ja desinfiointi- ja sterilointimenetelmiin. Koulutuksen tarvetta nähtiin erityisesti erilaisiin hoitoihin liittyen. Hoidoista erikseen mainittiin muun muassa ihonalaiset hoidot, injektiohoidot ja kuorintahoidot.

Koulutusta valvojille tilavaatimuksista, toiminnan mahdollisista riskeistä ja alalla käytettävistä laitteista ja desinfiointi/sterilisointi menetelmistä.

Valvontatyön kannalta olisi tärkeää saada ajankohtaista tietoa alan koulutuspäivillä uusista markkinoille tulevista hoitomuodoista. Myös käytettävistä laitteista olisi hyvä saada ihan käytännönläheistä oppia, jotta ymmärtäisi niiden hygienian kannalta tärkeät asiat.

Koulutusta oli toivottu tarkastajien lisäksi myös suoraan toiminnanharjoittajille. 21 % (6) vastaajista on ilmaissut, että valvontaa voisi kehittää ohjeistamalla suoraan toimijoita. Ohjeistamisen toteutustavaksi on esitetty Valviran tai aluehallintoviraston järjestämä koulutus, toiminnanharjoittajille kohdistettu ohje tilojen ja toiminnan vaatimuksista, omavalvontaohjeistus sekä yleinen ohjeistus valvonnasta ja ilmoitusvelvollisuudesta. Ohjeistusta on ehdotettu toteutettavaksi esimerkiksi uutisten tai yleisten ilmoituskanavien kautta. Ilmoitusvelvollisuuteen liittyen on korostettu, että erityisesti parturi-kampaajien keskuudessa tieto ilmoitusvelvollisuudesta on puutteellista.

Kaivattaisiin esim. Valviralta kansallista ohjetta toimijoille, jossa käsiteltäisiin tilojen vaatimukset, toiminnan hygieniavaatimukset, omavalvontaohjeistus/suunnitelma esimerkkipohja.

Uutisointia esim. toimijan lakisääteisestä ilmoitusvelvollisuudesta (myös parturi-kampaamojen yhteydessä tehtävistä kauneudenhoitopalveluista) enemmän myös valtakunnan verkkoon. Samalla tietoa toimijan omavalvontavelvollisuudesta. Tarkastuksella ja kartoitustyössä on tullut esille, että ilmoitusvelvollisuus erityisesti parturi-kampaamo toimijoiden osalta ei ole yleisesti tiedossa.

Muutamassa vastauksista (3) oli ehdotettu, että yhteistyötä voisi ryhtyä tekemään oppilaitosten tai kosmetologiyhdistyksen kanssa. Tuleville kauneudenhoitoalan yrittäjille kerrottaisiin tilavaatimuksista, kauneushoitolan perustamisesta, valvonnasta ja ilmoitusvelvollisuudesta.

Kauneudenhoitoalan oppilaitoksissa olisi hyvä kertoa oppilaille terveydensuojelulain mukaisesta ilmoitusvelvollisuudesta ja tilavaatimuksista, jolloin valvonta olisi helpompaa. Ajantasaisen tiedon välittäminen oppilaitoksille, jotka kouluttavat kosmetologeja ym.

Voisi kehittää keskustelua ympäristöterveydenhuollon ja kosmetologisten yhdistysten välillä ja sitä kautta jakaa tietoa.

24 % (7) vastaajista on sanonut toivovansa Valviralta ohjeistuksia tarkastajille tai nykyisten ohjeistusten päivittämistä. Ohjeistusta on toivottu kauneudenhoitoalan hoidoista, välinehuollosta, eri hoitojen valvonnasta, valvonnan ulkopuolelle jäävistä toimijoista ja omavalvonnasta.

Yksityiskohtaisempaa ohjeistusta välineiden puhdistukseen ja eri hoitomenetelmien valvontaan!

Valviran ohjeistusta valvojille/toimijoille pitää päivittää.

Muita ideoita, joita valvonnan kehittämiseksi on esitetty, on ollut viranomaisyhteistyön kehittäminen ja resurssien lisääminen. Valvonnan yhtenäistämistä ja tietojen jakamista varten on toivottu tarkastajien välistä keskustelupalstaa. Muutamassa vastauksista (2) on kerrottu, etteivät yksikön resurssit riitä valvonnan toteuttamiseen.

Tarkastajille olisi hyvä olla yhteinen keskustelualusta, jossa voisivat jakaa tietoja ja kokemuksia keskenään ja samalla yhtenäistää valvontaa.

14 % (4) vastaajista on pohtinut, että valvontaa voisi kehittää yksikön tekemän viestinnän avulla. Yksikön internet-sivuja tulisi pitää aktiivisemmassa käytössä ja sitä kautta voisi tiedottaa toimijoita ajantasaisista asioista. Toimijoille tulisi olla saatavilla ohjeistuksia ja tietoa valvonnasta.

Tietoiskut www-sivuilla ja facebookissa.

Nettisivujen aktiivisempi päivitys. Ohjeiden helpompi saatavuus ja löytyminen nettisivuilta.

Muut avoimeen kenttään tulleet vastaukset ovat koskeneet valvontaa ja sen toteuttamista. On pohdittu, onko tarpeellista valvoa parturi-kampaamoiden tekemää ihonkäsittelyä, sillä toiminnan riski on suhteellisen matala ja kaikkien parturi-kampaamoiden läpikäyminen yksikön valvonta-alueella vie paljon

aikaa. Jotkut toimijat tarjoavat palveluinaan ainoastaan ripsien ja kulmien värjäyksiä ja tarjoavat palveluita muutaman kerran kuukaudessa. Resurssien käyttäminen kyseisten toimijoiden valvontaan on tuntunut tarpeettomalta. Vastauksissa on pohdittu, kuinka mahdollinen vuosittainen valvontamaksu toteutetaan yhdenvertaisesti toimijoiden kesken. Valvontamaksun periminen tasapuolisesti vaatii sitä, että kaikkialla Suomessa saataisiin ilmoitusvelvolliset toimijat valvonnan piiriin. Lisäksi vastauksissa on pohdittu toimijakohtaista ilmoitusvelvollisuutta – kohteissa, joissa samassa toimitilassa toimii useampi toiminnanharjoittaja, on tuntunut tarpeettomalta pyytää jokaiselta toimijalta erillinen ilmoitus.

Parturi-kampaajat, jotka tekevät ripsien ja kulmien värjäystä eivät koe olevansa kosmetologeja. valvonnallisestikin tuntuu turhauttavalta valvoa, kerta-käyttövälineillä tehtäviä ripsiä/kulmia, joiden määrä part-kampaajan töistä on marginaalinen (muutama kerta /kk). -- onko tarpeellista todellakin part-kampaajien tekemiä "ripsiä/kulmia" valvoa?

Kampaamot jätettiin pois valtakunnallisesti valvonnasta riskiperusteisesti ja myös valvonnan resurssien kannalta. Nyt jos halutaan että kampaamoiden pitäisi tehdä ilmoitukset kosmetologisista töistä, niin tämä vaatisi kaikkien kampaamoiden läpikäymisen. Paljon ilmoituksia ja valvontaa.

Valvonnan tulisi kohdistua toimintaan kokonaisuudessaan, ei yksittäiseen samoissa tiloissa usein samoilla välineillä toimivaan "vuokratuoliyrittäjään". Ilmoitusvelvollisuus jokaiselle yrittäjälle erikseen tuntuu keinotekoiselta.

Mikäli kohteista tulee vuosimaksullisia, niin olisi kyllä kehitettävä jotenkin, mutta ei ole vastausta siihen, että miten. Esim. Kohteiden kartoitus ja infokirjeiden lähettäminen --> tasapuolisuus.

5 JOHTOPÄÄTÖKSET

Vastausten perusteella valvonta toteutuu suurilta osin vaatimustenmukaisesti. Selkeitä kehityskohteita kuitenkin havaittiin.

Ilmoitusmenettelyssä ja säännöllisen valvonnan toteuttamisessa havaittiin eroja yksiköiden välillä; säännöllinen valvonta ei toteudu kaikissa yksiköissä suunnitelman mukaisesti, toisaalta yli puolessa yksiköistä tarkastustiheys toteutui suhteellisen hyvin. Yksiköiden resurssit ovat keskimäärin riittävät valvonnan toteuttamiseen, kun niitä tarkastellaan ainoastaan kosmetologisten huoneistojen ja laitosten osalta. Mikäli tämä toteutuu muun valvontatyön rinnalla, on resursseja käytettävissä vähemmän. Ilmoitusmenettelyssä havaittiin, että osassa yksiköistä ei valvota kaikkia säännölliseen valvontaan kuuluvia valvontakohteita ja jos kohteita valvotaan, ei niitä välttämättä valvota säännöllisesti. Vaatimustenmukaisesti toimitaan valtaosassa yksiköistä tarkastustiheyden määrittämisessä. Tarkastustiheyden määrittämisessä käytetään riskinarviointia. Kuitenkaan joka viidennessä yksiköistä ei lasketa riskilukua.

Yhdenvertaisuuden näkökulmasta ei valvonta toteudu täysin vaatimustenmukaisesti. Vaikka suuressa osassa yksiköitä valvontaa toteutetaan yhdenmukaisesti, havaittiin eroja valvottavissa valvontakohteissa, ilmoitusmenettelyssä ja tarkastusmaksujen kohtuullistamisessa. Jotta valvonta olisi toimijoita kohtaan tasapuolista, tulisi yhteiset toimintatavat linjata kaikkien Suomen yksiköiden välillä.

Haasteet ja puutteet, joita valvonnassa havaittiin, olivat viranhaltijoiden kokemaa osaamisvajaa kauneushoitoalasta sekä haasteet liittyen terveystieteen riskinarviointiin, laitteiden soveltuvuuteen ja toiminnan seurantaan sekä omavalvonnan toteutumiseen. Omavalvonnan puutteet toistuivat useiden kysymysten kohdalla. ”Omavalvonta” nimettiin myös yhdeksi suurimmaksi puutteeksi, joka toimijoiden toiminnassa on havaittu.

Ongelmat ilmoitusmenettelyssä haittaavat valvonnan sujuvuutta, tämä mainittiin useissa vastauksissa. Lakisääteistä ilmoitusta toiminnasta ei aina tehdä oma-aloitteisesti. Toisinaan ilmoitusta ei tehdä pyynnöstä huolimatta, mikä kuluttaa yksikön resursseja ja vaikeuttaa valvontatyötä.

Toimijoita verratessa havaittiin, että puutteet toiminnassa olivat suurilta osin samanlaisia kauneushoitola- ja parturi-kampaamotoimijoiden välillä; puutteita havaittiin omavalvonnassa ja tilavaatimusten täyttymisessä. Eroavaisuuksia havaittiin, sillä parturi-kampaamotoimijoiden yhdeksi toiminnan suurimmaksi

puutteeksi nimettiin ”Välinehuolto”, kun taas kauneushoitolatoimijoiden kohdalla ”Laitteiden soveltuvuus ja toiminnan seuranta”. Pieniä eroja toimijoiden välillä huomattiin yhteistyön sujuvuudessa ja valvonnan toteutumisessa. Parturi-kampaamotoimijoiden kohdalla tulokset olivat hieman alhaisemmat.

Kosmetologisissa huoneistoissa ja laitoksissa havaittujen riskien suuruutta ei pidetä merkittävänä, joten tarkastustiheyttä 0,25 x vuodessa pidetään riittävänä kyseiselle toimintatypille. Riskit ovat olleet usein ratkaistavissa toimijoita ohjeistamalla. Vaikka kehotuksia on annettu noin puolissa yksiköistä, kehotusten syyt ovat liittyneet osin puutteisiin, jotka eivät aiheuta välitöntä terveyshaittaa. Kehotuksia ei valtaosassa yksiköistä ole myöskään jouduttu antamaan toistuvasti.

Suosittelavat toimet valvonnan kehittämiseksi ovat yhteisten linjausten asettaminen, toimijoiden selkeämpi ohjeistaminen ja tarkastajien kouluttaminen. Yhteneviä toimintamalleja tulisi edistää valvontayksiköiden välillä, sillä valvonnan tulee toteutua yhdenvertaisesti. Konkreettisia keinoja tähän ovat viranomaisohjeiden tarkentaminen ja yhteisten toimintatapojen määrittäminen valvontakäytäntöihin. Toimijoiden ohjeistusta ja neuvontaa tulisi tehdä monipuolisemmin ja näkyvästi. Toimijoille tulisi olla helposti saatavilla tietoa valvonnasta ja heitä koskevista vaatimuksista. Lisäksi valvonnan näkyvyyden parantaminen edistäisi valvonnan tehokkuutta ja yhteistyön sujuvuutta. Tarkastajien osaamisen tueksi kannatettiin vahvasti lisäohjeistuksia sekä kauneudenhoitoalan menetelmiin liittyvää lisäkoulutusta.

LÄHTEET

Aalto, P. 2014. Kauneushoitoloiden, tatuointiliikkeiden ja vastaavien tilojen hygieniavaatimukset. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://www.valvira.fi/documents/14444/250824/Kauneushoitoloiden%2C+tatuointiliikkeiden+ja+vastaavien+tilojen+hygieniavaatimukset.pdf/8bae4fa7-a55c-4793-b178-a7ed5a72e213?t=1602245088286> [viitattu 13.4.2021].

Anttila, J & Jussila, K. 2016. Mitä laatu on? WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://sfs.fi/mita-laatu-on/> [viitattu 16.4.2021].

Brummer-Korvenkontio, H. 2019. Infektoriskit ja niiden ehkäisemiskeinot. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). Koulutusmateriaali. Ei julkisesti saatavilla. [viitattu 29.4.2021].

Hallintolaki 6.6.2003/434.

HE 124/2016. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi terveydensuojelulain muuttamisesta 124/2016. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2016/20160124> [viitattu 15.4.2021].

HE 140/2021. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi terveydensuojelulain muuttamisesta HE 140/2021. PDF-tiedosto. Saatavissa: https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Documents/HE_140+2021.pdf [viitattu 8.10.2021].

Heikkilä, T. 2014. Kvantitatiivinen tutkimus. PDF-tiedosto. Saatavissa: <http://www.tilastollinentutkimus.fi/1.TUTKIMUSTUKI/KvantitatiivinenTutkimus.pdf> [viitattu 12.5.2021].

Jaakkola, S., Lyytikäinen, O., Rimhanen-Finne, R., Salmenlinna, S., Savolainen-Kopra, C., Liitsola, K., Jalava, J., Toropainen, M., Nohynek, H., Virtanen, M., Löund, J., Kuusi, M & Salminen, M (toim.). 2018. Tartuntataudit Suomessa 2017. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). THL – Raportti 6/2018. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://thl.fi/documents/533963/585618/THL_RAP_6_2018_Tartuntataudit+Suomessa+2017_KORJ_28.8.2018.pdf/85736d97-802c-4e4d-8dc0-52b64babd7c3 [viitattu 29.4.2021].

Karlstads Kommun. 2020. Are you going to start a hygienic business? Verkkojulkaisu. Saatavissa: <https://karlstad.se/Naringsliv-och-arbete/Tillstand-regler-och-tillsyn/Halsoskydd/Hygieniska-verksamheter/> [viitattu 29.10.2021].

Koskimies, T., Aro, T., Aalto-Araneda, M., Laasonen, H., Lencioni, I., Mäntynen, K. & Ilonen, K. 2019. Ympäristöterveydenhuollon yhteinen valtakunnallinen valvontaohjelma vuosille 2020-2024. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://www.valvira.fi/documents/14444/261236/Ymparistoterveydenhuollon_valvontaohjelma_2020_2024.pdf/6e1b09c4-c935-6482-059a-035ac95aaa22?t=1568015396747 [viitattu 13.4.2021].

Kuluttajaturvallisuuslaki 22.7.2011/920.

Laki kunnallisesta viranhaltijasta 11.4.2003/304.

Laki terveydensuojelulain muuttamisesta 11.11.2016 942/2016.

Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta 21.5.1999/621.

Luomio, J. 2021. Infektioiden tartunta, taudin synty ja leviäminen. Artikkel. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.terveyskirjasto.fi/dlk00569> [viitattu 5.5.2021].

NHBF. 2018. Health and safety in your beauty salon. Verkkojulkaisu. Saatavissa: <https://www.nhbf.co.uk/news-and-blogs/blog/health-and-safety-in-your-beauty-salon/#law-> [viitattu 2.11.2021].

Ruokavirasto. 2019. Ympäristöterveydenhuollon yhteisen VATI-järjestelmän käyttöönoton vaikutukset laboratorioihin. WWW-dokumentti. Päivitetty 7.6.2019. Saatavissa: <https://www.ruokavirasto.fi/laboratoriopalvelut/ruokaviraston-hyvaksymat-laboratoriot/ajankohtaista-laboratorioiden-hyvaksynnasta/vati-jarjestelman-kayttoonotto-vuoden-2019-alussa/> [viitattu 10.5.2021].

Sosiaali- ja terveysministeriön asetus asunnon ja muun oleskelutilan terveydellisistä olosuhteista sekä ulkopuolisten asiantuntijoiden pätevyysvaatimuksesta 23.4.2015/545.

State of Victoria. Department of Health and Human Services. 2020. Infection prevention and control guidelines for hair, beauty, tattooing and skin penetration industries. PDF-tiedosto. Saatavissa: <https://www.boroon-dara.vic.gov.au/sites/default/files/2020-12/Infection-Control-Guidelines-for-Hair-and-Beauty-Tattooing-and-Skin-Penetration.pdf> [viitattu 28.10.2021].

Suomen perustuslaki 11.6.1999/731.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2019a. Riskien hallinta. WWW-dokumentti. Päivitetty 9.9.2019. Saatavissa: <https://thl.fi/fi/web/ymparistoterveys/riskinarvio/riskien-hallinta> [viitattu 3.5.2021].

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2019b. Riskinarvio. WWW-dokumentti. Päivitetty 12.9.2019. Saatavissa: <https://thl.fi/fi/web/ymparistoterveys/riskinarvio> [viitattu 13.4.2021].

Terveydensuojelulaki 19.8.1994/763. Alkuperäinen säädös.

Terveydensuojelulaki 19.8.1994/763.

Valvira. 2016a. Asumisterveysasetuksen soveltamisohje. Osa I Asumisterveysasetus § 1-10. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://www.valvira.fi/documents/14444/261239/Asumisterveysasetuksen+soveltamisohje/ac8d5e16-97be-456c-9c9c-ce8560f2092e> [viitattu 7.5.2021].

Valvira. 2016b. Asumisterveys. WWW-dokumentti. Päivitetty 2016. Saatavissa: <https://www.valvira.fi/ymparistoterveys/terveydensuojelu/asumisterveys> [viitattu 4.5.2021].

Valvira. 2018. Ohje koulun ja päiväkodin olosuhdevalvontaan, terveyshaitan ennaltaehkäisemiseen sekä selvittämiseen. Ohje 12/2018. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://www.valvira.fi/documents/14444/261239/Koulu_ ja_ paiva- kotiohje.pdf/f334041d-c6f3-fe0a-daa5-78a76ae6a216 [viitattu 29.4.2021].

Valvira. 2020a. Miten Vatissa luokitellaan erilaisia kauneudenhoitoalaa koskevia toimintoja?. Viranomaisohje. Ei julkisesti saatavilla. Päivitetty 13.8.2020. [viitattu 16.4.2021].

Valvira. 2020b. Terveysturvallisuuslain mukaisten huoneiston, oppilaitosten päiväkotien ja sosiaalialan laitosten tarkastuslomake. Viranomaisohje. Ei julkisesti saatavilla. Päivitetty 29.10.2020 [viitattu 5.5.2021].

Valvira. 2020c. Ohje asunnon terveyshaitan selvittämiseen. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://www.valvira.fi/documents/14444/261239/Ohje_asunnon_terveyshaitan_selvittamisprosessiin.pdf/3dcb1340-e769-f45a-6d8c-2087e7690a2d [viitattu 7.5.2021].

Valvira. 2020d. Mitkä muut huoneistot, joissa harjoitetaan ihonkäsittelyä kuuluvat TsL:n 13 § ilmoitusvelvollisuuden piiriin? Viranomaisohje. Ei julkisesti saatavilla. Päivitetty 15.6.2020. [viitattu 16.4.2021].

Valvira. 2021a. Suomen ympäristöterveydenhuollon valvontayksiköt. Excel-tiedosto. Ei julkisesti saatavilla. [viitattu 7.10.2021].

Valvira. 2021b. Valtakunnallinen terveydensuojelun valvontaohjelma vuosille 2020-2024. Valvontaohjelmia 4:2019. Helsinki: Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto (Valvira). PDF-dokumentti. Päivitetty 2021. Saatavissa: https://www.valvira.fi/documents/14444/261236/Terveysturvallisuuden_valvontaohjelma_paivitys_2021.pdf/452a32ec-58b6-4f68-0137-f8ebfc2d9cbd?t=1602237681351 [viitattu 9.4.2021].

Vekalahti, K. 2019. Kyselytutkimuksen mittarit ja menetelmät. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/305021/Kyselytutkimuksen-mittarit-ja-menetelmat-2019-Vekalahti.pdf?sequence=1&isAllowed=y> [viitattu 11.5.2021].

Yhdenvertaisuuslaki 30.12.2014/1325.

KUVALUETTELO

Kuva 1. Toimintatyyppien jaottelu Vati-tietojärjestelmässä ja tutkimuksen rajuus. Koskela, A. 10.4.21. Powerpoint-ohjelmalla tehty kuva.

Kuva 2. Yksikkökohtaiset valvontaan kohdistetut resurssit henkilötyövuosina. Koskela, A. 5.6.21. Kyselytutkimuksen tulokset Webropol-ohjelmasta. Excel-kaavio.

Kuva 3. Yksikkökohtaiset valvontaan kohdistetut resurssit henkilötyövuosina ilman havaittuja poikkeama-arvoja. Koskela, A. 5.6.21. Kyselytutkimuksen tulokset Webropol-ohjelmasta. Excel-kaavio.

Kuva 4. Valvonnan kohteena olevien kosmetologisten huoneistojen ja laitosten määrät yksikkökohtaisesti. Koskela, A. 5.6.21. Kyselytutkimuksen tulokset Webropol-ohjelmasta. Excel-kaavio.

Kuva 5. Yksikkökohtaiset kosmetologisten huoneistojen ja laitosten lukumäärät sekä valvontaan kohdistetut resurssit henkilötyövuosina. Koskela, A. 5.6.21. Kyselytutkimuksen tulokset Webropol-ohjelmasta. Excel-kaavio.

Kuva 6. Kosmetologisten huoneistojen ja laitosten suunnitellun tarkastustiheyden toteutuminen. Koskela, A. 5.6.21. Kyselytutkimuksen tulokset Webropol-ohjelmasta. Excel-kaavio.

Kuva 7. Yksiköt, jotka ovat kartoittaneet valvonnan ulkopuolella olleet kosmetologiset huoneistot ja laitokset viimeisen viiden vuoden aikana. Koskela, A. 5.6.21. Kyselytutkimuksen tulokset Webropol-ohjelmasta. Excel-kaavio.

Kuva 8. Ilmoituksen pyytäminen ilmoitusvelvollisilta toimijoilta. Koskela, A. 5.6.21. Kyselytutkimuksen tulokset Webropol-ohjelmasta. Excel-kaavio.

Kuva 9. Ilmoitusten pyytäminen erityyppisistä kosmetologisista huoneistoista ja laitoksista. Koskela, A. 5.6.21. Kyselytutkimuksen tulokset Webropol-ohjelmasta. Excel-kaavio.

Kuva 10. Tarkastustiheyden 0 asettaminen kosmetologisille huoneistoille ja laitoksille. Koskela, A. 5.6.21. Kyselytutkimuksen tulokset Webropol-ohjelmasta. Excel-kaavio.

Kuva 11. Tarkastustiheyden 0 asettaminen erityyppisille kosmetologisille huoneistoille ja laitoksille. Koskela, A. 5.6.21. Kyselytutkimuksen tulokset Webropol-ohjelmasta. Excel-kaavio.

Kuva 12. Syyt kosmetologisten huoneistojen ja laitosten tarkastustiheyden 0 asettamiselle. Koskela, A. 5.6.21. Kyselytutkimuksen tulokset Webropol-ohjelmasta. Excel-kaavio.

Kuva 13. Riskiluvun määrittäminen kosmetologisille huoneistoille ja laitoksille riskiluokitusohjeen avulla. Koskela, A. 5.6.21. Kyselytutkimuksen tulokset Webropol-ohjelmasta. Excel-kaavio.

Kuva 14. Tarkastusmaksujen kohtuullistaminen yksiköissä, kun kosmetologisessa huoneistossa tai laitoksessa toimii useampi kuin yksi toimija. Koskela, A. 5.6.21. Kyselytutkimuksen tulokset Webropol-ohjelmasta. Excel-kaavio.

Kuva 15. Tarkastajien kokema osaaminen ja tietämys kauneushoitoalasta. Koskela, A. 5.6.21. Kyselytutkimuksen tulokset Webropol-ohjelmasta. Excel-kaavio.

Kuva 16. Tarkastajien kokemuksen mukaan kolme haastavinta osa-aluetta arvioida kosmetologisten huoneistojen ja laitosten tarkastuksella. Koskela, A. 5.6.21. Kyselytutkimuksen tulokset Webropol-ohjelmasta. Excel-kaavio.

Kuva 17. Tarkastajien kokemus lisäohjeistuksen, koulutuksen tai vastaavan tarpeesta. Koskela, A. 5.6.21. Kyselytutkimuksen tulokset Webropol-ohjelmasta. Excel-kaavio.

Kuva 18. Tarkastajien toivomat keinot osaamisen tukemiseksi ja kehittämiseksi. Koskela, A. 5.6.21. Kyselytutkimuksen tulokset Webropol-ohjelmasta. Excel-kaavio.

Kuva 19. Kauneushoitolatoimijoita koskevat väittämät valvonnan sujuvuudesta sekä tarkastajien ja toimijoiden välisen yhteistyön onnistumisesta. Koskela, A. 5.6.21. Kyselytutkimuksen tulokset Webropol-ohjelmasta. Excel-kaavio.

Kuva 20. Parturi-kampaamotoimijoita koskevat väittämät valvonnan sujuvuudesta sekä tarkastajien ja toimijoiden välisen yhteistyön onnistumisesta. Koskela, A. 5.6.21. Kyselytutkimuksen tulokset Webropol-ohjelmasta. Excel-kaavio.

Kuva 21. Kauneushoitolatoimijoiden toiminnassa havaitut suurimmat puutteet. Koskela, A. 5.6.21. Kyselytutkimuksen tulokset Webropol-ohjelmasta. Excel-kaavio.

Kuva 22. Parturi-kampaamotoimijoiden toiminnassa havaitut suurimmat puutteet. Koskela, A. 5.6.21. Kyselytutkimuksen tulokset Webropol-ohjelmasta. Excel-kaavio.

Kuva 23. Kosmetologisten huoneistojen ja laitosten toimijoille annettavat ohjeistukset. Koskela, A. 5.6.21. Kyselytutkimuksen tulokset Webropol-ohjelmasta. Excel-kaavio.

Kuva 24. Kosmetologisten huoneistojen ja laitosten ilmoitusvelvollisuuden ilmoittaminen yksiköiden verkkosivuilla. Koskela, A. 5.6.21. Kyselytutkimuksen tulokset Webropol-ohjelmasta. Excel-kaavio.

Kuva 25. Parturi-kampaajia/parturi-kampaamoita koskevan ilmoitusmenettelyn ilmoittaminen yksiköiden verkkosivuilla. Koskela, A. 5.6.21. Kyselytutkimuksen tulokset Webropol-ohjelmasta. Excel-kaavio.

Kuva 26. Kosmetologisten huoneistojen ja laitosten toimijoiden ohjeistaminen ja neuvonta sosiaalisen median avulla. Koskela, A. 5.6.21. Kyselytutkimuksen tulokset Webropol-ohjelmasta. Excel-kaavio.

Kosmetologisten huoneistojen ja laitosten valvonta ja sen kehittäminen Suomessa

Pakolliset kentät merkitään asteriskilla (*) ja ne tulee täyttää lomakkeen viimeistelemiseksi.

1. Valvontayksikkö (ei julkinen tieto)*

Espoon seudun ympäristöterveys

Eteläkarjalan ympäristöterveys

Etelä-Satakunnan ympäristötoimisto

Forssan seudun hyvinvointikuntayhtymä

Haapavesi Ympäristöpalvelut Helmi

Haminan ympäristöterveydenhuolto

Helsingin ympäristöterveydenhuolto

Hyvinkään ympäristöterveydenhuolto

Hämeenlinnan ympäristöterveydenhuolto

Imatran seudun ympäristötoimi

Inarin ja Utsjoen ympäristönsuojelun ja ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alue

Itä-Savon sairaanhoitopiirin ympäristöterveydenhuolto

JIK Peruspalveluliikelaitoskuntayhtymä

Jyväskylän ympäristöterveydenhuolto

Kainuun sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymän ympäristöterveydenhuolto

Kalajoen kaupungin ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alue

Keski-Pohjanmaan ympäristöterveydenhuolto

Keski-Savon ympäristötoimi

Keski-Uudenmaan ympäristökeskus

Keurusselän ympäristön- ja terveydensuojelutoimisto

Koillis-Lapin ympäristöterveydenhuolto

Kotkan ympäristöterveydenhuollon palveluyksikkö

Kouvolan ympäristöterveydenhuolto

Kuopion ympäristöterveydenhuolto
Kuusamon, Posion ja Taivalkosken ympäristöterveydenhuollon ja ympäristön-
suojelun yhteistoiminta-alue
Lahden ympäristöterveydenhuolto
Lappeenrannan seudun ympäristötoimi
Laukaan ympäristöterveydenhuolto
Liedon kunnan ympäristöterveyspalvelut
Lohjan ympäristöterveyspalvelut
Länsirannikon ympäristöyksikkö
Meri-Lapin ympäristöterveysvalvonta
Mikkelin seudun ympäristöpalvelut
Oulun seudun ympäristötoimi -liikelaitos
Oulunkaaren ympäristöpalvelut
Peruspalvelukuntayhtymä Kallio
Peruspalvelukuntayhtymä Selänne
Pietarsaaren ympäristöterveydenhuolto
Pohjoisen Keski-Suomen ympäristötoimi
Pohjois-Karjalan ympäristöterveys
Pohjois-Satakunnan peruspalvelukuntayhtymä
Porin ympäristöterveysjaosto
Porvoon ympäristöterveydenhuolto
Päijät-Hämeen hyvinvointikuntayhtymä
Raision ympäristöterveydenhuolto
Rauman ympäristöterveydenhuolto
Riihimäen seudun terveyskeskuksen kuntayhtymä
Rovakaaren ympäristöterveydenhuolto
Salon ympäristöterveydenhuolto
Sastamalan seudun sosiaali- ja terveyspalvelut
Seinäjoen alueen ympäristöterveydenhuolto
Siilinjärven ympäristöterveyspalvelut
Suupohjan Peruspalveluliikelaitoskuntayhtymä
Tampereen ympäristöterveydenhuolto
Tervon ympäristöterveydenhuolto
Tunturi-Lapin ympäristöterveydenhuolto
Turun ympäristöterveys
Uusikaupunki

Vaasan ja Laihian ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alue
Vantaan kaupunki
Ylä-Savon SOTE kuntayhtymä
Ympäristöterveys Pirteva

2. Kuinka paljon kosmetologisten huoneistojen ja laitosten valvontaan on keskitetty resursseja henkilötyövuosina (ilmoita arvo numeroina esim. 0,4)?*

3. Kuinka paljon yksiköllä on valvontakohteina kosmetologisia huoneistoja ja laitoksia? Ilmoita arvo numeroina (tarkastettavissa Vatista hakemalla kohteita toimintatyypillä).*

4. Toteutuuko valvontakohteiden suunniteltu tarkastustiheys?*

1	2	3	4	5
Ei koskaan				Aina

5. Onko yksikkö tehnyt selvitystä (viimeisen 5 vuoden aikana) toimijoista/toimipaikoista, joiden kuuluisi olla valvontakohteina, mutta toiminnasta puuttuu ilmoitus?*

Kyllä

Ei

6. Jatkokysymys kysymykseen 5. Paljonko tällaisia kohteita oli?*

7. Pyytävätkö tarkastajat toimijaa tekemään ilmoituksen, jos he huomavat hänen harjoittavan ilmoitusvelvollista toimintaa?*

Kyllä

Ei

8. Pyydetäänkö ilmoitus tavanomaisten kohteiden lisäksi myös seuraavista kohteista? Valitse kohteet, joista ilmoitus pyydetään.*

Parturi-kampaamot / parturi-kampaajat, jotka harjoittavat ihonkäsittelyä

Kodin yhteydessä olevat toimipaikat (joissa erillinen sisäänkäynti)

Kodissa olevat toimipaikat

Kiertävät toimijat

Toimijat, joilla toiminta on satunnaista (esim. 1-5 x/kk)

9. Asetetaanko joillekin valvontakohteille tarkastustiheydeksi 0?*

Kyllä

Ei

10. Asetetaanko joillekin seuraavista tarkastustiheydeksi 0?*

Parturi-kampaamot / parturi-kampaajat, jotka harjoittavat ihonkäsittelyä

Kodin yhteydessä olevat toimipaikat (joissa erillinen sisäänkäynti)

Kodissa olevat toimipaikat

Kiertävät toimijat

Toimijat, joilla toiminta on satunnaista (esim. 1-5 x/kk)

Muu, mikä?

11. Mihin tarkastustiheys 0 perustuu?*

Riskinarvioon

Resursseihin

Muuhun, mihin?

12. Määritteleekö yksikkö valvontakohteille riskiluvun Valviran riskiluokitushojetta (valvontatarpeen arviointi) tai vastaavaa ohjetta käyttämällä?*

Kyllä

Ei

Välillä

13. Kohtuullistetaanko tarkastusmaksua, jos toimipaikassa on useampi toimija?*

Kyllä

Ei

14. Kokevatko tarkastajat osaamisensa ja tietämyksensä kauneudenhoitoalasta riittäväksi valvonnan toteuttamisen kannalta?*

1

2

3

4

5

Eivät koe riittäväksi

Kokevat riittäväksi

15. Tilojen ja toiminnan vaatimukset; minkä seuraavista kohdekohtainen arvioiminen on tarkastajien mielestä haastavinta? Valitse 3 merkittävintä.*

Tilavaatimukset (wc:t, vesipisteet, rakenteet ja pinnat)

Tilojen siisteys (siivousvälineet ja säilytys, siivouskäytännöt)

Toiminnan terveyshaitan riskin tunnistaminen ja sen suuruuden arvioiminen

Ilmanvaihdon riittävyyden arvioiminen

Henkilökunnan hygienia (käsihygienia, suojakäsineiden käyttö, vaatetus, hygienian ylläpitäminen)

Välinehuolto (mekaaninen pesu, desinfiointi ja sterilointi)

Laitteiden soveltuvuus ja toiminnan seuranta (esim. sterilaattori ja sen tehon seuranta)

Omavalvonta (omavalvonnan sisältö ja riittävyys)

Jätehuolto

Muu, mikä?

16. Jatkokysymys kysymykseen 15. Mikä valituissa kohdissa on haastavinta? Voit halutessasi kertoa haasteita liittyen myös muihin vastausvaihtoehtoihin.

17. Toivovatko tarkastajat lisäohjeistusta tai koulutusta osaamisensa tukemiseksi/kehittämiseksi?*

Kyllä

Ei

En osaa sanoa

18. Minkälaista ohjeistusta, koulutusta tai muuta vastaavaa toivottaisiin?

Kyselytunti

Koulutus

Tarkennuksia ohjeistuksiin

Keskustelupalsta tarkastajille

Muuta, mitä?

19. Seuraavat väittämät koskevat kosmetologisia huoneistoja ja laitoksia, joiden toimijoina ovat kauneushoitolayrittäjät / kosmetologit. (Vastauksen jättäminen tyhjäksi vastaa vastausta "en osaa sanoa")

- 1 = täysin eri mieltä
- 2 = jokseenkin eri mieltä
- 3 = ei samaa eikä eri mieltä
- 4 = jokseenkin samaa mieltä, ja
- 5 = täysin samaa mieltä

Toimijat tietävät toimintansa ilmoitusvelvollisuudesta
Toimijat tekevät ilmoituksen toiminnastaan oma-aloitteisesti
Toimijat noudattavat kehotusta ilmoituksen tekemisestä sujuvasti
Toimijat tekevät ilmoituksen toiminnan olennaisesta muuttumisesta
Toimijat kokevat valvonnan hyödylliseksi ja tärkeäksi
Toimijat kokevat ohjeistuksen ja neuvonnan riittäväksi
Toimijoilla on kirjallinen omavalvontasuunnitelma
Toimijat tunnistavat toimintansa aiheuttamat riskit ja osaavat hallita niitä

20. Seuraavat väittämät koskevat kosmetologisia huoneistoja ja laitoksia, joiden toimijoina ovat parturi-kampaajat. (Vastauksen jättäminen tyhjäksi vastaa vastausta "en osaa sanoa")

- 1 = täysin eri mieltä
- 2 = jokseenkin eri mieltä
- 3 = ei samaa eikä eri mieltä
- 4 = jokseenkin samaa mieltä
- 5 = täysin samaa mieltä

Toimijat tietävät toimintansa ilmoitusvelvollisuudesta
Toimijat tekevät ilmoituksen toiminnastaan oma-aloitteisesti
Toimijat noudattavat kehotusta ilmoituksen tekemisestä sujuvasti
Toimijat tekevät ilmoituksen toiminnan olennaisesta muuttumisesta
Toimijat kokevat valvonnan hyödylliseksi ja tärkeäksi
Toimijat kokevat ohjeistuksen ja neuvonnan riittäväksi
Toimijoilla on kirjallinen omavalvontasuunnitelma
Toimijat tunnistavat toimintansa aiheuttamat riskit ja osaavat hallita niitä

21. Tämä kysymys koskee kosmetologisia huoneistoja ja laitoksia, joiden toimijoina ovat kauneushoitolayrittäjät / kosmetologit. Missä seuraavista toimijoilla on ollut eniten puutteita toiminnassaan? Valitse 3 merkittävintä.*

Tilavaatimukset (wc:t, vesipisteet, rakenteet ja pinnat)

Tilojen siisteys (siivousvälineet ja säilytys, siivouskäytännöt)

Toiminnan terveyshaitan riskin tunnistaminen ja sen suuruuden arvioiminen
Ilmanvaihdon riittävyyden arvioiminen

Henkilökunnan hygienia (käsihygienia, suojakäsineiden käyttö, vaatetus, hygienian ylläpitäminen)

Välinehuolto (mekaaninen pesu, desinfiointi ja sterilointi)

Laitteiden soveltuvuus ja toiminnan seuranta (esim. sterilaattori ja sen tehon seuranta)

Omavalvonta (omavalvonnan sisältö ja riittävyys)

Jätehuolto

Muu, mikä?

22. Tämä kysymys koskee kosmetologisia huoneistoja ja laitoksia, joiden toimijoina ovat parturi-kampaajat. Missä seuraavista toimijoilla on ollut eniten puutteita toiminnassaan? Valitse 3 merkittävintä.*

Tilavaatimukset (wc:t, vesipisteet, rakenteet ja pinnat)

Tilojen siisteys (siivousvälineet ja säilytys, siivouskäytännöt)

Toiminnan terveyshaitan riskin tunnistaminen ja sen suuruuden arvioiminen
Ilmanvaihdon riittävyyden arvioiminen

Henkilökunnan hygienia (käsihygienia, suojakäsineiden käyttö, vaatetus, hygienian ylläpitäminen)

Välinehuolto (mekaaninen pesu, desinfiointi ja sterilointi)

Laitteiden soveltuvuus ja toiminnan seuranta (esim. sterilaattori ja sen tehon seuranta)

Omavalvonta (omavalvonnan sisältö ja riittävyys)

Jätehuolto

Muu, mikä?

23. Onko yksikössä annettu kehotuksia viimeisen 3 vuoden aikana? Mistä syistä kehotuksia on yleisimmin annettu ja onko kehotuksia annettu usein/toistuvasti?

24. Onko yksikössä jouduttu käyttämään pakkokeinoja viimeisen 3 vuoden aikana? Missä tilanteissa pakkokeinoja on käytetty ja kuinka usein niitä on jouduttu käyttämään?

25. Mitä seuraavista ohjeistuksista toimijoille annetaan kirjallisena (sähköisenä tai paperiversiona)?*

Hygieniahjeistus

Ohjeistus tilavaatimuksista

Omavalvontaohjeistus

Muu, mikä?

Erillisiä kirjallisia ohjeistuksia ei anneta

26. Onko yksikön verkkosivuilla tieto kosmetologisten huoneistojen ja laitosten ilmoitusvelvollisuudesta?*

Kyllä

Ei

27. Onko ilmoitusvelvollisuudessa tarkennettu parturi-kampaajien / parturi-kampaamoiden ilmoitusmenettely?*

Kyllä

Ei

28. Käytetäänkö yksikön verkkosivuja tai jotain muuta alustaa (esim. Facebook-sivut) toimijoiden ohjeistamiseen ja neuvontaan?*

Käytetään aktiivisesti

Käytetään välillä

Ei käytetä aktiivisesti

29. Ajatuksia kosmetologisten huoneistojen ja laitosten valvonnasta. Miten valvontaa ja asiakkaalle annettavaa palvelua voitaisiin kehittää?

30. Kyselyn vastaukset käsitellään nimettöminä. Saako yksikön nimeä ja vastauksia antaa Valviran käyttöön valvonnan kehitystyötä varten? *

Kyllä

Ei